

„Gorjul e o regiune de surprize...” (Tudor Arghezi)

Gazeta Gorjului

revistă de cultură / apare lunar la Târgu Jiu

serie nouă / anul I / nr. 5 / Mai 2025 / 32 pagini / 3 lei

un proiect editorial susținut de S.C. GORJEANUL S.A.

„Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe o carte”.

« Bine te-am găsit, Cărbunești... »

Antologia Poetilor

Festivalului Tudor Arghezi

Mihai Amaradia • Paul Aretzu
Victor Barbu • Artur Bădița
Mircea Bârsilă • Gelu Birău
Ana Blandiana • Cristian George Brebenel
Constanța Buzea • Sorin Călugărița
Zenovie Cârlușea • Ion Cepoi
Gabriel Ghifu • Teodora Ciobanu
Ilie Constantin • Narcis Daju
Vasile Dan • Nicolae Diaconu
Ioana Dinulescu • Nicolae Dragoș
Marian Drăghici • George Drăghescu
Ion Filipoiu • Dinu Flămând
Ioan Flora • Adrian Frățilă
Horia Gârbea • Alex Gregora
Gheorghe Grigurcu • Ion Hirghiduș
Ion Horea • Vasile Igna
Nora Iuga • Ștefan Melencu
Ioan Moldovan • Ion Mureșan
Andrei Novac • Gellu Naum
Aurel Pantea • Marta Petreu
Adrian Popescu • Ion Popescu Brădiceni
Lazăr Popescu • Spiridon Popescu
Nicolae Prelipceanu • Adam Puslojic
Florian Saioc • Petre Stoica
Liviu Ioan Stoiciu • Viorel Surdoiu
Marius Marian Șolea • Tudor Voinea

mai semnează în paginile revistei noastre:

Paul Aretzu • Tudor Arghezi • Mircea Bârsilă • Ionel Bușe • Ion Cepoi • Dorel Chirițescu
George Drăghescu • Nicolae Dragoș • Petru Dumitriu • Dinu Flămând
Gheorghe Gorun • Gheorghe Grigurcu • Ion Hirghiduș • Florin Hutium
Marian Negrescu • Doina Mândru • Andrei Novac • Ștefan Pelmuș
Ion Popescu Brădiceni • Marius Marian Șolea • Vasile Vasiescu

Editorial

Dinamica eternului local

„La nivelul spiritualității unei nații, nu pot fi scoase din scenă, ca secundare, două tipuri de desocieri și asocieri: cele pe orizontală, adică acelea care ne raportează la spiritualitatea universală, cu diversitatea ei cu tot, și cele pe verticală, care implică relațiile unei spiritualități specifice cu propriu-i conținut, cu variatele sale diferențieri interioare”

L-am citat pe esteticianul Grigore Zmeu, de loc din Bâlta Gorjului, care era convins că „resimțirea esteticului, perceperea lui subiectivă” în arealul nostru, ar putea fi caracterizate prin ceea ce numim nu fără o anume prețiozitate afișată - „echilibru flamboiant”.

Atrage apoi atenția asupra faptului că „cine a avut contacte îndelungate cu sensibilitatea estetică gorjenească nu se poate sustrage constatării, aproape derutantă, că pe tărâmul acesteia ființează echilibrul unitar, indicibil, a două linii de forță în asimilarea frumosului: esențializări riguroase și jubilația înflăcăării, foarte departe dusă”. Și conchide: „Așa fiind, poate că năvălașii și învăpăiații gorjeni nu vor uita cu totul să-și apropie valorile trecutului”.

Asta se și încearcă la vedere de mai bine de câteva decenii, de când au prins contur pe hârtii aprobate cu discernământ asumat de toți decidenții arondați momentului, câteva proiecte-pilot care, cum s-ar spune, au crescut an de an, instituționalizând deja câteva manifestări ajunse a avea un anume prestigiu recunoscut.

Unul dintre ele se referă la Brâncuși. Iarna, primăvara și chiar toamna sunt anotimpurile dedicate lui conform unor planuri îndelung discutate, în mai multe variante în asociere cu personaje de la centru, chemate să dea mai multă greutate demersului local.

Cortegii de lux bănuite de fiecare dată teritoriile administrate la nivelul județului, chiar și căminele culturale sunt resuscitate la o așa ocazie de neratat, evenimentul brâncușian trebuind bifat cu proces-verbal și convocator, însoțit neapărat de prezența discretă a unui sobor de preoți de-ai locului, cădelnițând cu smerenie o aceeași liturgie imaginată cu binefaceri verbale amirosind a tămâie de import.

La orașe, amfiteatre pline la refuz căsă gura și-i invidiază pe vorbitorii încercănați de povara expunerilor suprapuse și a plăților încasate la zi, după care, urmare unui orgoliu

al petrecerilor susținute transparent numai pe bani publici, șefii de sală jubilează constituindu-se ad-hoc într-un sindicat al scriitorilor de note de plată. Are balta pește...

La fel, doar primăvara, ajuns, iată, la a 45-a ediție, are loc la Târgu Jiu și Târgu Cărbunești Festivalul de Literatură Tudor Arghezi.

În decursul atâtor ani, atrași și de premii, s-au perindat și pe la noi zeci de scriitori, poate sute. L-am văzut pe fugă, pe unii i-am chiar auzit vorbind, unii dintre noi au fotografii care dovedesc indubitabil că s-au aflat de-adevăratelea în proximitatea lor, iar cei care au fost invitați la mesele festive pot să și povestească sau chiar să scrie amănunțit despre întâmplările lor cu scriitorii oaspeți, care au fost acreditați drept cetățeni de onoare, iar unii dintre ei au oferit celor cu mai mult noroc, „cu tot dragul”, din cărțile lor împodobite cu autografe demne de pus în ramă.

Am alcătuit pe întinderea albă a câtorva pagini o Antologie a poezilor premiați la Festivalul Tudor Arghezi, cu gândul nemărturisit de-a le trezi ușoare nostalgii și a-i provoca la aduceri aminte, în speranța că cei care încă „sunt în activitate” nu vor precupeți nici un efort și ne vor trimite scrisori pe adresa revistei.

Măcar din când în când, ca semn al prețuirii ce o poartă locului unde Arghezi „s-a născut a doua oară”...

Și tot primăvara, era anul trecut, am încercat să ne asumăm la Târgu Jiu „Centenarul Petru Dumitriu”.

N-a fost ușor și-am avut ceva rezultate... în plan local. Dar, ce să vezi!, anul acesta nu și-a mai adus nimeni aminte de Scriitor.

Doar poetul Paul Aretzu a scris aplicat în paginile revistei noastre, lucru pentru care îi mulțumim în numele cititorilor.

Vom provoca o întâlnire scriitoricească și anul viitor.

Poate reușim să ne aducem aminte de Petru Dumitriu măcar din doi în doi ani.

Gazeta Gorjului vă stă la dispoziție cu o cordialitate levantină, încercând să reveleze proporțiile solitare ale lumii pe care o petrecem.

Din păcate, „eternul local” se dovedește ineputabil, simțul măsurii cantonându-ne iremediabil într-un spațiu ultimativ.

Nu ne rămâne decât să încercăm a ne explica această fatalitate ignobilă...

Vasile VASIESCU

Caietele de la Voitești

pagini de Barbu Brezianu

Dumnezeu a ordonat parca se-și nu doar alfabetice ca Arghezi & Brâncuși în firea lui - doi legăți într-o aceeași frățască obște - altanescă: Cărbunierii copilariei pastului aflându-se pe malul Giletrului - iar Jiuul nu numai să-și primenească afluenții - dar să se și fiilească (incepând din '958) - ca este punctul de plecare al unei „Triade Sacre” - cum spune V.G. Paleolog (Astăzi Jiuul, devenit invizibil - ca și satul - marea Colobană, fisurată, perforată și etnat - încarcerată în ani grei de beznă).

Într'altă ani de obide, în septembrie '943 Arghezi - care publicase un superb pamflet, unicele act de rezistență (echivalent cu 2 percheții de palmă) împotriva dictaturii neo naziste - își ispășea pedeapsa la Târgu Jiu.

El ne spune că singurii bucurii era să privească printre geții Colobanului Brâncuși, dar tot Domnia sa - otrăvirea, în iunie 1944 - afirma, ca un magician - că: undă uriașă a lumii a găsit o expresie nouă, o expresie Brâncușiană.

Partea a fost profet nu numai în țara lui.

Barbu Brezianu

Eugen la Târgu Jiu

... în luna august de

interferențe a Jiuului, în ajunul 15 fe

brat și la Târgu Jiu.

Aplaudați în cele din urmă

Este spre lăudă, teatrului, a singurei

a organizării în Târgu Jiu, care

chiar pentru totdeauna

este spre lăudă - tot așa cum am văzut

de compoziții în Târgu Jiu, în

Urma în Târgu Jiu, în Târgu Jiu

de la Paris, la Târgu Jiu, în Târgu Jiu

de peste 30 de ani - și la Târgu Jiu

conținutul frântului este în Târgu Jiu

de mii de ore frântul este în Târgu Jiu

... în Târgu Jiu

Barbu Brezianu

SKY

Sub cer izbit orb,

lune - are alb, alb, alb

putat de curată

daltă și săgeată

spumei desinate

ruptelor carate:

plută mută de mear

în scipitor negher

...

Îngerese soare sec

din zăpezi - petrec

...

PAYOAZARE

Astăzi Cerul primește:

Cerul are musafiri

doi stăle cu doi miri

cuminați fîrso pe creste

Luna nevăzută este

dăruiește lor bețale,

spale miri cu sfială

Filipsie

pe balta

furta...

Barbu Brezianu

Cerul unor ape care încă nu s-au născut

A lcoolul: o distracție, o regăsire de sine, un vicu. A.E.: „Dar, colega, schema asta n-ar fi adecvată și unei creații poetice?”

Trec zilnic pe lângă locul unde se afla un copac îndrăgit, la un moment dat tăiat.

N-au rămas decât rădăcinile sale ascunse în țărână, aidoma unor oseminte. Un mormânt anonim.

În zori, plutitor pe fluxul luminii cum pe o apă.

Analogii, doar analogii între identități distincte, ireductibile.

Autenticele profunzimi nu se concurează între ele.

„N-am mai văzut de mulți ani atât de mulți colindători pe străzile din București. Așa s-au înmulțit, că pe unele trotuare cu vad mai răsărit abia dacă poți răzbate printre ei.

Foarte drăguț. Dar ei sunt tare triști și se bălăngăne în cerc pe ritmurile unor colinde în format mp3 care urlă dintr-o boxă trasă cu greu. Nici nu mai trebuie să deschidă gura.

Doar căciula s-o întindă. Mp3 la maximum, colinde la purtător” (Dilema veche, 2023).

Senectute. Orice satisfacție cuprinzând o solicitare fie și minimă a trecutului trăit.

„Să guști marea cu lingurița” (dintr-un film).

Erosul, o ordalie morală?

Programul reluat zi de zi, același. Obosit de citit-scris, obosit până și de pauzele tot mai numeroase pe care ești nevoit a le face. Te duci mașinal la fereastră. Cerul nu pare a cunoaște oboseala, oferindu-ne peregrinarea infinită a norilor în unicitățile imaginare ale fiecărei clipe. Existența celestă exclude repetiția consumptivă, încercând a ne oferi o lecție. S-o ignori ar fi o blasfemie, s-o urmezi, o naivitate. Ce-ar fi de făcut?

„Prin dragostea lui, Dumnezeu sărută finitul, iar omul, infinitul” (Rabindranath Tagore).

Senectute. Trupul e reductibil, spiritul se umflă monstruos noapte de noapte, plin de coșmaruri.

Senectute. Ajutor nesperat. O durere fizică modestă îți alungă nodulul dureros din conștiință.

„Niciodată n-am pretins să fiu altceva decât un visător. Nu le acordam nici o atenție celor care îmi spuneau că ar trebui să trăiesc. Am făcut parte întotdeauna din ceva ce nu exista acolo unde existam eu, și din ceva ce eu n-am putut niciodată să fiu. Ceea ce nu-mi aparținea - oricât era de josnic - avea întotdeauna în ochii mei o fărâma de poezie. (...) Nu mi-am dorit niciodată decât ceva ce nu poate fi imaginat” (Fernando Pessoa).

Visul: jumătatea plină a paharului. Niciodată mai mult.

Dacă socotim frumusețea „une promesse du bonheur”, conform celebrei formule stendhalienne, fondul său, precum al credinței cristice, nu este oare durerea care se cade învinsă?

„John Alfred Tinniswood, cel mai bătrân bărbat din lume, a murit la vârsta de 112 ani, a confirmat familia sa conform BBC News.

El locuia într-un azil din Southport, un oraș din nord-vestul Angliei.

De-a lungul vieții a fost un susținător fidel al echipei de fotbal Liverpool.

Familia sa a menționat că ultima zi a lui Tinniswood a fost «înconjurată de muzică și de dragoste». (...) Născut pe 26 august 1912, în același an în care Titanicul s-a scufundat” (Click, 2024).

Pentru autorul X numai laudă să fie, indiferent de condiția literară sau gramaticală a acesteia. E asemenea unui ins stăpânit de o bulimie patologică. Gata a înfuleca inclusiv mâncăruri alterate.

Unui prieten îi poți mărturisi fără înconjur o decepție de care ai avut parte.

Dacă o mărturisești unui amic, acesta ar putea reacționa fie prin suspiciune, fie prin indiferență.

Cerul unor ape care încă nu s-au născut, cer care doarme încă în ele.

A scrie poezie înseamnă a te despărți de viață, a te dedubla. Să adaug că și a avea parte de două Destine diferite?

„Potrivit unei ipoteze nu neapărat daco- sau tra-co-pate, ci a unui profesor de istorie de la Columbia University, roata ar fi fost inventată de minierii din Munții Carpați, în urmă cu peste cinci milenii.

Să zicem că ipoteza e corectă.

După o interpretare a unui alt binecunoscut profesor, de data asta din Cluj, în urmă cu câțiva ani aflaserăm că tot pe aici s-ar fi inventat și caloriferul.

Nu ne mai rămâne atunci decât să reinventăm apa caldă (cel puțin în București) și ne-am scos” (Dilema, 2024).

Scriptor. Își propune a selecta, a organiza, a dirija lucrurile aidoma unui tehnician, dar își dă seama că acestea merg prea adesea de la sine.

Amintirea: o memorie creatoare, conținând o trăisătură similestetică, nu fără riscurile corespondente. Cutezi a te „crea” pe tine însuși cel din trecut.

„Știința mai nouă a descoperit existența «cristalelor fluide».

Așa trebuie să fie și spiritul nostru: să se cristalizeze, dar să nu-și însușească forme rigide, ci să-și păstreze plasticitatea” (Blaga).

Senectute. Între vis și realitate deseori încă o ceață matinală.

Existență capricioasă din răsfaț, existență capricioasă din deznădejde.

Un tip „simpatic” îți poate apărea astfel ca rezultat al unui trucaj comportamental, unul antipatic e ... de-a binelea.

„Prostul râde de tine fiindcă nu semeni cu el” (Nicolae Iorga).

O victorie vorace, o înfrângere caritabilă.

Gheorghe GRIGURCU

O poezie pentru zile mari!

George Drăghescu scrie poezie cum respiră. Asta e starea lui naturală. De scriitor de poezie.

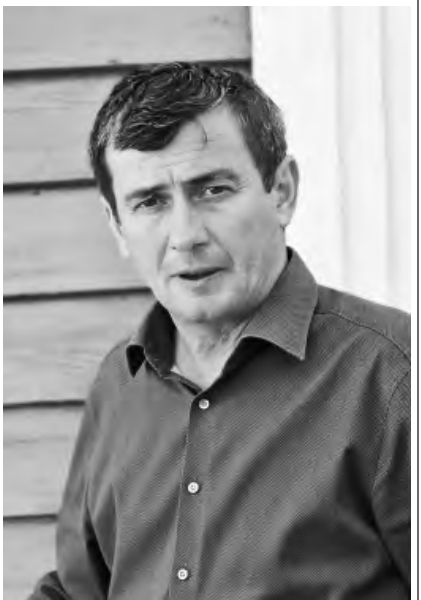
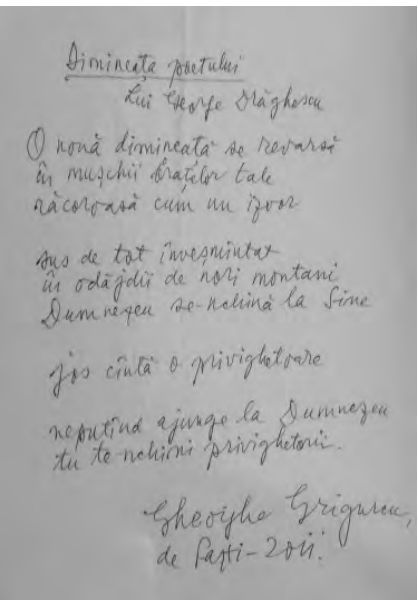
Adică de individ care aleargă după himere din dorința și nevoia de a arăta că ele, himerele, chiar există, că pot face parte din viața noastră cu condiția de a înțelege că viața însăși e cea mai frumoasă himeră din lume!

Din această pricină, în sensul larg al cuvântului, George este autodidactul absolut. El a căutat în sine și și-a însușit o serie de taine ale scrierii pe care nimeni altcineva nu i le putea spune!

De aici o poezie a interiorizării, a lumii din sine, pe care o pune față în față cu lumea exterioară, punându-te la rândul tău pe tine, cel care o citește, să alegi universul pe care îl consideri ca aparținându-ți.

De aici apetența pentru scrierea aforistică, pentru poemul de mici și foarte mici dimensiuni sau pentru haiku. Altfel spus, George nu scrie o poezie de toată ziua și de toate zilele, ci o poezie a esențelor tari. Nu îmi vine o altă comparație în minte decât aceea că poezia lui este asemănătoare sticlei cu agheasmă de la icoană ori micului șip cu parfum al bunicilor noștri cumpărat cândva de la oraș și folosit cu zgârcenie doar la zile mari! Pentru mine, cam o astfel de poezie scrie George Drăghescu! Pentru zile mari!

Ion CEPOI

Transcriem pentru cititorii noștri... Cuvântul acad. Tudor Arghezi, ținut într-o atmosferă de mare entuziasm la închiderea lucrărilor Congresului Scriitorilor din anul... 1956, desfășurat la București.

Iubiți colegi de literatură,

Scriitorii de vârsta mea rămân în viață, ca să joace, parcă, între un trecut de ieri și prezentul de azi, rolul de ștafete. Șchio-pătând între două timpuri, ei poartă stinsă candelă generațiilor pierite, pentru a fi aprinsă cu o scânteie nouă de către moștenitori.

Între mormintele aproape uitate, ale celor căzuți pe râpele Calvarului istoric și tineretul adunat aci, în slava limbii părintești, parcă s-ar zări cu auzul și bocetul șoptit al conștiinței...

Dați-mi voie să vă zic voi și vouă, ca unor frați, și uneori poate ca unor feciori.

Tinerețea are, ca și arborii, anual înverziți, vârste mai multe.

Unii din voi au apucat și câte un petic din timpul de ieri și au acum un trecut sub 30 de ani. Cei tineri de tot, născuți în vârtoarea împrejurărilor, au intrat în curcubeie și în lumină, aș putea zice, de câteva zile.

Ei nu cunosc, trăite și îndurate, umilințele și durerile camarazilor înaintași.

Pe cei veniți după ei vocea morților îi întrea-bă:

Știți, voi, cei care din toate depărtările țării, surzătorii și voioși, v-ați dat întâlnire, unii cu alții și cu năzuințele voastre, într-o adunare de scriitori - știți voi că acum 60 de ani, nu mai mult, a fi fost scriitor de meserie era o rușine?

În provinciile și satele voastre, tatăl era silit să roșească până în albul ochilor că fătul lui pribeag începea, la București, să scrie versuri, în loc să fie șef de cabinet, trimis cu buchete de trandafiri și bilete la ibovnicele profesionale ale domnului ministru.

Știți voi, cei îndestulați în traiul și căsnicia voastră, că înaintașii voștri jefuiți de editori, suspectați și bănuți la stăpânire, de-abia izbuteau să nu moară cu copiii lor de foame?

În cazul cel mai bun, ei erau reduși la rolul de saltimbanci, în circul politic, sau la cerșetoria banului murdar al unor caricaturi de mecenați? Voi locuiți în apartamente confortabile, statul vă găzduiește în palate, altădată înconjurate de sentinele și interzise și privirilor voastre admirative.

Statul socialist are grijă de voi, de văduvele și de urmașii voștri, de odihna voastră, de sănătatea voastră.

Așezăminte somptuoase vă așteaptă, ca pe toți muncitorii, pretutindeni...

Creangă, de pildă, scria într-o cocioabă mucegăită, Caragiale vindea bere cu paharul, Gherea era birtaș, Eminescu gema închis și brutalizat în mizeria sordidă a unui balamuc.

Sufletească, munca inspirată a bătrânilor voștri a fost, bine înțeles, un dar, însă cu ea se făcea negustorie: pentru scriitor, ea a fost gratuită.

Am găsit la o editură un manuscris al lui Emil Gârleanu, vândut pe vecie, cu 50 de lei.

Scriitorii nu primeau aproape nimic din ceea ce ne-am obișnuit să numim azi drepturi de autor, câștigate ca o contravaloare legitimă a unei activități.

În ceea ce privește munca și răsplata scriitorului, v-aș putea aduce un exemplu încă recent din fostele cârmuri.

Acum vreo 14 ani nu mai departe, actuala Edi-

tură de Stat pentru Literatură și Artă „ESPLA” se chema Fundația Regală și era condusă de un oarecare grămătic, favorizat de guvern. El se bucura de încrederea dictatorială a regimului de cazarmă de atunci.

Într-un moment de fantezie culturală, i s-a cerut grămăticului o situație a editurii. Între rubricile verticale din raport, una purta denumirea „Drepturi de autor”, plătite cu țârăita sau neplătite, după un tarif abstract.

Generalul, care ceruse raportul rămase stupefiat. Dosarul cu listele de autori s-a întors a doua zi la editură.

Sumedenii de puncte de întrebare erau aruncate din creionul roșu de-a lungul foilor, cu violență. Pe coperta dosarului, același creion roșu cerea răstit lămuriri: „Explicați ce înțelegeți prin drepturi de autor”. Examinatorul dosarului se simțise ofensat în principii. Cum li se puteau consimți măcar teoretic scriitorilor, pe lângă onoarea de a munci pe degeaba, ca slugile și robii boierești, niște așa-numite drepturi?

Tineretul trebuia să fie fericit cu singurul drept ce i se recunosc, acela de a muri glorios pentru demență și ficțiune. Vă schițați o foarte slabă schemă a unor timpuri pe care, iubiți tineri colegi, nu aveți cum să le petreceți. Pentru a fi cuprinse în toată grotesca și tragica lor substanță, ele trebuiau trăite. Contrastul dintre ce ați fi fost voi atunci și ce sunteți azi, e ca de la beznă la strălucire.

El scoate în evidentă neașteptatele mijloace și puteri, și încrederea ce vi se acordă de 12 ani încoace, după răsturnarea socială din 23 August 1944, o încredere pe care nu trebuie să o dezamăgiți.

Nu veți uita însă că meritul acestei răsturnări nu ne aparține nouă, scriitorilor. Individual și sporadic, au militat și unii dintre noi în sensul împlinirii de mai târziu.

Dar, de obicei, scriitorii noștri au fost o lume placidă și pasivă. Greșii, zicând o lume. Corectez: scriitorii nu erau cel puțin o similitudine de așa ceva. Scriitorul independent era, pe seama și riscurile lui, un ins răzleț, un individ singuratec.

Scriitorii sunt astăzi o lume și o lume întemeiată; dovadă Congresul.

Anul 1944 a fost sentința de osândă a unei societăți lichidate. Primul vostru congres confirmă sentința. Răsturnarea din 1944 nu au făcut-o scriitorii, nu au realizat-o condeiele: nu!

Ea e opera brațelor de muncă din ateliere și de pe ogoare. Aduceți-vă aminte și de făgăduielile răscoalelor din 1907.

Condeiele și presa au stat retrase, în expectativă prudentă. Voi cita și mărturia ceasului de agonie.

În cele trei zile decisive din august 1944, zia-rele din București așteptau deznodământul final la telefon, cu două forme de plumb la mașina de tipar.

Pagina întâia, cu litere mari, începea, una, cu proclamația: „Trăiască Stalin!” și cealaltă cu „Trăiască Hitler!”.

Aviația germană dădea o reprezentare de lașitate și de adio, bombardând Capitala; Teatrul National era în flăcări, cu arhivele, cu biblioteca și documentele lui.

Când trupele germane ajungeau în piața Buzzești, mașiniștii primeau ordinul să pregătească pagina cu Hitler. Când se retrăgeau, puse în derută, venea ordinul să fie dat afară Hitler și să intre în mașină Stalin. Intelectualitatea noastră repeta același regretabil zigzag politic de totdeauna între două extreme. O convingere și o credință i-au lipsit.

Opera de răsturnare aparține exclusiv ciocanului și cazmalei, cu toate că un nucleu de studenți și studențe, bătute și schilodite la Siguranță, menținea reputația bravurii tinerești în sânul unei societăți corupte. Un medic scotea, din când în când, pe furiș, în plin război, o foaie minusculă, de citit în palmă, „România liberă”, tipărită la un boston de mână, într-o dependență ascunsă, la Spitalul Central.

Nu trebuie uitat nimic! Nobleței, la care v-a ridicat izbânda revoluționară, iubiți colegi, sunteți legați să-i răspundeți cu o altă noblețe: cu o literatură mare, de mare stil, de mare rafinament și de perfecționare neîntreruptă. Congresul nu dispune, de bună seamă, de un ghișeu la care se distribuie geniu și talent. Asta e o problemă de adâncime și de responsabilitate strict personală.

Câteodată geniul zvâcnește în te miri ce și iese din nimica toată: nu e nevoie de îngâmfare și înfumurări și de alergare după el.

Începutul talentului e stăruința crâncenă și îndârjită, răbdătoare, entuziastă și cinstită, ca- na tenace de toate zilele, pentru atingerea unui punct cât mai înalt și mai pur, în emoție, în dragoste și sinceritate, punct pe care, când se înalță în luna mai, în zenit, albina îl cunoaște...

E zborul însuflețirii: el te ține teafăr, tânăr și viteaz... Ca unor navigatori, care și-au smuls ancora din țărâmul rigid, pentru o călătorie cu vâslele întinse viguros, înainte, către insula Sublimă, vă urez, iubiții mei confrăți noroc - și să ajungeți cu bine! (aplauze prelungite și îndelung repetate).

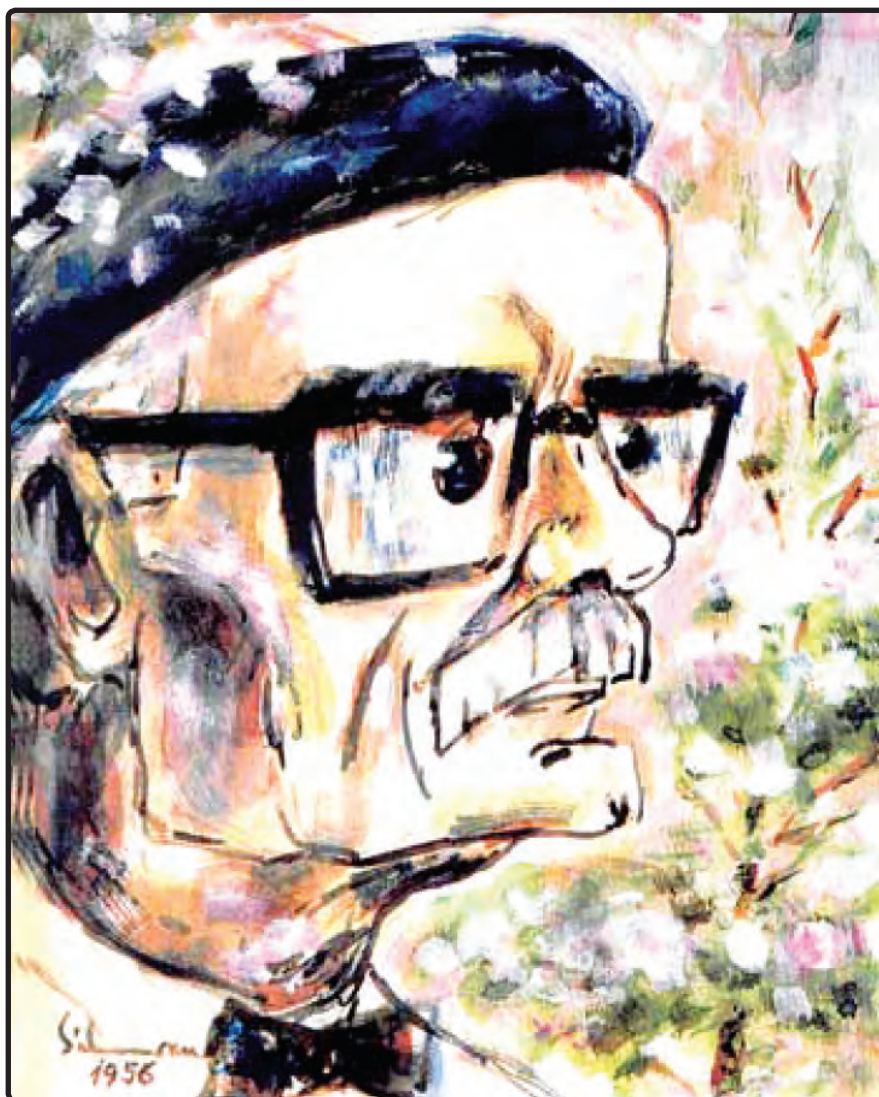
Tudor ARGHEZI

(Scânteia, anul XXV, nr. 3631, Luni 25 iulie 1956)

Antologia Poetilor Premiați

la Festivalul de Literatură « Tudor Arghezi »

Mihai Amaradia • Paul Aretzu • Victor Barbu • Artur Bădița • Mircea Bârsilă • Gelu Birău Ana Blandiana
Cristian George Brebenel • Constanța Buzea • Sorin Călugărița • Zenovie Cârlegea • Ion Cepoi • Gabriel Ghifu
Teodora Ciobanu • Ilie Constantin • Narcis Daju • Vasile Dan • Nicolae Diaconu • Ioana Dinulescu • Nicolae Dragoș
Marian Drăghici • George Drăghescu • Ion Filipoiu • Dinu Flămând • Ioan Flora • Adrian Frățilă • Horia Gârbea
Alex Gregora • Gheorghe Grigurcu • Ion Hirghiduș • Ion Horea • Vasile Igna • Nora Iuga • Ștefan Melencu
Ioan Moldovan • Ion Mureșan • Andrei Novac • Gellu Naum • Aurel Pantea • Marta Petreu • Adrian Popescu
Ion Popescu Brădiceni • Lazăr Popescu • Spiridon Popescu • Nicolae Prelipceanu • Adam Puslojic • Florian Saio
Petre Stoica • Liviu Ioan Stoiciu • Viorel Surdoiu • Marius Marian Șolea • Tudor Voinea

Omagiu lui Tudor Arghezi

În se știe zori, cu mierea-n primă,
horitul umbrii mele e de-acum lumina,
pînă chiar și moartea, pînză, -lină așu,
zgîrie în ghem, și îl clăture, și-i spune:
(
Între, moarte, între, am un loci jilav,
pati să-ți scrie chiar și cîmpul, de-ți place,
nezi,

Chispul tîm de mîi acru, olezi ugor scîlar,
și moartea te-n țigărie supusă e și tace

De ce nu-ți perii moartea, tu, moartea noastră dină
De ce te căușăști atîta și clipești de a seară
e doar ulușoasă, e spectru albastru și-avîntă
a visului ce crește și ală din lumina-afară?

A unui trecut un secol, a unui trecut o frumusețe
zori mei iană, în zădărnici, printre pruni
ce-or fi doar 2 tergen, în clipa asta Doamne,
și timp, și metru, și am de lăstărit?

27 Iul 2000,
la TP-Jiu.

Ion + Ion

„Bine te-am găsit, Cărbunești...”

Cărbunești... Mai opresc deocamdată trenuri în gară la Cărbunești, orașul care se poate lăuda cu cei mai mulți *cetățeni de onoare* - tobă de carte - din toată România. Și asta datorită lui... Tudor Arghezi, cel care s-a născut aici... „a doua oară”. Îmi închipui că atunci când drumul de mare viteză de la Filiași la Târgu Jiu va fi să fie „operațional”, și când gara va arăta măcar ca acum un veac, Târgul Cărbuneștilor va fi un oraș cu adevărat... cultural, dispus să primească oaspeți de pretutindeni. Numai dacă facem socoteala că în Muzeul Tudor Arghezi și-au făcut loc, pe peretele alb dinspre răsărit, fotografiile câtorva zeci de *Laureați ai Festivalului* și merită să ne închipuim că tot aici vom găsi și cărțile lor cu autograf, manuscrise și scrisori venite cu poșta, chiar și obiecte personale care să-i reprezinte și de-acum, toate, dăruite din toată inima

orașului în a cărui *carte de onoare* figurează înscrisi cu... litere de tipar, să se constituie într-o avere... culturală demnă de invidiat în toată lumea. Arhitectul orașului deja visează la o viitoare așezare urbană, tăiată curajos de-a lungul și de-a latul măcar de tot atâtea străzi câte nume de poeți au fost premiați în Târgul Cărbuneștilor cu ocazia Festivalului Tudor Arghezi. Toți locuitorii ar fi astfel arondați administrativ în jurul câte unui scriitor important - *cetățean de onoare* - devenind, obligatoriu, cititori de drept ai operei acestuia. Ce frumos!...

Încă râvnesc, la vârsta mea, măcar la o jumătate de normă în postura de... paznic la Muzeu. Câte lucruri nu s-ar putea face chiar și de pe scaunul acesta atât de umil, așezat cu bune intenții în drumul eventualilor vizitatori! (v.v.)

Mihai AMARADIA

Nu-i așa departe, o jumătate
de oră până la gară

...se poate să fie odată cu vârsta
să gândesc că-n ploile de-acum
umbrelul femeii s-a îngreunat,
liniștea lor e deranjată
de tot felul de alarme,
zgomote, țipete nefirești,
sunt la vârsta în care cel mai mult
mă bucur când se ceartă vrăbiile rău,
când eram copil visam de multe ori
că puneam un picior în pământ
și mă înălțam și zburam
și acolo sus nu avea nimeni
ce să-mi facă și mă împingeam o dată
numai când mă simțeam în siguranță,
așa ar trebui să fie și cu ele.

sunt acum în tren, o să cobor
la gara centrală din Amsterdam
apoi voi merge pe jos, nu-i departe,
trebuie să fiu sigur de ceva
ce din postere sau din albume
doar am o bănuială,
acum patru sute de ani a pictat unul
o femeie ce toarnă lapte
dintr-o oală într-un castron
cu gura întredeschisă puțin
și eu sunt sigur că ea cântă.

Paul ARETZU
pelican

rup din mine o zi și o dau fiului meu
el trăiește astfel o zi fără grija zilei de mâine
rup din mine un gând dintre cele salvatoare
și îl dau fiului meu care este mic
și are nevoie de un sprijin în viață
apoi, când vine furtuna care distruge totul
îmi smulg sufletul și i-l dau fiului meu:
du-l tu în cârcă până la mare, unde valul moare
fiindcă eu, ca un pelican obosit ce sunt
mi-am terminat zborul
și vreau, fiule, să fii tu noul pelican
să fii tu pasărea cu zbor nestins
peste arcada timpului plutind

Cristian George BREBENEL
Circumscrierea lumii

E timpul să înțeleg nefirescul din mine
unde alunecoase ale naturii
ce mă învăluie ca niște cercuri,
hainele verzi ale clorofilei
ce s-a depus pe frunzele-mi.
Niște lumini din gându-mi au pâlpăit în zare,
n-aș fi crezut că mă pot regăsi
așa de îndepărtat și ubicuu,
lumea din afara mea nu mai există,
e un fel de paradă peste care
îmi trec doar gândurile,
totul arde în juru-mi ca într-un trup ponosit
pe care hainele de clorofilă, alunecoase,
au devenit unde audibile.
Din umbrele-mi devorate
se ridică mormane de jar,
mă părăsește clopotul cerului tutelar în fugă,
singur sunt chiar prin lumea stelelor,
doar soarele se apropie de mine
și-mi zâmbește.
Pot să-mi închipui
cât de mult m-am pierdut în lume
înțelegând nefirescul din mine,
înțelegând că sunt o risipire fără măsură
a materiei și poate a luminii.

Artur BĂDIȚA
E cineva în ploaia asta

Îmi sun puterea peste ape:
de azi începînd am sufletul cald
eu sunt, cînd vorbesc, lume
eu sunt, cînd mă nasc, vers.
Femeia mea sonoră, muritoare
Eu stau ca un steag în ninsoare
și știu că nici ziua,
nici noaptea
nu otrăvesc lumina din noi.
E cineva în ploaia asta nevăzută,
ca un râu
ducînd mereu cîmpia spre moarte:
eu nervul și nervura-i ascult
de parc-aș săruta o limbă
demult a mea, demult!

Mircea BÂRSILĂ
A venit toamna

Se preschimbă vara vieții mele în toamnă.
Sunt unul dintre aceia pentru care niciodată nu
vor mai cânta,
cu un respect inexplicabil, păsărelele. Simt cum
mă despic

în două, din creștet până în tălpi,
asemenea unui îndrăgostit,
și chiar și trista foire de adâncuri, din sufletul meu,
este identică,
până la un punct, ce luminoasă teamă din tinerețe,
din prima tinerețe, în fața femeii goale,

A venit toamna. Este ca și cum, ascultînd un
disc - un disc
pe care nu l-am mai ascultat de mult - aș auzi
altceva decât înainte,
repet, altceva decât înainte și, totodată, într-o
limbă necunoscută.

Se preschimbă vara vieții mele în toamnă. Parcă
aș fi o pasăre
- o pasăre de noapte a cărei vedere descrește
pe măsură ce, în jurul ei se face, în zori, tot
mai multă lumină.

Un cub ce se reneagă, plin de amintirea sferei,
sau, dacă nu cumva exagerez, un zeu de altădată -
al vegetației -
încercînd să fugă de propriul destin,
agățat de coama unui dangăt de clopot.

O dușmănie pur și simplu de neînțeles
înnegrește mersul - de femeie văduvă - al
fiecărei zile.

Gelu BIRĂU
Mirajul grădinii

Arinii bătrâni îndulciți cu apa din Jiu
au fost retrași și mutați
în neant
Am mereu sentimentul privind înspre Nord
că mă aflu în altă lume
și că aștept să văd cum amurgește
soarele-viul pe Masa Tăcerii.
Stau pe o bancă de lemn nou
cu spatele către Jiul lăcuit
obosit în buza unui zăgaz de beton
alături de prietenul meu Cristian .
Pe Aleea cea Mare odihnesc asemenea
unor ființe mitologice, fiare de oțel
buldozere și excavatoare.
Clepsidrele de piatră brăncușiene
s-au refugiat într-un șopron de argint
și așteaptă.
Cine știe ce se va întâmpla!
Cristian se gîndește la pădurile
pe care le va moșteni atunci când
se termină hărțile prin cancelarii, fabricate
din lemnul pădurilor sale
probabil se gîndește și la izvoare.
Așteptăm împreună o turmă de nori care
se înalță peste copacii uriași ai Grădinii.
Valuri de tineri mărșăluiesc îndrăgostiți
pe faleză. În mod cert va veni noaptea
de după Sânziene.
De aceea va trebui să vorbească doar oamenii
între ei.

Victor BARBU
Grădina de piatră

Ultima broască țestoasă a fost arsă
totuși drumul nu a ajuns până la cap
chiar dacă îngerii
mai au tăria
să creadă că speranța există.

Ne contopim mâinile în raze de lumină.
E posibil ca mâine să pună stăpînire pe noi
îndoiala;

acum apele nu sunt încă învolburate -
decojim aerul vechi de pe cremeni,
lăsăm vechile clipe să putrezească.

Privim zarurile date de-a dura de solomonari
peste aripile cocoșilor;
grădina de piatră îngrijită de scriitori de piatră
e tot ce se mai păstrează.

Ana BLANDIANA
Arhitectură-n mișcare

Cine și ce ar putea să oprească vreodată
Această arhitectură-n mișcare
Mereu renăscînd și murind,
Această mănăstire ce vine spre mine
Se-apropie, se umflă, și crește, și iată,
Cu bolți și cupole de spumă
Ca niște scufe-coroane atîrnînd,
Se-aruncă în aer, se-mprăstie lent, se prăvale,
Se destramă-ntr-un nor de meduze, și alge, și crabi
Și se scurge-n pământ?

Cine-ar putea să încremenească odată
Mișcarea aceasta prea vie pentru a nu mai muri
Și pentru a nu mai renaște prea muritoare,
Cine-ar putea să strige valurilor „Stați!”
Și apelor să nu mai fie mare,
Și-acestei mănăstiri mereu surpată
În sine însăși ca într-un ecou
Să îi clocească stălpilor-osificați
În aerul făcut în juru-i ou?

Constanța BUZEA

Păcatul trufiei

Agită pomii păsări mari
Și via sângele divin.
Pînă la mine este mult,
Pînă la moarte mai puțin.

Din toamnă-n toamnă mă ridic,
Și parcă nu mai știu să vin.
Pînă la mine este mult,
Pînă la moarte mai puțin.

Aceste vorbe de cules
Le simt dorințe, le spun chin,
Iubirea mea se împlini
Atît de dreaptă în destin.

De ce nu sunt, cum ar părea,
Nefericită în declin!
Pînă la mine este mult
Pînă la moarte mai puțin.

Sorin CĂLUGĂRIȚA

Ultima scrisoare a lui Don Quijote

Nu plînge Dulcineea, tot nu pricepi nimic.
Am părăsit La Mancha și am plecat departe
Nu știe nici Cervantes și te-aș ruga nu-i spune!
M-ar renega, desigur, scoțându-mă din carte.

M-am săturat de toate născările neroade.
(Sublimă e prostia de hidalgo rebel!)
M-a plictisit, se pare, corvoada literară
Și să-i tot fac damblaua lui Padre Miguel.

Am dat la zaruri totul, pe Sancho, Rosinanta
Spre nicăieri mă poartă tociul meu avânt
Din toată nebunia frumoasă-a aventurii
Mi-au mai rămas doar lancea și morile de vânt.

Zenovie CÂRLUGEA

S-a făcut întuneric

S-a făcut întuneric de parcă Luna
a ajuns între Soare și Pământ,

Sau între tine și mine a crescut un poem
cât o primăvară de post

Și ne-am trezit cu seceta iuliană
scorojind podgoriile, livezile, grădinile

Nu vom trece în toamnă cu nicio glorie
augustană, nici prin echinocțiu cu gândul
la merele de aur din ghearele Măiestrei!

De mult prin acest pustiu nu mai umblă
nici lighioane nici sălbăticiuni,

și pe unde stratul zăpezii se înalță
pe acolo apare vulpea argintie
plonjând după mici vietăți,
ursul alb flămând de săptămâni bune
pândind la copcă foca însetată de aer...

Ion CEPOI

Și mai rămâne-o înserare

Și mai rămâne-o înserare, Doamnă,
Și, cine știe, poate înc-o noapte,
O iarnă și o vară, poate-o toamnă,
Și zori de zi or mai rămâne... poate...

Și mai rămân regrete, poate dorul
Colinelor pierdute-n asfințit,
Când luna-ți săruta, iubito, trupul
Culcat pe patul fânului cosit...

Și mai rămâne, poate, un cuvânt
Pe care nu l-am spus, și care moare,
și poate-o frunză rătăcită-n vânt
Și-o toamnă-n care amintirea doare...

Gabriel CHIFU

De dragoste

A fost o vreme când oriîncotro aș fi privit
nu te zăream decât pe tine, pretutindeni.
Pe atunci mi-era clar că doar așa
pot fi eu însumi,
nu singur, ci împreună cu tine, contopit.

Erai frumoasă, împrăstiai o mireasmă subtilă
și năucitoare

ca un lămâi caraibian.
Inima mea scria pentru tine versuri inerodabile,
pe frunze de palmier, cu cerneală de aur.
Pe atunci, îți aduceam la picioare
păduri de mestecenii, apusuri și răsărituri, fluvii
și te-mbrăcam cu ele.

Pe atunci, moartea îmi știa de frică
și speriată de puterile mele
se ținea departe de noi doi,
când ne vedea, fugea mîncînd pămîntul.

Narcis DAJU

poem scris într-o dimineață

să nu zici că nu ți-am spus:

dac-o să-mi vină eu chiar am să ning într-o noapte
și-or să te prindă iar zorii încurcată cu mine,
tu rușinată atunci să te înfigi
și mai adînc să te înfigi în carnea mea,
să te ții bine

și să nu crezi iubita mea
să nu mă crezi
când mă vei găsi troienit
și mai ales să nu încerci cu nicio culoare
nici măcar cu albastru
să mă acoperi

e atît de cald aicea la tine
e, vezi, mai fac și mofturi
mult prea cald pentru mine
stalactita plînsă între mersu-ți

și-ai putea chiar să te încumeți
și să mă jubești chiar
eu nu mă voi opri
oricum
nu m-oi opri din plîns
tocmai acum, abia ridicat
peste vîrfuri m-am ridicat
și te adulmec, iubita mea, și te adulmec
între zboruri

pe tine te, și cu tine mă
aicea, la tine, între zboruri

să nu zici că nu ți-am spus,
eu sunt poet din pricina ta.

Teodora Cristina CIOBANU

Păsări de fier

Pot să-mi fac brațe din bucăți de ceață,
Să-ți strâng cu ele fierul din cuvinte,
Să-l retopesc apoi, la mine-n minte,
Și-n forme noi să-l torn, spre dimineață

L-aș face spic subțire, de metal,
Pe câmpul arzător al firii mele,
Sau lanț, de prins sălbaticile iele,
Ori cui, de strâns potcoava unui cal

Aș repara pădurile defecte
Punând în ele numai frunze noi,
Dar cum să-mi las din nou copacii goi
În lumea mea, cu margini imperfecte ?

Îmi suflec mintea, singură cu mine,
Și o să torn în forme, dacă pot,
Păsări frumoase, vii, cu cuiub cu tot,
Să-ți cânte glasul când mi-e dor de tine

Ilie CONSTANTIN

Duhul fără-de-lege

Cînd seara, de pe celălalt versant
ajunsă-n culme stă să se închege
văd *duhul-de-prăpăstii* delirant
venind spre viața mea, fărădelege.
El urcă de prin neguri, din spărturi
rămase-n glob din nemaipomenire
ca suflul ne-nțeles al unor guri
ce-s martore-nceputului de fire.
Miriapodic suie din străfund
pe treptele de munți ce îl îndură
și viețile în arbori se ascund,
tot ce-i făcut îl prejmuie cu ură.
Căci el, străin, spre stele dă în brînci,
doar ele-i sînt, în jur nimic nu-i este,
și-n timpul lui de răsuciri adînci
făcutu-i doar durată și poveste...
Tu, duh, vitează nemișcată, gînd,
prin fulgii de ninsoare, prin derute
de lung coșmar, atomii mei trecînd
tînjesc spre tine în frățești volute.
Așteaptă-ne, îți strigă, cît mai sui
la capătul de clipă te-om ajunge,
cînd va fi scrum țesutul amărui
al întocmirii gata să ne-alunge.
Așa-mi aud atomii, delirant,
vorbindu-i duhului fărădelege,
cînd seara, de la celălalt versant
ajunsă-n culme, stă să se închege.

Vasile DAN

La Săvîrșin singur ca regele

La Săvîrșin singur ca regele printre platani uriași
despuiați ce-acoperă cu totul bolta
iar pielea lor atîrnînd în petece alb-cenușii gata,
gata să cadă
ca niște bandaje groase ce se desprind direct de
pe os, timp vechi
în fermentație, mici focuri mov căzute în
iarbă ici-colo,
brîndușe proaspete, un incendiu viu, vegetal,
de nepotolit
în dimineața aceasta rece de toamnă,
pe marginea aleii tot mai înguste ce coboară
spre ochiul de apă
în mijloc cu foișorul de lemn înnegrit,
scăldat de umbrele verzi și ude tremurînde,
în ele crește tot mai înalt un alt munte dedesubt
sub un alt cer mai adînc,
sub arcade imense de lemn viu, de stejari noduroși,
centenari
pe care încă sar iuți, amețitor acele unui ceasornic
vegetal înapoi
spre clipa ce-a fost, spre ziua de ieri.

Nicolae DIACONU

În chip de doină

- Te întreb pe tine,
Frate zodier,
Până unde urcă
Și pe unde pier
Cântec și cărare,
Cal și cavalier?
(Pune întrebarea
Semne pe hanger)

- Cum te uiți acum
Ca într-un iezor,
De aici și până-n
Cel'alt emisfer,
Până-acolo vede
Ochiul auster?
(Pune îndoiala
Umbre pe hanger)

- Ne rămâne nouă,
Frate cavalier,
Să privim întruna
În acest mister
Până când se vede
Sânge pe hanger

- Doar atât rămâne
Palid zodier?
- Doar atât rămâne
Palid Cavalier.

Ioana DINULESCU

Umbrela bulgărească

Trece pe lângă mine indiferent.
Privește în urmă, dar se prefacă
că nu mă zărește. În stânga,
în dreapta, se uită pe furie.
Acolo unde sunt eu cea adevărată
țintește cu umbrela sa bulgărească.
Exotic colorată, înzorzonată
cu maci roșii și verzi,
cu fructe de măceș, cu porumbe,
de parc-ar fi umbrela de soare
a femeii care se scâlâmbăie
o dată la o mie de ani,
în oglinda mea din baie.
Țintește peste umăr, țintește
de la șold, țintește din toate
unghiurile prăfuite, din toate
cotloanele smerite,
el țintește spre mine
cu umbrela lui bulgărească.

Nicolae DRAGOȘ

Îngenunchere în templu

Cu alb copacul a fost scris
În iarna ca o disperare,
Dormei, răpită altui vis,
Decât al zilei trecătoare.
Coloană m-aș fi vrut în templu
Ce-l porți, fiind spre-a lumii slavă,
Din-naltul frizei să contemplant
Statuia tânără, suavă.
Și, cum dormei, vroită-a gândul
Să vadă un păgân păcat,
Că-n înfrățire cu pământul
Templul visase răsturnat.
Nu-mi amintesc în care ceas
Coloana, ce puteam să fiu,
A învățat să poarte glas
Șoptindu-ți dorul ei târziu.
Întregul templu, ca-ntr-un spasm
S-a răzvrătit. Și chip solar
Prin noaptea unui tânăr basm
Mi l-a adus. Râvnitul dar.
...Dat fu ca-n somnrosul templu
Viața-mi fosta s-o contemplant.

Marian DRĂGHICI

Transfigurare

Nu credeam să'nvăț a învia vreodată
aici în chilioara scufundată
s-a întâmplat scriind așa cum am scris
cu viața mea toată în viața mea toată
scaieți pe un perete vâruit încet cu lumină
dar ce lumină
lumină-n piele de față în mine neînserată.
Nu, nu credeam să merg pe pământ ca pe apă
focul ce în mine l-ai pus nu pare să mă mai încapă
ci trage să calc pe aer, să merg în sus
Zilele dezolării nu mai dau decât slabe ecouri,
de mult au apus - ia-mă cu Tine acum
trage-mă din vâlvătăi Doamne Dumnezeule
al meu Iisus, ai milă și mă odihnește
unde tot ce-am iubit, deși doarme dus
surâde și ne privește - neațipit.
Nu, nu credeam să'nvăț a învia vreodată
dar uite, m-am răsgândit.

George DRĂGHESCU

Înșelare

leri, fiind mai bine îmbrăcat,
am luat masa de prânz
cu un sfânt.
El mi-a oferit o bucată
de pământ.
Emoționat de asemenea dar,
era să disper
și eu i-am oferit
o bucată de cer.
Astăzi, mi-am dat seama
cât de mult ne înșelam:
ne ofeream unul altuia
din ce nu aveam.

Ion FILIPOIU

Sonet

Pe-a vieții-mi sinuoasă cărăruie
Sfârșitu-s-a urcușul spus de Dante
Ci dosul îl cobor acelei pante
În timp ce pașii tăi abia de-l suie

De-aș ști formule abracadabrante,
Aș porunci cumplitei vremi să-ncuie
Cămara zilelor ce curg tehuie,
Spre a scurta distanțele-aberante

Dar nu se poate, viața-i ca o apă
Mi-or trece anii încă mai cu grabă,
Nu mai e timp iubirii să mă-ncumet!

Cenușă-i, azi, ce, ieri, fusese lavă,
Încât, privindu-te cum treci suavă,
Îmi șterg, furie, de plîns, obrazul umed...

Adrian FRĂȚILĂ

Baladă atinsă de polei

Vin angrosiștii Lumii la vechiul târg de iarnă
ca să negocieze Planeta între ei
Un continent atârnă cât un semnal de goarnă
în patru anotimpuri atinse de polei
Cuvintele pe buze se-aprind trandafirii
suite la tribuna timpanelor opace
Pe ascuțișul pieței cât nu e prea târziu
aș vrea, poate pricepeți, să v-amintesc de Pace
Aș vrea, poate pricepeți, să vă întreb de Soare
după a câta umbră în Ceruri l-ați poprit
Din platoșele ude dacă se scurge sare
dovadă-i că-n oceane toți solzii s-au plătit
Cât de dibaci deschideți mult prea bogata gură
la întruniri festive cu blitz-uri și tv
dar fiecare vorbă sub mierea ei înjură
mai luminos în oameni și-n viața lor ce e
Și - mizantropi experți în filosofie joasă -
de fum având credința, puterea în soldați
vă prosternați la spectrul încovoiat pe coasă
în hăul dintre regnuri perfect clasificați!

Horia GÂRBEA

dezvățul

am început
să mă dezvăț de poezie
și e un lucru
îngrozitor mă dor toate
cînd scriam simțeam durerile
dar îmi mai și treceau
acum s-a terminat

notează domnișoară asistentă
arsuri la stomac
creier de pâslă
un miros de fluturi striviți
în adâncul nasului
și tot străfundul vederii
în dungi late verticale
albastre și roz
auzul pauză
pulsul inexistent

dezvățul are și învăț
dar vine mai greu
ca atunci cînd
te apuci din nou de băut

nu credeam să învăț
a mă dezvăța vreodată
e ca sărutul de despărțire
dat de un inger într-o gară pustie

nu cred că voi mai învăța
vreodată sunetul rece
al roților de moară
care mă striveau atât de precis

Alex GREGORA

Pământuri rare

În primul rând, împăratului
îi plăcu pământul cel roșu
când și-acela era pe sfârșite
iar supușii n-avură mai mult să-i ofere,
îl rugară în schimb cu sânge
din propria lor umbră
și-l mai îmbunără cu pământuri negre,
cu altele albe
la rod la fel de sânguincioase,

dar înălțimea sa își aținti privirile
și la niște ceasornice ale fiarelor
cele de pe urmă,

apoi, împăratului
i se năzări de pământul cel verde,
însă și-acela era leneș la daruri
ca pentru desfătare,
la schimb slujitorii arătându-i de aproape
pământul albastru
cuminte cum o obște de monastire,

dintr-o dată, împăratul
își auzi bătăile inimii
sub niște pământuri galbene,
ori stăpânul și-atunci se înăspri
tulburat de mânie
și de-o închipuire de sine,

în sfârșit, împăratul își dori
neprihănitele pământuri rare -
părând să existe
pe șale purtate de un aisberg
înțelept ca delfinul.

Gheorghe GRIGURCU

Drum montan

Plin de sine muntele-acesta care
strangulează șoseaua
îndesat indigest cum un individ gata să-njure
să-mbrâncească să te calce-n picioare

însă dincolo de masa lui trivial-opacă sus sus de tot
se-ntinde o pajiște de aer diafan
din care pornește Drumul mult căutatul Drum
Doamne adevăratul Drum al vieții

fără munte n-ar fi fost cu putință s-ajungă la noi
mirobolantul peisaj pe care-l poartă-n cârcă
fără-acesta n-ar fi fost cu putință
Drumul care nu duce nicăieri.

Ion HOREA

Mi s-a părut

Cer îndurare ceasului mut, ca un păgân,
Din toamnă-n ceața dusă de ploi să mai rămân
În jocul tău de care va fi cândva să fug
Fricos ca o șopărlă sub frunzele de rug.
La noapte o să ningă. Spun semne din amurg.
Deasupra noastră fluvii de ciori flămânde curg,
Și marginilor lumii parcă le dau ocol.
Bisericiile-s pline de ciori ca de nămol.
Să fie mâine ziua în care m-am născut?
Aud în câmp cum timpul mai rumega tăcut,
Și bate vânt, și norii se strâng în jurul lui,
Ca la un semn, spre iarnă, al meu și-al nimănu.
Mi s-a părut o clipă că șovăi și că-aștept,
Să mi se culce-n suflet, cu umbra, plopul drept,
Apoi trecu și-această nedumerire-n gol,
Vârtejuri să mă poarte și să mă-ngroape-apoi
În liniștea prelungă ce stăruie-ntre noi.

Ion HIRGHIDUȘ

Ceasul din turn

am amintit de tine când am atins pietrele,
semnele de pe marginea drumului,
mirare: nimeni nu știa că tu
ești viața în imagini
pentru care au luptat hopliții

din crengile amurgului
s-au scurs obiectele incendiate ale orelor,
târzie vânătoare de serenade

de pe voluptuase poduri de abanos
am privit spre apele logosului,
pavajul pe care țestoasele
îl incendiază mereu

vor răsări din umbrele lor
ferigile însângerate, cortinele serii
trase de hiene peste troițe
peste coapsele oazelor fosforescente

și, împreună, duhurile rătăcitoare
vor porni pe bulevardele largi
împinse de mirare,
de scenografia albă a necunoscutului
unde pândesc păianjenii
care rod din temelie realitatea

numai tu, secundă cu secundă,
te aduși și treci prin căușul palmelor
diafană și orbitoare,
eu însumi fiind ceasul din turn.

Vasile IGNA

Piatră

Apa privește la apă.
Cum curge se uită, la cum se crapă
de zi, și cum se întunecă
cum pălpâie luna și alunecă
din fluvii în mare. Se duce.
Deasupra o piatră rotundă
plutește năucă pe undă
se-ntoarce pe spate străluce
precum strigoii-năluce
plutește-nainte și tace
vorbește cu sine și face
din undă vârtej până când
curg picuri de sânge, și-n gând
se-aude bulboana cum latră
și face din piatră o vatră
o lespede fără hotar
în mijloc cu-n ochi de fanar
ce nici luminează și nici
nu pare a fi de pe-aici.
Din veac a rămas o secundă
din piatră o urmă de undă.

Nora IUGA

Sentimentală, această carne...

Sentimentală, această carne
așteptând miracolul altor degete
s-o înflorească și peste tot coridoarele
târătoarele spaime care încep
din muguri primăvara.

Lasă-mă să te privesc cum mori!

Limpezi și absenți
ochii tac în așezările incerte
dintre o secundă și alta
și pozele cad de pe tine și se albesc
când ajung la pământ.

Ștefan MELANCU

3Dintre toate inima

Dintre toate doar inima își arată acum strigătul.
Trupul tace
și învață fiecare punct al drumului, ascultă
marginile. Drumul îi cutreieră fără scâncet oasele -
zgrumțurii lor umezi
cu gol în vârf

doar inima are strigăt - femeia mea brună
femeia mea albă
într-o unică stare-a realului
cuvintele și lucrurile cunosc doar tăcerea.
Cuvintele știu doar
să își unduie frigul o dată cu iarna și nourii ce tac.
Lucrurile
cunosc doar propria nimicire o dată cu trupul
înfrigorat ce tace

aici lângă mine astăzi umbrele lor sure
se întâlnesc. Cum o clipă îngerul bun îngerul tânăr
și frumos aici și aproape întâlnește îngerul căzut
într-o unică stare-a realului
doar tu poți striga, inimă cu cerul gurii negru,
doar mușchii
tăi uitați prin umbre de ființe uitate! Cât Dumnezeu
cel mare și-același îți strigi propriul strigăt -
femeia mea
brună femeia mea albă

doar tu poți striga. Propriul strigăt cu care îți
ștergi carnea
gurii-negrite ușa apoi zidită în tine prin care
ies ziduri

poți înmulți apoi punctele unduindu-le! Frigul
și botul tău umed își unduie însă doar iarna
poezia moare în tine. În oraș ninge fără pajiști
fără zumzet
tăcând

cuvintele și lucrurile învață să umble
de-a îndărăteala
cu ochii închiși. Deasupra-i deșertul
alături deșertul

Ioan MOLDOVAN

Năluci

Peste zi și peste cap îmi vin năluci -
se scaldă vesele în propriu-mi sânge
câte una, ca-n joacă, face clăbuci
pe care tot ea îi culege și-i frânge

Bate vânt, bubuie oasele, se aude
cum ninge din aproape-n aproape
de parcă toate roadele crude
sătule-s de mine și-o să mă-ngroape -

Va fi bine atunci-nici atunci -
când nălucile putea-vor pătrunde
în pacea fumegând peste ape

Nici Sfaturi, nici Sarcini, nici Porunci
nici corpusculi mentali și nici unde

doar - pretutindeni - Senin cât încape!

Ion MUREȘAN

Minunata plutire

Începe ca o foarte bruscă surzenie,
Începe ca o foarte bruscă trezire,
Peste gramatică trece o vedenie
Și încâlcește părțile de vorbire.

Stai pe o terasă. Singurul ești
Care vede o înaltă și pustie clădire
Coborând din ceruri. Abia mai vorbești
Abia mai descrii minunata-i plutire.

Bărbați și femei urcă în poduri
De unde te privesc prin lucarne:
Cuvintele tale sunt vinete noduri,
Gura, un negru clopot de carne.

Clădirea pustie coboară în piață.
Cerul se face alb ca de spumă.
Deasupra porții ei atâră o paiață
Făcută din cârpe și gumă.

Te îndrepti înspre ea.
Tai ștreangul.
Iei paiața în spate.
Din ceruri se lasă o ninsoare târzie.
Ani întregi, zile nenumărate,
Pe străzi tot mai înguste, mai întortocheate,
Treci mut; iar paiața pe umăr începe a vorbi
și învie.

Andrei NOVAC

12.

oamenii se nasc și mor
inimile lor iubesc și suferă
copilăria pe care o minți
îți trece prin carne ca un ac cu ață
ca o bluză întoarsă pe dos
vânturile din est răvășesc fețele de masă
preotul se plimbă cu cădelnița în mână
printre mese
lumânările ard timpul prezent
din colaci se mușcă cu poftă
din paharele de vin se bea cu sete

se face uneori seară
iar pământul devine rece
profundimile noastre
sunt rezultatul celor mai fragede stări de bine
lacrimile mele acoperind gropile goale

oamenii se nasc și mor.

Gellu NAUM

De câte ori

Sufletul lemnului a oftat
o pasăre s-a culcat într-o altă pasăre

După ce s-a spurcat la carne de om
Fierăstrăul taie salcâmul cerului
Pe baltă între lișite și sârme
tâmplarul bate cuie în apă

o iubita mea cu ochi de bumerang
de câte ori suieră trenul
noi așteptăm zăpezile subpământene

Aurel PANTEA

Ora de lectură

Iar altădată cu brațele înghețate
printre lacăte și chei, când multe anotimpuri
își scot glasurile
dintre încuietori uzate.
Dar al tău?
Lungit în plămădeala în care zilele își depun
lestul,
lumina din lumină, când toți s-au retras
și ea se face lichen,
astfel îmbătrânesc orașele,
ca acum,
cu brațele încâlcite printre lacăte și chei,
vizitând un conac de imagini, ce aer
de oraș vechi
te ia în stăpânire și fragil,
lent te despăturăști pînă la ultima,
diafana pînză,
plutind, citind, în lumina din urmă,
ficcional, fără faruri.

Cînd nu mă chemi, cînd nu depind
sînt
o continuă curgere.

Marta PETREU

Cântarea Cântărilor

Apoi creierul meu mi-a obligat trupul să nu mai
viseze
Retez capul oricărei iluzii oricărei fantasmă
cum tăia tata iarba cu coasa

Apoi am devenit un mecanic cognitiv
pur trufaș imbatibil
Trupul meu pentru mine un obiect de metal
rece dur cenușiu
cu care fac ce poftesc: îl lustruiesc îl scuipe îl insult
îl tăvălesc prin zăpezi prin moloz prin gunoierul
zilei de ieri
dacă am chef îl dau de podele îl fierb în cazanul
cu smoală

Prietenii mei de-o viață - bărbații: o menajerie
de sticlă
orice bărbat în carne și oase e-un obiect delicat
un exponat de muzeu
caruia mintal îi atâră de gât o tăbliță: nu atinge!
e viu!

Oho. A fost o poveste de ani. Un măcel un pogrom
tăcut și metodic
a fost trufia de a-mi fi mie însămi suficientă
a fost un măcel desfășurat la subsol
da
la mine în creier

Acum e liniște. Troia a as. Au ars deopotrivă
troienii Marta și-aheii
Acum e târziu. Trupul meu de metal
taie aerul străda asfaltul oceanul oțelul
transformă
ziua cenușii în ziua mănii
Oho! Mânia de sine. Mânia din urmă
Da. Tai ca o spadă ca o ghilotină bine reglată
capul iubirii capul fantasmei capul năpărcii
capul tău de bărbat ce nu mă visează
Capul tău de bărbat ce nu mă strigă pe nume.

Ion POPESCU BRĂDICENI

Poetul și licorna

Mă urmărește mereu o licornă:
„Salvează-mă, omule, de săgeata arcașului
și mă ia cu tine
dincolo de arborii sub coaja cărora
pulsează metalice singurătăți.
Biciuiește-mă mult, ca pe iapa ta sură,
ține-mă ascunsă în grajduri murdare,
drept hrană dă-mi resturile zilelor tale
trăite aiurea.
Socotește-mă urnă a stingerii tale
depozitează-ți în mine
deziluziile, disperările, eu sunt
marginea vie ce te susține.
Umilește-mă, înjugă-mă, numai fii bun
și scoate-mă dintre ierburile acestea sălbatice
să înțelegem împreună, dincolo, altfel
absența câmpiilor.”
Nu-s sigur de iubirea ce-mi arde nervurile,
nu-s sigur nici de propriu-mi chip:
„Bine, iubită licornă, să mergem!
Tu fugi de săgeata ce mă înfirip.”

Lazăr POPESCU

Trimite-mi...

după Carl Sandburg

Trimite-mi un semn, așadar,
de pe un deal din Oltenia.
Scrie-ți poemele pe sub cer
în apa de lună plină!
Mai e până se va strânge recolta
și până la iluminare mai e...
Deocamdată ne salută bostanul
cu verdele-i aprins
și porumbul ce crește,
și alunul din vale,
și crinul din poveste...
Mai este.
De dor, de nădejde și de sărut,
pe sub nor umbrele au trecut
și-am tăcut.
Și salutăm în lume trifoiul,
bocanci ne cumpărăm pentru la toamnă,
pentru la iarnă mănuși.
...Trimite-mi un semn, așadar,
de pe un deal din Oltenia!

Adrian POPESCU

Frații noștri, poeții

Poetul de-atunci era amoral,
după judecata semenilor săi,
bea excesiv, fredona cântece
interzise, se plimba prin cimitire,
câțiva erau fustangii, alții clowni.
Se purtau toți extrem de atenți
unii cu alții, ca soldații pe front,
știind că oricând pot muri și, da,
nu-și mai pot cere iertare. Aveau
o solidaritate de nobili scăpătați.
Poetul de azi bea mult mai puțin,
e doctor în spitalul amorului liber,
citește în pub-uri de pe telefon,
a devenit expert în politici literare,
detestă orice regulă orice sistem.
Praful și cenușa, un soi de cocleală,
se simte în disperarea lui veselă,
zгурă digitală, scânteile vechilor cărți,
extrade miere din florile neantului,
eumenidele îl însoțesc, răzbunătoare.
Sunt frații noștri, oricum, și unul și celălalt.

Spiridon POPESCU

Argheziană

Un biet monah, retras într-o chilie,
Încearcă, ispitit de apogeu,
Să-l pipăie c-un braț pe Dumnezeu,
Dar pipăirea lui tot întârzie.

Probabil, Demiurgul, pe furis,
L-a prins rostind, în loc de psalmi, agate
Și nu mai vrea acum să i s-arate
Nici când îl vede singur și pieziș.

Monahul, obosit de așteptare,
Văzând că ruga-i este în zadar,
Coboară printre găze, plin de har,
Și iscă frumuseți nemuritoare.

Nicolae PRELIPCEANU

Școala pașilor pierduți

Încearcă să nu mai faci pașii orizontal
Încearcă să-i faci în sus din doi în doi
Încearcă încearcă încearcă strigau
și era ploaie și era noroi
și pașii mei nu erau niciodată pașii lor
în timp ce pașii lor erau mereu ai mei
ei se-ndoiau de mine dar eu nu și eu
faceam un pas din trei în trei

și era lumea mea orizontală cu pașii
mei de mult în ea rămași era în urma
mea o veche școală sau pista
armăsarilor trăpași

iar eu călcam mereu în locul meu
și nu știu cine-n locul nu știu cui și
nu se știe cine mă privea pe mine
strigând mereu același nu-i și nu-i

dar pași erau dar pași vor fi mi-ai
spus dar pași faceam și eu cu tine
o ar fi trebuit să-i fac în sus și ei să
nu se mai termine.

Adam PUSLOJIC

Din Eminescu nespus

Astăzi, sunt cuminte
ca un vers
din Eminescu nespus
exact cum bate uneori
clopotul Cel Mare
la biserica din Ipotești
bate și bate în înălțime
un vers luminos

de Eminescu înflorit
pe lume

de sub teiul nalt și vechi
ia vezi tu, fiule,
cine bate acum
la ușa noastră

Părinte, nu
un muritor.

Viorel SURDOIU

Dar aerul miroase-a iasomie

Nimic nu mai e nou sub soare
misterele și-au desfăcut năframa
iar mințile induse în eroare
și-arată pe deplin arama

și-n bălțile imense de trufie
se oglindește-un chip comun al morții
nicicând n-a semănat mai mult cu o stafie
poporul aruncat în voia sorții
se tem eroii să mai plângă
de jertfa lor dospită în pământ
dar aerul miroase-a iasomie
și-n piatră e-ncrustat un legământ

Florian SAIOC

Început

vorba-ți este în doi peri
măine-o să devină ieri
ieri va deveni vecie
loane-ai capul pe tipsie
duhu-ți în Iordan se scaldă
de botez e apa caldă
dar Iisus e botezat
răstignit și înviat
iar Irodul mohorâtul
vrea să-ți taie iarăși gâtul
acest rege dobitoc
sânge vrea de prooroc
loane-ai capul pe tipsie
când mai vii din veșnicie
să-mi botezi copiii mie
măine-o să devină ieri
eu voi fi prin primăveri
printre flori de măr pe sus
am să-l caut pe Iisus
să-i sărut iar mâna dreaptă
cu smerenie și iubire:
Doamne pe pământ te-așteaptă
o a doua răstignire

Petre STOICA

Tocmai vă ștergeați barba brumată

Tramvaiul meu are suave aripi de libelulă
seara mă poartă lin deasupra culorilor aspre
mă depune în camera voastră tocmai mâncați
potârniche pepit tocmai vă ștergeți barba brumată
în vecini copilul primește două clopote la fund au
pe terasa înstelată o femeie destoinică mângâie
coarnele diavolului dar apa robinetului picură
totul ar fi în ordine și chiar îmi distinsă dezordine
numai că Nichita Stănescu lipsește iarăși de-acasă
taie în lună litere de vis pentru ăsur cuvinte de vis
revine cu mantia zeului pe umeri deci rondul meu
se încheie îmi dezbrac bufonul de romburi și cioburi
și tramvaiul meu deraiază și nu-mi rămâne decât
să iau din cuibul îngerului o bomboană de malț
treptat dizolvându-mă

Marius Marian ȘOLEA

De sfârșit de octombrie

Sunt plictisit de-atâtea evidente,
bucuria de a respira nu îmi mai este de ajuns.
lașitățile oamenilor sunt sinucideri incomplete,
pe care, mai apoi, uitarea de sine
le încremenește în morți timpurii.

iar adevărul și luciditatea sunt cele două linii
ale unei cruci,
pe care unii oamenii se ridică, din dragoste,
pentru a fi sacrificați de semenii.
am avut ezitări.
e adevărat, mărunte și de scurtă durată.
mi-am trăit identitățile doar până când am înțeles
că nu se mai poate face nimic.
de atunci, doar supraviețuiesc,
un fel de așteptare fără timp în urma fără margini
a marilor lupte.

prea bine știu că toate sunt cauza
unei singurătăți a omului fără Dumnezeu,
cel care a rămas numai în cuvintele omului
și nici acolo nu va mai fi prea mult
din cauza unei prea străine tăceri.
Dumnezeu va fi alungat de om în îndepărtările lui,
după care urletele animalului din noi
vor înlocui dialogul și, în final, persoana.

și tot greșesc din veșnicii umane,
încât mi-e dor de-o veșnică iertare.

Liviu Ioan STOICIU

În vis

Am ținut post săptămâna asta și am tot
plimbat, de nebun, un bou gras ale cărui coarne
fuseseră
date cu vopsea, prin stratul de flori din
fața bisericii catolice, de Paști - ascultând
înjurăturile
celor adunați gură

casă, mă credeau în greva foamei? Ce ciudați: își
schimbau unii altora jachete, jobene,
gulere, manșete, plictisiți „Pe când tu nu erai
decât în
vis.” Eram acoperit de un văl micilaginos
și îmi târam un picior: era

clar, nu eram eu acela, nici vorbă, era altcineva
care
îmi semăna la chip, un uzurpator,
dar de unde să știe cei adunați gură casă? Taman
acum, când sulful negru și corupt
al sufletului îmi intrase în contact, în trup, cu
mercurul
și producea plumb.

Cântam cu toții Hristos a înviat din morți...

Tudor VOINEA

Să nu ciopliți statui

Să nu ciopliți statui, statui din ape,
Și țărni din aripi de mărgean,
Când doar atolii, rățăciți sub pleoape,
Sunt dalta zăvorâtă în ocean.

Cum buzele vor arde în palma tinereții
Aceleași lăncii părguite-n soare
Pe catafalcul ars în templul dimineții,
Când poposim, sfârșiți, pe-o floare.

Și-i dăruim, însângerați, doar spinii,
Crucificați pe brațe leneșe de lut,
Și ne sugrumă liniștea luminii
Când dalta se va odihni pe scut.

Dinu Flămînd

„Mondializarea indiferenței”

In memoria minunatului argentinian Bergoglio!

El a identificat „mondializarea indiferenței”
și a aruncat o coroană de flori în apele
Lampedusei
de care să se prindă sufletele înecaților;
nimeni nu se gândise vreme de trei milenii
că un inel de flori ar putea fi belciugul
de legătură
între civilizațiile pierdute pe „mare nostrum”
și bietul colac de salvare-al conștiinței noastre!

Sporește egoismul națiunilor viguros
ca păpurișul în care orăcăie și falsa noastră
compasiune - broască pestriță din cele
otrăvitoare
strălucind cu toate bunele ei intenții...

Am fost și suntem pe rând venetici barbari
deveniți stăpâni peste unele locuri de la o vreme
și mai totdeauna sub demnitatea omului
alungându-l de îndată ce apare un alt flămînd
la marginea meterezelor;

îndeobște dacă el arată mai tuciu
decât noi - iridiscentii blonzi ai unei civilizații
neagră la suflet;
poate nici mai mult și chiar nici mai puțin
decât celelalte - dar la fel de precară...

Requiescat in pace!

Paratrăsnet

...iar dacă te-a prins tâmpenia să vrei
să-ți explici
durerea
sau să te explici tu pe tine prin ea
trebuie să ajungi la indiferența ce te împinge
dincolo de pragul literelor unde ceea ce doare
în carnea ta arde mai mult decât știi tu că arde
sau ar trebui să te doară
și nici nu doare
Iar această banalitate e fulgerul repetat
care tot nu găsește
nici în tine nici în jurul tău paratrăsnet
deși se descarcă în prăpastia ta incomunicabilă
și străluminează intermitent doar sub linia
orizontului
din satul vecin pe unde probabil
erau tu ciobanul pe alte câmpuri pocnit de destin
drept în creștet
iar spaimele lui care sunt ale tale mai continuă
o vreme să pască
laolaltă cu oile Domnului...

Mirajul unui dulce fruct...

„Mirajul unui dulce fruct
îmbracă-un sâmbure amar”.... scria Blaga
cu acel balans al imaginației care prinde laolaltă
în poezie verbele și imaginile și misterul
scormonit
pe sub bolovanii cei verzi ai râului

și tot el leagănă pe o sită
de melancolie
miracolul unei imposibilități de comunicare
bine ascuns în adânc
dar și pâlپاînd
cu efemere bule spre suprafață...

iar poemul - infinită polenizare.

Miceliu...

Incompatibili cu o mai explicită
cunoaștere ce s-ar strădui
să explice chiar existența noastră

numai instinctul de a putea uneori
transforma această frustrare
în bucurie care nu mai întreabă nimic
e minunatul dar otrăvit al zeilor...

Nu-i de mirare că iraționalul chiar pare
singura salvare aproape rațională
ajunși la limită

în lumea convex-concavă
cu materia ei albă-neagră
și cu misterioasele ei energii
din care ieșim și intrăm asemeni
unor ambițioși mormolocii amfibii

toate fiind găzduite în generozitatea secretă
cu care hazardul se auto perfecționează
și ca o perpetuare a noastră inerțială
se și rezumă
iar miceliul poeziei acolo mijește...

N-a fost chiar rău

...în comunismul real - șoptește mios un tip
fost până nu demult șef al serviciilor secrete
acum hotărât să candideze la postul
de președinte
al firavei democrații românești căreia îi va dedica
toată energia lui patriotică și priceperea...
ne distram
pe cînte și nimeni nu avea grija zilei de mâine
fiindcă era interzis șomajul adaugă zămbitor
iar eu cred că el sincer intenționează
să corecteze bilanțul cu care Geniul Carpaților
ne făcuse celebri mai spre sfârșitul veacului trecut
și de asemenea imaginile de abator
din acea curte de cazarmă jengoasă unde
doi dictatori bătrâni zăceau într-o baltă
de sânge umflați cu plumbi încât s-a recurs
la soldați vînjoși ca să poată fi îmbrăcați
în saci de plastic...

Recalcitrantă e doar memoria mea
când dau târcoale fostei hale alimentare
de la Piața Traian unde după câteva ceasuri
de stat la coadă reușeam uneori în zori
să cumpăr două sticle de lapte - mai totdeauna
cu depuneri de nămol și alte mizerii la bază
căci erau de o transparență involuntară
acele sticle (oare parodiau „perestroika”?) -

filtram lichidul alb și-l fierbeam neconvins
până mi-am zis că mai bine-mi hrănesc copilul
cu lapte praf adus de un prieten pilot
tocmai de la Florența (în țara mea puținele
cutii se distribuiau din unele farmacii speciale
pe ușa din dos)...
iar contrabanda lactantă
a funcționat până în iarna precedentă
plecării mele spre alte zări dar la apropierea
iernii apa la robinet abia picura iar gazul metan
pâlپا muribund în sobă
ba în toiul Crăciunului apă deloc
câteva zile la rând încât am ieși pe străzi
să adun zăpadă ca s-o topesc și să o filtrez
iar apoi s-o fierb (greu vă închipuiți câți nămeți
adunați la gardurile pișate de câini contribuie
la umplerea unui biberon)...

recalcitrant tot așa

mai târziu când priveam uluit fresca
pe frontonul sălii de la Sorbona unde nu demult
Lina lui Briceag cea analfabetă primise distincția
Doctor Honoris Causa cu toate majusculele
pentru organizarea polimerică a înfometării
în România
iar destinul mi-a rezervat mai apoi
drum la Londra într-o zi cu paradă regală
și mi-a trecut astfel prin fața ochilor
aceeași calească în care fusese plimbat
tocmai bălbăitul național
cu clopul tras peste ochi...
recalcitrant
repet întrucât tocmai ăia fuseseră socotiți
ani la rând reprezentanții nației și poate
tocmai ai poeziei mele - nu știam ce să zic
întrebat cum am rezistat noi în acei ani - oare
justificat ar fi fost să ne revoltăm cu asemenea
ilustre figuri naționale extrem de apreciate
în cântarul politicii internaționale curvă
geamănă cu politica business indiferent
de meridianul Greenwich?

Recalcitrant...

Tudor Arghezi, din lagăr

În satele și văile

În satele și văile din Jii,
Numai schilozi, numai muieri, numai copii,
Împleticiți în ceață.
Carnea pe ei e vinătă și creată
Și osul se străvede-n piele.
Dau brațele de glezne, picioarele sunt grele.
Strigoii ăștia mici, de țară,
Parc-ar voi să sară
Și s-ar sfii să calce pe pământ,
Ca de mormânt,
La fiecare cotitură.
Nici nu se plâng și nici nu-njură.
Atâta carne bună le-a rămas,
Cât buba mea, de la urechi la nas.

Tg. Jiu 1943

Da, e lung

Drumu-i ling pînă la Jii,
Fără frați, fără copii,
Ce rămîne sunt flăcăi
De scuteț ț
și de copăi.
Casele, cătunele,
Colea, cîte unele;
Au rămas ca niște babe,
Vinete, scîlcii și slabe.
Fetele îmbătrînite
Nu mai știu să se mărite.
Pe flăcăi i-a luat pe sus
Și i-a dus și i-a tot dus.
I-a furat cu vijelie
Peste negura pustie
Și i-a dus, i-a răsucit,
Pînă li s-a risipit,
Zvîrcoliți de-a-ndoasele,
Zgîrciurile, oasele.
Ce fu acesta, om cu față,
Cel împleticit în ceață?
Cîrja-l ia de subsuară,
Îl întoarce și-l doboară.
Făt-frumos era frumos
I-a căzut falca de jos.
L-a mîncat pe jumătate
Toate rănile spurcate.
A scăpat ciuntit și mut.
Brațele și le-a pierdut.
Doar genunchii, calea-valea,
S-au strîmbat ca alte alea.

Tg. Jiu 1943

De la Jii în drum

De la Jii în drum, încoace,
Nici o vatră nu mai coace,
Nici un coș nu scoate fum,
Cît îi tară, cîmp și drum.
În vetre-n niciunele
Nu-i aprins tăciunele.

Drumu-i lung pînă la Jii...
Vitele-au tînjit în iarnă
Mai mult moarte decît vii
Abia calcă, se răstoarnă.
Una-i schioapă, alta-i oarbă,
Toate-au chică, toate barbă,
De răbdare, de flămînde.
Au și coarne și-s și blînde
Și pe nemîncatele,
Binecuvîntatele!
S-au smerit bietele vite,
Parc-au fost călugărite.
Ochii-ntregi și ochii lipsă
Bat ca din Apocalipsă.
Rod în gard și-n cimitire
Lemnul crucilor subțire.

Pe la sfîntul Nicolaie
Mai rămîn niscaiva paie
Și coceni de cap de vită
Pe o streășină belită.

Tg. Jiu 1943

Într-un județ

Într-un județ de miazănoapte,
Din sat în sat, din zvon, din șoapte,
Se știe că și-au rupt genunchii,
Până la groapă, tații, frații, unchii,
Și verii, și cumnații, și nepoții.
Toți au murit, cu toții.
Nu mai e bun nici un bărbat
În nici un sat.
Vre un unchiaș, ici colea, un nebun,
Mai schioapătă-n vre un cătun,
Cotrobăind pe drumuri, pe șosele,
După coceni, după surcele,
Domniță și Dudaie.
El ar mîncă și balebă, și nu e,
Cîinii schilozi așteaptă-n drum
Scămoși în ceața ca de fum,
Să vie-acasă cine nu mai vine.
Și ține vîntul și războiul ține!
Dar nu e voie de-asta
Să stea de vorbă maica, surorile, nevasta.,
Și nu e voie nici să te gîndești
Că ori iscoadă ori vîndut ești.
Domnii cu căși de geam, din București,
Sunt bucuroși, pe un'te duci,
Că țara s-a umplut de cruci.

Tg. Jiu 1943

Drumu-i lung

Drumu-i lung din Jii încoace
Și cuptorul nu mai coace.
Cîtă-i cale, cîtu-i drum,
Nu e vatră, nu e fum,
Azimă și mămăligă.
Maica plînge, pruncii strigă.
Au rămas în sate vii
Numai cîteva stafii,
Fără păr, fără gingii.
Un'mă duc și un'mă port
Pute-a candelă de mort.
Maicile și vacile-au
Întărcat, săracile.
Gura umblă după sîn
Frămîntînd un hoit bătrîn,
Ugerile, țîțețe,
Aspre ca tărîțele.
După ce-au pierit și cîinii,
Au rămas numai bătrînii,
Să-și numere zilele.
Te apucă milele,
Lacrimile și mînia.

Asta fuse România?

Tg. Jiu 1943

Localnic al Târgului Jiilor

17 oct. Ziua Domnului, 1943

Blagoslovește, Părinte Anania

Dacă ești la Polovtagi și încă nu ți-ai început medicina la București, rîndurile mele o să-ți spuie că suntem vecini de mănăstire, cuvioșia ta la schit și eu la lagăr, tot un fel de monahism și aici, cu diferența că această chinovie, din care îți trimit amintirea mea, e cam internațională și eterodoxă. Avem și noi o bisericuță, gata construită, de curînd, și încă nesfințită, curată și clară ca un chivot de altar, și am găsit într-însa un zugrav foarte bătrîn, lipit cu ochii și pensula lui albastră, de fața proaspătă a lui Isus. Parîngul de coala, de peste drum, se uită drept în turla ei, ca o icoană de piatră a lui Dumnezeu.

Ți-am rămas de mult dator un răspuns la o scrisoare a cuvioșiei tale, lungă, primită acasă, la București. Amînîndu-l în fiecare zi, zile s-au făcut săptămîni și săptămîni luni, fără să mă fi învrednicit pînă azi, cînd stăm alături, în marile seninătăți ale Carpaților, să iau odată condeiul din călimară pentru tînarul meu sihastru.

Sunt localnic al Târgului Jiilor lui Tudor, a cărui statuie mică mă așteptam să o găsesc de multe ori mai înaltă, grandioasă ca și destinul pe care l-a servit, cum îl mai slujim unii din noi, în răspăr cu vremea, și azi de la zintăi ale lunii. Lucrez la o piesă de teatru, făgăduită T. Național pentru luna asta, citesc și cred în viitorul și puternicia neamului nostru, căruia fiecare din noi, în felul lui, i-a dat din inima și din cugetul lui câteceva. La vîrsta mea, nu i-am putut da mai mult ca niște slove durute, care au fost socotite păcătoase. Mă îmbărbătează însă umbra lui Tudor și încă ceva, copaia din care îmi iese obârșia și în care taică-meu a fost legănat cu piciorul buncii mele, la furcă, pe aici prin prejur, la Cărbunești, acum 80 de ani. În rugăciunile schitului adu-ți aminte, Părinte, și de robul lui D-zeu, care te îmbrățișează.

Tudor ARGHEZI

Cuvântul și tăcerea psalmilor arghezieni

Introducere

Când mintea omului a perceput existența divinității s-a petrecut mai mult decât o simplă revelație, a fost o ieșire autentică din singurătate. Dar cum poate fi redată această percepție fără a cădea într-o credință inautentică? Pentru ca să evite această posibilitate, omul s-a înconjurat de Cuvântul lui Dumnezeu care este un fel de **Suflet al lumii** despre care vorbea Platon¹, idee care este preluată, criticată și reconstruită de către Aristotel în conceptul de **Prim Motor** (*primum movens*), acel mișcător nemișcat². Cuvântul este cel care a pus capăt Tăcerii și a făcut posibilă lumea omului, dar tăcerea ca atare nu se stinge definitiv, ceea ce este redat în cultura indiană astfel: „Trebuie meditat într-adevăr asupra celor două forme ale lui Brahman: *Sabda* - sunet și *A-sabda* - non-sunet, acesta din urmă fiind tăcerea anterioară actului creator. Căci cu ajutorul *Sunetului* se manifestă *Non-sunetul*”³. Am putea spune că desfășurarea în lume a Cuvântului și înfășurarea Omului în Cuvânt este sunetul torsului și construirii ghemului, ceea ce produce abstracția noastră pentru a ieși din Singurătate (nu ne place să fim singuri nici în lumea noastră, nici în Univers). Cearta dintre Cuvânt și Tăcere este cearta omului cu Dumnezeu într-un dublu sens: a. când omul iese din Cuvânt pentru că nu înțelege participarea acestuia la creație ca faptă a luminii încrețite⁴; b. când revolta omului depășește granița lui spirituală și introduce bariere artificiale.

Orice creație umană intră puțin în răspăr cu actul creației divine. Omul de știință, filosoful, artistul și chiar teologul cad în capcanele propriilor creații. De la această situație nu sunt excluși nici poezii oricât de inventivi ar fi. Interogațiile arghezine poartă un sens al revoltei pe care nu o putem înțelege decât sub descrierea celui *to on* care susține greutatea lumii.

Cuvântul și Tăcerea

Într-un univers al tăcerii, cuvântul joacă rolul cosmosului. Adică el este universul ordonat definit prin legi accesibile, cele care ajung în câmpul raționalității. El este o expresie, cea fundamentală, a logosului care se întrupează în lume și devine reprezentare vie. Cuvântul și Tăcerea sunt două provocări care-și revendică fiecare întâietatea. Cuvântul este de fapt CUVÂNTUL Domnului, cel care deschide lumea pentru a o reda sieși. Când *Sfânta Evanghelie după Ioan* se deschide cu „Întru’nceput era Cuvântul și Cuvântul era Dumnezeu și Cuvântul Dumnezeu era”⁵, deschide de fapt lumea și prima ei semnificare. Deci, prima semnificare a lumii este de ordine divină care trimite la comunicarea autentică, în care cuvântul este vehicul și energie în același timp. Cuvântul în singurătatea lui inițială stă ca un far care proiectează lumea din dorința divină de a anula Singurătatea și durerea blestemului de *a fi*. Cuvântul va ieși din punctul său de dumnezeire pentru a se reproduce ubicu până la multiplicarea lui divină în limbaj, ca apoi să reprezinte esența comunicării. Omul primește darul de numire a lucrurilor (acest fapt este valabil pentru tot șirul umanității de la Adam până la Zarathustra). Prin punerea numelor se deschid toate orizonturile semnificării, ceea ce reprezintă o cădere din singurătatea CUVÂNTULUI în pluralitatea vorbirii. Amplificarea numirii lucrurilor și a vorbirii duce la banalizarea Cuvântului Prim ca prima legătură, cea de esență, dintre Dumnezeu și om. Dintr-o dată se creează spații din ce în ce mai largi pentru falsitate, pierzându-se esența inițială a Cuvântului Prim. Apar

interpuneri istorice, degradări ale sensului, eludări ale adevărului, o supraîncălzire a erorii așa cum aceasta este multiplicată în culturile și civilizațiile decrepite. Toate acestea duc la uitare, confundându-se aparența cu adevărul așa cum este descris acest fapt în teoria platoniciană a Ideilor.

Ce a uitat de fapt Omul? Uitarea Cuvântului Prim este o uitare secundă și nu primă pentru că acesta este un fod arhetipal reducționist. Dar nici întoarcerea la acest fond arhetipal nu mai este posibilă decât în structura unei construcții imaginare. Dar atunci, în afara posibilităților mnezice ale omului, ce se află dincolo de Cuvântul Prim, pentru că ni se spune în tradiția biblică „La început a fost Cuvântul”? Și noi credem acest fapt pentru că speranțele noastre se îndreaptă mereu spre recuperarea adevărului pe care ni l-a revelat Dumnezeu. Credința noastră are astfel de determinări, speranțele noastre vor să ne ducă spre acel prag al luminii în care omul își află rosturile ca și creație divină, nefiind un lucru de mână a doua, sau un produs al plictiselii divine cum s-a spus uneori.

Dincolo de Cuvântul Prim, cel care a făcut posibilă existența omului ca ființă a comunicării, se află TĂCEREA. Universul acesteia nu va avea nicio dată limite. Tăcerea este *a priori*, ceea ce, în sensul dat de Imm. Kant acestui concept, ar însemna ceea ce se află dincolo de orice experiență, fără a avea conotații spațiale. Acest „dincolo” nu înseamnă nici vecinătate, *nici proximitate*, nu are legătură cu spațiul și timpul, nu are legătură cu devenirea ființială. Nu seamănă nici cu *lucrul în sine* al lui Kant, nici cu judecățile sintetice care sunt caracterizate ca fiind *a priori*. Nu avem concepte adecvate pentru această TĂCERE în niciun domeniu de gândire sau acțiune umană. Tăcerea este *înscrisul* în care ne aflăm și de aici imposibilitatea de a înțelege starea ei apriorică.

Fondul acesta al problemei în care punem în relație Cuvântul și Tăcerea nu are niciun conținut teologic, nicio rezolvare filosofică (dacă aceasta ar fi posibilă!) sau științifică. Și atunci, starea noastră de neliniște este aparentă și de o ambiguitate imposibilă. Trebuie să mergem spre artă pentru a arăta că drumul acesteia, diferit de cel al științei sau filosofiei, poate fi unul autentic⁶.

Avem pentru relația dintre Cuvânt și Tăcere ca exemplu poezia lui Tudor Arghezi, îndeosebi psalmii. Pe de o parte, cuvântul arghezian, care repetă la scară redusă Cuvântul Prim, este o provocare, o perpetuă interogație adresată atât sieși, cât și lui Dumnezeu. Pe de altă parte, avem Tăcerea pe care o deducem din spectrul ecoului, din toposul interogațiilor rămase fără răspuns. Psalmii arghezieni, dincolo de interogațiile repetitive, reprezintă proba că tema părăsirii este esențială atunci când interogațiile omului îl vizează pe Dumnezeu.

Psalmii arghezieni

O analiză a poeziei lui Tudor Arghezi poate evidenția complexitatea acesteia, locul pe care-l ocupă în economia operei realizată de acest scriitor, rezistența în timp ca ideea artistică. În acest studiu va fi evidențiată în principal relația *Cuvânt-Tăcere* ca o posibilitate de a trece dincolo de interpretarea critică obișnuită, așa cum apare aceasta în fiecare psalm.

Psalmul I: „Aș putea vecia cu tovărășie”. Acest psalm începe cu versurile: „Aș putea vecia cu tovărășie / Să o iau părtașa gândurilor mele; / 7...”⁷, ceea ce este un fel de voință de reprezentare, amăriciunea care nu este suficient de ascunsă în textul poetic. După cum afirmă Nicolae Balotă: „Dumnezeul cel vechi s-a retras, s-a ascuns, a părăsit omul”⁸. Aceasta poate reprezenta o temă kierkegaardiană fundamentală pentru că strigătul de disperare *Eli, Eli, lama sabah-tani?*⁹ pune capăt încrederii și deschide o ceartă a omului care se va confrunta de aici încolo cu ambiguitatea prezenței lui Dumnezeu. Creștinismul autentic se încheie în momentul răstignirii lui Isus Hristos¹⁰, cu amarele cuvinte care deschid prima temă majoră a părăsirii. Interpretarea pe care o dă Nicolae Balotă poate fi catalogată ca fragmentară și relativ unilaterală. Răzvrătirea poetului nu este una prometeică, ci o încercare amară de a pune în scenă un om care nu are acces la eternitate. Ultima stro-

fă a psalmului („Vreau să pier în beznă și în putregai, / Ne-ncercat de slavă, crâncen și scârbit. / Și să nu se știe că mă dezmeirdai / Și că-n mine însuși tu vei fi trăit”¹¹) se aseamănă cu răzvrătirea unui copil al cărui părinte îl ignoră. Pentru că Dumnezeu este în toate lucrurile, cu atât mai mult este în om, în esența lui creatoare și în taina somnului acestuia, își mângâie copilul, fiind capabil de o tandrețe nebănuită. Cuvântul vrea să-l contureze pe Marele Absent, un nume al Tăcerii care a ieșit din sieși, fără a reuși decât să stârnească orgoliul unui copil.

Psalmul II: „Sunt vinovat că am răvni”. În acest psalm se creează totuși ceva între Cuvânt și Tăcere, dând impresia că acestea nu mai sunt două lumi separate. Ultimul vers: „Ți-am auzit cuvântul zicând că nu se poate”¹² pare să infirmă ideea că strigătul de revoltă ironică a psalmistului ar rămâne fără răspuns, chiar dacă aceasta are umbra negației. O limită străină a gândirii se impune pentru că omul nu poate, indiferent de acțiunile lui, să se revolte dincolo de limitele umanității.

Psalmul III: „Tare sunt singur, Doamne, și pieziș!”. Întoarcerea Feței Domnului de la om (și de la lume) creează cea mai gravă stare de singurătate, ceea ce surprinde și Nicolae Balotă¹³. Omul care se lamentează este un „Copac pribeag uitat în câmpie”¹⁴ care se confruntă cu două pericole majore: a. propria sa ariditate, total neatractivă („Cu fruct amar și cu frunziș / Teșos și aspru-n îndârjire vie”; „Nu am nectare roze de dulceață, / Nici chiar aroma primei agurizi”¹⁵); b. indiferența divină la spiritul de sacrificiu („Nalt candelabru, strajă de hotare, / Stelele vin și se aprind pe rând / În ramurile-ntinse pe altare - / Și te slujesc; dar, Doamne, până când?”¹⁶). Omul se află de stajă într-un univers al părăsirii și ceea ce este grav pentru el este faptul că-l ocolesc „pășările ciripitoare”, „cântecele mici de vrăbii și lăstun”, „moile omizi”, tocmai cele ce ar putea aduce „crâmpoie mici de gingășie”. Nu-l ocolesc stelele care-i amplifică durerea cu lumina lor din alte lumi. Străjer singur, într-o lume a uitării, cel care slujește în van și face totuși ca lumea lui să fie ceva mai mult decât nimicul, este răscolit de gândul că absența divinității apasă peste lume ca o povară de nedescris. Cuvântul omului se transformă într-o interogație a nesupunerii („Și te slujesc; dar, Doamne, până când?”). În suferința lui, psalmistul se raportează la un rost pe care-l are ca dat al creației divine, dar: „În rostul meu tu m-ai lăsat uitării / Și mă muncesc din rădăcini și sânger”. Am putea înțelege că această creație divină (omul) este neterminată și, totodată, părăsită pentru a se descurca singură. Totuși, mai există speranța că „un pui de înger” va veni, repetitiv, ca sprijin pentru a anula sentimentul singurătății și al părăsirii. Astfel, fractura ontologică produsă de o îndoială a credinței ar putea fi anulată și refăcut întregul redat prin rost.

Psalmul IV: „Ruga mea e fără cuvinte”. O criză autentică a Cuvântului poate produce o noapte a Tăcerii pentru că: „Ruga mea fără cuvinte, / Și cântul, Doamne, mi-e fără glas”¹⁷. Avem de a face cu o dublă criză a Cuvântului, atât cea a celui original, cât și cea a cuvântului omului care a dat sens vorbirii și care face posibilă vorbirea despre orice. Omul este un atom al acestei veșnicii, dar care are capacitatea să o gândească pe aceasta și finitudinea să o transforme în infinitudine. Acest fapt este posibil prin căutare chiar dacă aceasta poate să fie fără succes: „Te caut mut, te-nchipui, te gândesc”¹⁸. Căutarea lui Dumnezeu este o căutare a sacrului, dar aceasta nu produce teama de Colosal, ci doar declanșează întrebări și mirări existențiale. Colosalul acesta iese din tiparele interpretării pe care i-a dat-o cândva Rudolf Otto, la care *neobișnuitul, tulburătorul și numinosul* sunt epitetul care-l încarcă de sens¹⁹. Poetul Arghezi nu afișează nici optimismul și nici supraevaluarea omului așa cum o face Sofocle în *Antigona*: „În lume-s multe mari minuni, mai mari minuni ca omul nu-s”²⁰, sau cum apare în lucrarea *Sacral* a lui Rudolf Otto: „Există multe lucruri colosale. Dar nimic / Nu-i mai colosal decât omul”. Arghezi nu are în vedere un astfel de Colosal pentru că relația lui cu Dumnezeu, dincolo de permanenta interogație, este mai întâi o relație de vecinătate în care predomină teama de singurătate a omului și nu cea față de strivitoarea divinitate. Dum-

nezeul lui Arghezi este „un Dumnezeu cu care poți cădea la învoială”, după cum afirmă I. Negoțescu²¹.

Psalmul V: „Nu-ți cer un lucru prea cu neputință”. Rugăciunea în gol este o sfâșiere prea lungă pentru că „De când s-a întocmit Sfânta Scriptură / Tu n-ai mai pus picioru-n bătătură”²². Dumnezeu care trimitea îngerii să dea povește este acum ca un gos-podar care și-a părăsit pământul și casa, pe care le-a lăsat în paragină. Părăsirea aceasta de prea mult timp este aducătoare de tristețe și suferință.

Psalmul VI: „Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere”. O vânătoare a lui Dumnezeu, o transfigurare transcendentă, o luptă cu nemărginirea. Acest psalm este povestea apostolului Toma, cel care nu a crezut și a avut nevoie de dovezi materiale: „Vreau să te pipăi și să urlu „Este!”²³. Omul, vânător de Dumnezeu, nu vrea o victorie asupra acestuia, ci doar o confirmare existențială ca să știe pe ce drum să mai apuce, cel al credinței sau tăgăduirii.

Psalmul VII: „Pentru că n-a putut să te-nțeleagă”. Imagistica lui Dumnezeu a fost construită cu micală fără ca el să alinte vreodată lumea. Distanța dintre divinitate și lume poate să șteargă siguranța existenței Lui: „Ești ca un gând, și ești și nici nu ești, / Între puțin și n-ntre amintire.”²⁴. Nimic nu poate dovedi mai mult Tăcerea de care dă dovadă Marele Absent.

Psalmul VIII: „Pribeag în șes, în munte și pe ape”. Acest psalm este cel al condiției universale, limitative, a omului care se vede redus la un „univers închis”²⁵ iar căutările lui sunt aporetice. Limitativul și conștientizarea lui până la durerea tuturor acțiunilor de a ieși din țarc sunt elemente care constituie un paradox eleat²⁶, în care este demonstrată lipsa mișcării. Versul „Piscul sfârșește-n punctul unde-ncepe”²⁷ spune totul în acest sens. Acțiunea umană este supusă unui mers în gol, ca o zbare într-un infern dantesc. Pe un segment restrâns al timpului cosmic, omul își construiește propria-i istorie, ca progres, prin decizia de a acționa. Piscul muntelui, „cu o arie largă în poezia lui Arghezi”²⁸, este cel care dă sensul vieții și este simbolul oricărei faceri omenești. El poate fi înălțimea morală, o înălțime a cunoașterii, o înălțime a credinței și înțelepciunii. El poate fi un simbol religios, cum este Muntele Măslinilor, o cerință pe care o impune divinitatea ca omul să înainteze în credință spre piscurile care par inaccesibile, dar, în contrast, poate însemna și piscul orgoliului omnesc. O așezare a omului pe pisc poate să însemne înălțurarea tuturor obstacolelor care stau între acesta și Marele Tot. Viziunea argheziană, cu puține reflexe pascalene, pare să contrazică faptul că în căutarea lui omul l-ar putea atinge pe Dumnezeu.

Psalmul IX: „Vecinul meu a strâns cu nendurare”²⁹. Acesta este un psalm al lui a fi și a avea, fără a presupune substanța unei temeinice proprietăți care este redată ca *apropiere*. Nu putem să spunem că omul este cu lucrurile sale, cele care-l definesc. Vanitatea celui care strânge bunuri reprezintă mai mult o expansiune narcisistă, o degradare a sensurilor ființei. Această vanitate este un advertisement pentru că înlocuiește cu o falsă posesie existența autentică. Într-un mod ironic, Dumnezeu este pus în alertă: „Și fostul meu vecin de țarm se ține / Vecin de-o vreme, Doamne, și cu tine”. Dumnezeu este un risipitor tocmai că permite ca ființa umană să depășească viața austeră, prin care s-ar putea defini ca viațuire autentică.

Psalmul X: „Ca să te-ating târâș pe rădăcină”. Aceeași căutare, ca ardoarea de a-l atinge pe Dumnezeu: „Ca să te-ating târâș pe rădăcină, / De zeci de ori am dat câte-o tulpină, / În câmp, în dâmb, în râpi și-n pisc, / Viu când mă urc, și trist când iar mă isc”³⁰. Nu există aici o certitudine a căutărilor atâta timp cât înădăria este permanentă. Totuși, efortul de a-l căuta pe Dumnezeu înseamnă un efort care depășește limitele. Ultimile versuri: „Mută-mi din ceață mâna ce-au strivit-o munții / Și, adunată, du-mi-o-n dreptul frunții” este o provocare a voinței divine. Omul a căutat prin urcare să-l atingă pe Dumnezeu, efortul său ducând până la extincție, dar și aici divinitatea trebuie să continue acest efort și să-l ridice pe om din nou în credință. Numai așa marea părăsire poate fi anulată. Gestul închinării poate fi realizat din nou numai cu sprijinul Celui Absent.

Psalmul XI: „Fă-a te ști decât din presimțire”. După cum afirmă Nicolae Balotă, „Psalmul acesta pornit din vortexul necunoscut al psaltirii argheziene virează brusc spre tonalitatea unui discurs apologetic. Acesta este unicul Psalm de recunoaștere (nu recunoștință și mulțumire) a darurilor primite”³¹.

Dumnezeu este o mare necunoscută care veghează gândul omului, cel în preajma căruia sufletul se simte mai bine și mai puternic. O astfel de recunoaștere nu-i este specifică lui Arghezi și dacă el nu ar fi fost contemporan cu noi am fi putut crede că este o scriere apocrifă. Totuși, poetul pune o întrebare existențială păcătoasă: „Cine ești tu, acel de care gândul / S-apropie necunoscând-ul?”. Chiar dacă Dumnezeu este gândit, el nu este accesibil prin cunoaștere. Există un sentiment strivitor, plin de patosul căutării, dar care nu împlinește cunoașterea transcendentului. Dovezile materiale există prin bunurile pe care le primește omul, prin sufletul care și găsește alinarea, dar imaterialitatea divinității este de neatins. Există un ceva care desparte lumile și-l face pe Dumnezeu de neatins, deși există o dorință permanentă de a-l avea ca tovarăș. În felul acesta rămâne un mister care este sămânța tuturor lucrurilor.

Psalmul XII: „Călare-n șes, de-a fuga pe vânt, ca Făt Frumos”. Dumnezeu este obsesiv pentru noi și, în același timp, tot mai ascuns. Patosul căutării are un rezultat lamentabil pentru că seamă cu valorile mării care se sparg în permanență de coasta muntelui fără a-l birui. Căutarea divinității este din punct de vedere omnesc una totală: „Te-am urmărit prin stihuri, cuvinte și silabe, / Ori pe genunchi și coate târâș, pe patru labe”. Căutarea divinității la nivelul manifestărilor limbii este încercarea temerară de apropiere a omului de Cuvânt, cel care s-a retras din lume pentru a se adăposti în Tăcerea supremă. Cuvântul omului în căutarea Cuvântului, iată, aceasta este nesfârșita neliniște care ne face să pribegim.

Psalmul XIII: „Când m-ai făcut, mi-ai spus: de-acum, trăiește”. Acesta este un psalm al sfâșierii și deziluziei pentru că în fundalul scenei se petrece drama omului, cel care a primit viață, dar și moarte în același timp. Destinul nostru este legat de incompleta învățătură primită de la Creator, dar și de posibilitatea să învățăm a muri, ceea ce amintește de Odă (în metru antic) a lui Eminescu: „Nu creдем să-nvâț a muri vrodată”. Și de această dată, Arghezi nu se dezmințe în a acuza divinitatea pentru sfâșietorul ei destin: „Tu n-ai făcut pământul din milă și iubire. / Îți trebuia loc slobod, întins, de cimitire”³². Dumnezeu arghezian, așa cum arată și Nicolae Balotă³³, nu este cel obișnuit, cel transmis prin tradiția creștină, un Dumnezeu al iubirii și al grijii pentru umanitate, ci o sursă a morții. Aceasta creează o tensiune reală pentru că Cel Dătător de Viață este și Cel Dătător de Moarte, ceea ce face ca Tăcerea să se opună Cuvântului.

Psalmul XIV: „Am fost să văd pe Domnul bătut de vii pe cruce”. Acesta este psalmul singurătății absolute de care are parte Fiul Domnului, cel răstignit și uitat parcă în același univers ostil ca și omenirea. Tatăl, care este metaconștiința aducătoare de moarte, nu dă niciun semn că ar exista, în timp ce Fiul Său este prezent prin suferință și prin preamenesec. Aici s-ar putea aplica pentru Tăcerea Domnului (Tatăl din Trinitatea creștină) celebra formulare a lui Friedrich Nietzsche: „Dumnezeu a murit”³⁴, deci a dispărut instanța morală supremă, ceea ce dezlănțuie o libertate nesupravegheată. Dar această libertate este sinonimă cu suferința celui care este dezorientat în singurătatea lumii, în care așteptarea Tatălui pare acum fără rost: „Și se făcu-ntuner, tăcere și răcoare”³⁵ (aceasta nu este Tăcerea fundamentală care se opune Cuvântului, ci o tăcere omenească, așa cum ap putea percepe suferința omenească a Celui răstignit pe cruce).

Psalmul XV (Psalmul mut): „Sătul de ce se vede, flământ de nu se vede”. În căutarea sa, poetul închipuie un scenariu în care Dumnezeu îi dă un răspuns negativ. Cel ce este stăpân peste lacătele infinitului, care pune limite cunoașterii pentru a-l proteja sacralitatea, dă un răspuns radical omului: „Vrei să mă vezi prin lucruri și nu vreau să m-ară. / Ți-ajunge câtă minte ți-am dat și-o vrei mai mare, / Nimicul, că mintea zburdalnică te doare”³⁶. Dincolo de o primă decriptare a acestui text arghezian, în care omul este Nimicul în comparație cu infinitul, se află supremația acestei ființe în aparență mizeră deoarece Nimicul (Neființa) și Ființa sunt una, nu există graniță între ele. Aceasta ar da posibilitatea reconstruirii omului ca ființă privilegiată, eliminându-se greșelile inițiale ale Creatoareului (dacă acestea sunt recunoscute).

Psalmul XVI (Psalm de tinerețe): „Cu ochii, Doamne, n turla-ți milostivă”. Acest psalm mai vechi printre scrierile lui Tudor Arghezi este, după cum arată Elena Zaharia Filipaș, într-un stil prețios,

„nearghezian”³⁷. Se vede aici o neputință a omului de a-l reda pe Dumnezeu, pentru că „Slova s-a rupt și graiul nu mai poate / Cu bunătatea ta să se întreacă”. Cuvântul omului nu poate reda infinitatea Cuvântului care stă la începuturile lumii, dar criza acestuia este una majoră, supramundă, care-l contrapune Tăcerii.

Psalmul XVII: „Doamne, tu singur vād că mi-ai rămas”³⁸. Lungul monolog poetic al psalmilor se încheie până la urmă cu ideea că singurătatea omului trebuie să fie însoțită de singurătatea lui Dumnezeu. Un vânt metafizic străbate și unește aceste singurătăți până la destructurarea lor. Prin perceperea divinității ca diferență și, în același timp, completitudine, se generează un imaginar al Singurătății care poate însemna Universul cu Om cu tot, așa cum Casa și Drumul au sens doar împreună.

În loc de încheiere

Cuvântul și Tăcerea psalmilor arghezieni propune un model de interpretare în care limbajul poetic să se deschidă ca orizont pentru gândirea celei mai înalte abstracții. Rostirea, dincolo de faptul că este creatoare de sens, așează în rost lumea omului. Mai mult, rostirea umană face posibilă rostuirea (așezarea în rost) a tuturor lucrurilor. Cuvântul lui Dumnezeu, cel care a coborât din sine pentru a se face vorbire a omului, este cel creator de lumină și de spiritualitate. Dar ce se întâmplă când sentimentul părăsirii se adâncește până la o criză existențială? Cum mai poate Cuvântul să lumineze lumea când îndoiala acesteia crește? Să fie tăcerea divinității o criză a Cuvântului? Aceste întrebări-teme sunt specifice poeziei argheziene și pot constitui puncte de plecare pentru construirea unei interpretări autentice a operei marelui poet român.

Ion HIRGHIDUȘ

- Platon, *Timaos*, 30 a-b, în *Opere*, vol. VII, traducere de Cătălin Partenie, ediție îngrijită de Petru Creția, serie îngrijită de Idel Segall, Editura Științifică, București, 1993, p. 144.
- Aristotel, *Metafizica*, 1072 a-1073a, traducere de Ștefan Bezdechi, Editura Academiei R.P.R., București, 1965, pp. 383-387.
- Citat din *Maitrayana-Upanisad*, VI, 22, după Angelo Morretea, *Cuvântul și Tăcerea. O posibilă reconstruire a Logosului cu ajutorul conceptului de Sabda-Sphota din lingvistica indiană*, traducere de Mara și Florin Chirilescu, Editura Tehnică, București, 1994, p. 5.
- Facerea. Întâia Carte după Moise*, în *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediție jubilară a Sfântului Sinod, în traducerea lui Bartolomeu Anania, tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Bilic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p. 22.
- Ibidem*, *Sfânta Evanghelie după Ioan*, p. 1556.
- A se vedea ideea lui Edmund Husserl că între artă, filosofie și știință se află o prăpastie, dar, în mod paradoxal, ele duc la aceeași finalitate a căutării.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, ediție îngrijită de Florin Ioniță, Editura ART, București, 2014, p. 25.
- Nicolae Balotă, *Opera lui Tudor Arghezi*, Editura Eminescu, București, 1997, p. 155.
- Matei 27: 34, în *Biblia sau Sfânta Scriptură*, traducerea lui Bartolomeu Anania, p. 1494.
- Așa cum afirmă Sören Kierkegaard.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, p. 26.
- Ibidem*, p. 32.
- Nicolae Balotă, *Opera lui Tudor Arghezi*, pp. 162-167.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, p. 37.
- Ibidem*.
- Ibidem*, p. 47.
- Ibidem*.
- Rudolf Otto, *Sacralul*, în românește de Ioan Milea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996, pp. 54-56.
- Sofocle, *Antigona*, în vol. Teatru, II, traducere George Fotino, Editura pentru Literatură, București, 1965.
- I. Negoțescu, „Tudor Arghezi”, în *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București, 1991, p. 273.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie., p. 51.
- Ibidem*, p. 54.
- Ibidem*, p. 58.
- Nicolae Balotă, op. cit., p. 185.
- A se vedea aporiile lui Zenon din Elea prin care acesta vrea să demonstreze lipsa mișcării (*Achile și broasca testoașă*, *Săgeata și ținta* etc.), folosindu-se de o metodă a demonstrației cunoscută ca reducio ad absurdum. Mult mai târziu, filosoful francez Henri Bergson a încercat să rezolve această problemă a aporiilor susținând că stările profunde de conștiință nu au legătură cu cantitatea și că eleații au făcut confuzie între mișcare și spațiul parcurs (Henri Bergson, *Eseu asupra datelor imediate ale conștiinței*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1993, p. 98).
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, p. 65.
- Alexandru Bojin, *Fenomenul arghezian*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 143.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, pp. 76-77.
- Ibidem*, p. 210.
- Nicolae Balotă, op. cit., pp. 190-191.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, p. 310.
- Nicolae Balotă, op. cit., p. 194.
- O primă versiune a celebrei formule „Dumnezeu a murit” o găsim în Friedrich Nietzsche, *Căldătorul și umbra sa. Omenesc, prea omenesc*, traducere de Otilia-Ioana Petre, București, Editura Antet, 1996, pp. 58-59; o altă versiune a acestei formulări se află în Friedrich Nietzsche, *Așa grăit-a Zarathustra*, traducere Ștefan Augustin Doinas, Editura Humanitas, București, 1994, pp. 328-331; o altă versiune se află în Friedrich Nietzsche, „Știința voioasă, 125”, în *Opere complete*, vol. IV, Editura Hestia, Timișoara, 1998, pp. 339-340.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, p. 307.
- Ibidem*, p. 308.
- Tudor Arghezi, *Poezia filosofică*, antologie, prefață, note și bibliografie de Elena Zaharia-Filipaș, Editura Albatros, București, 1976, pp. 170-171.
- Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite*: antologie, p. 313.

Istoria artelor înregistrează și în spațiul românesc, la fel ca în civilizația apuseană, familii de artiști documentate pe mai multe generații. Nu puțini sunt iconarii și zugravii de biserici care uceniceau în familie, precum Mihai zugravul care picta la 1756 biserica din Brădet împreună cu fiii Ioan și Radu diaconul, acesta zugrăvind, la rândul său, după caietul de modele moștenit de la părinte o lungă serie de biserici de sat ori de târg, până la intervenția de restaurare (în înțelesul vremii) de la Biserica domnească din Curtea de Argeș care l-a și consacrat. Mai aproape de noi, știm că două generații de pictori bisericești l-au precedat, în familie, pe profesorul de la Belle Arte Costin Petrescu, maestrul lui Vasile Blendea, tot astfel cum trei generații de pictori l-au precedat în familie pe Costin Ioanid, pictor de biserici ajuns și el profesor la secția de artă monumentală a școlii bucureștene, coleg cu Constantin Blendea care ucenicise în restaurare de la vârsta de 12 ani pe lângă unchiul său după tată. În cazul nostru ar mai fi de menționat că strămoșii lui Constantin Blendea se numeau și Iconaru, pictori de icoane, care au traversat Carpații dinspre Transilvania pentru a se stabili pe valea Bistriței la Gureni. Însemnăm aici că a patra generație de artiști și restauratori Blendea se pregătește asiduu pentru purtarea mai departe a flăcării! (D.M.)

Constantin Blendea, *Nicar (răstignire)*, nedatat

Oamenii p - un secol de artă sub

Se împlinesc anul acesta 100 de ani de la prima participare la Salonul Oficial (instanță care consacră artiștii) a sculptorului Vasile Blendea, om profund atașat încă de la primul contact, în 1926, de urbea Târgoviștei, ca și nepotul său adoptat, pictorul Constantin Blendea.

Onorând memoria înaintașilor săi, artiști consacrați de numeroase expoziții și premii, Adriana Blendea propune un inedit portret de familie prin opera celor trei generații.

Caracteristic pentru familia de artiști Blendea este - încă de la prima generație - atașamentul constant și fără breșă față de modernitate și diversitatea domeniilor practicate cu măiestrie: sculptură, grafică, pictură, artă monumentală, restaurare și tapiserie.

În plus, pentru primele două generații, consemnăm însoțirea constantă a creației cu pedagogia artistică și, pentru toți, o mare sinceritate a gestului artistic, un angajament discret la veghe și rezistență, o totală responsabilitate față de lucrarea în curs ca și față de discipoli, unii dintre ei, gândindu-mă aici la Maria Mihalache, deveniți aproape o parte din operă, infinit delicată.

Vasile Blendea, câștigând prin

concurs o bursă de studii în Franța între 1927 și 1929, eate întâiul care adoptă modernismul, evidențiat mai ales în sculptura sa, dar și acela care inspiră întregii familii prețuirea pentru documentul artistic, el fiind însărcinat în 1918 de Nicolae Iorga să caute și să copieze în muzee și arhive europene lucrări referitoare la istoria românească.

Atenției lui cercetări îi datorăm astăzi imaginea domnitorului Vlad Țepeș, descoperită și copiată la Viena, în castelul Ambras din Innsbruck.

Practica restaurării picturii murale, la început alături de renumitul Dimitrie Belizarie, inițiatorul stilului neobizantin în pictura bisericească, îi asigură nu doar un statut mai bun profesional și social, ci și experiența directă a modernismului larg aplicat în interbelic unui tip de artă fundamental îndatorat tradiției.

Restaurarea, arta monumentală, artele decorative și profesoratul au constituit în anii '60 - '90 spațiul de minimă libertate ales de Constantin Blendea și Maria Mihalache pentru a-și putea continua creația de atelier.

Pictura fără compromis, catedra și restaurarea sub semnul înaltei calități artistice au fost coordonatele operei lui Constantin Blendea.

O dispoziție fundamental lirică definește figurativul său la limita abstractului atunci când evocă zborul;

Constantin Blendea, *Aripi 4*, 1998

ământului semnătura Blendea –

compoziții alerte, animate de energii constructiviste revizitate, sunt prompt echilibrate în culoare, sau se afirmă static, monumental, în tonuri luminoase și mate, puternic subordonate suprafeței, ca în frescă.

Revenirea la Gurenii primei copilării, în anii '80, pentru a restaura casa strămoșească a unchiului, livada plantată acolo și noua viață, eliberată de obligații didactice și de convulsiile vieții publice, au generat pace, concentrare și seninătate în operă. Tema zborului din marile compoziții diafane realizate începând de atunci îl situează singular pe Constantin Blendea în orizontul fără timp al abstracției lirice.

Tapiseriile **Mariei Mihalache Blendea** impun cu franchețe o viziune modernă, inspirată de concepția și tehnica lui Jean Lurcat.

Artista abordează serial tema clasicele verduri în interpretări tot mai abstractizate sau propune compoziții în care formă și culoare creează ritmuri și frângeri spațiale de tipul reflexiei. Este o mare maestră a jocului pictural al valorilor și tentelor subordonate motivului reliefat cu rigoare prin intervenția vibrantă a albului. În timp, opțiunea inițială pentru pictură, studiată la facultate cu Paul Miracovici, a devenit refugiu ei secret și spațiul libertății de expresie. O torpoare meridională a luminii, un abur lumi-

nos în tonuri reci, sau dimpotrivă, calde, peste care se așterne, vioaie, scriitura desenului consemnând emoții fugare, ori splendoarea unei Dimineți la Gureni, diafan notată în tonuri alburii de, abia perceptibil, galben, albastru și verde, vorbesc despre bucuria ei de a picta urmând doar provocarea motivului.

Și o face cu forța unei surprinzătoare vocații coloristice, prea puțin cunoscută încă. Epurarea imaginii de detaliul materialității, reducerea perspectivei la culoare și suprafață sunt semnele unei reflecții stilistice de tip postmodern care operează mereu implicit, am spune instinctiv, ca un filtru protector.

A treia generație de pictori și restauratori din portretul de familie, **Adriana Blendea**, este expresia revoltei împotriva resemnării. A debutat în contextul generației '80 cu peisaje și compoziții de mare forță, dramatice, apăsătoare ca atmosfera acelor ani, ori profund enigmatice, ca *Nudul peisaj* inspirat, poate, de *Le Dormeur du val* al lui Rimbaud. În viziunea Adrianei moartea e o taină a persoanei și nu un chip, iar chipul e un peisaj care umple expansiv pânza, așa cum imensitatea dispariției anulează o lume, odată cu persoana. Pictorița revine din 1990 anual la

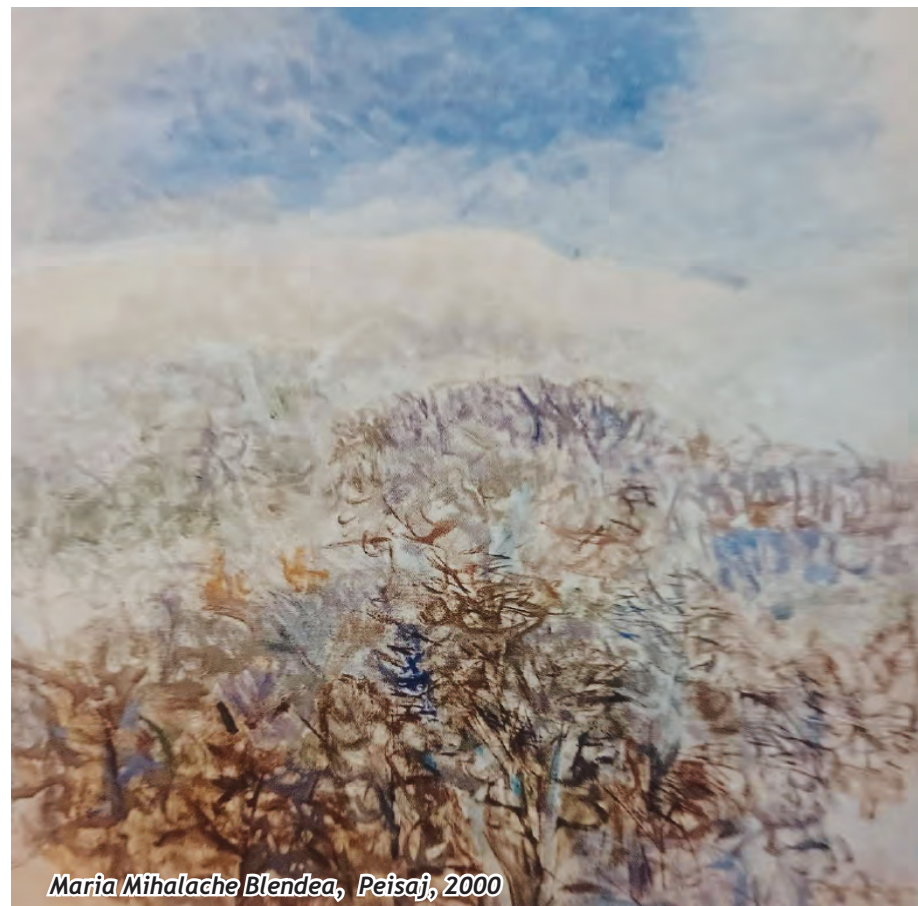

Vasile Blendea, *Biserica ruinată - Sf. Ionică*, 1945

Gureni ca la un acasă absolut, adăpost al ființei, unde continuă studiul naturii interiorizate. Apare seria arborelui contorsionat, în diferite forme și variante: grisaille, roșu, roz sau brun, amputate sau nu de falnică lui coroană, cu frunziș suprapus decorativ de amintire peste trupul calcinat, ori negru desenat cu carbunele nukului fulgerat pe fundalul străveziu tratat cu ulei. Mixtul de tehnici, gros-planul agresiv, expresivitatea dramatică a desenului, dimensiunea aleasă (170 x 200 cm), impun capătul de serie din 2004 ca pe o bornă stilistică și, poate în mod egal, existențială. Trunchii aceștia bătrâni, noduroși și amplu ramificați îmi amintesc, de fiecare dată, slova psaltirei: *zilele omului, ca frunzele pomului*. Dintr-un gând similar

s-a născut poate și seria rarefiatelor frunzarii, a ierburilor plutind în apa ploilor ca voci îndepărtate sunând în amintire. O lume fragilă, fluidă cuprindă în calma expansiune pânze tot mai luminoase, semn al seninei împăcări. Artista îmi mărturisește că întreaga serie e dedicată tatălui său: „sunt ofrande de flori de câmp, văzute dinspre pământ”. Din atelierul de la Bastille sosește acum un nou strigăt de revoltă: *Tu stai și privești* este un mesaj despre lumea violenței asupra celor dezarmați care se scufundă. Marea calmă cu bărcuțe de hârtie îmi sună a referință la *Icarul* lui Hyeronimus Bosh. Pare că, pentru o vreme, speranța s-ar scufunda aici.

Doina MÂNDRU
istoric și critic de artă

Maria Mihalache Blendea, *Peisaj*, 2000

Adriana Blendea, *Arbore roz*, 2022

Însemnări despre poezia „Duhovnicească”

În lirica de factură metafizică a lui Tudor Arghezi, *pribegia* este o stare de neliniște proprie atât omului viu („Psalm”, „Pribegie”), cât și duhurilor „ieșite din legi”: „Se-nmormântă morții, parcă,/ Unii morți ieșiți din legi.../ E târziu! Sufletul răzleț se-mbarcă/ În sicriu/ Și vâslește spre pribegi.” (*Morți în crucea nopții*)

Un *duh ieșit din legi* este și cel din poezia intitulată *Duhovnicească*, o poezie ale cărei rădăcini se află, în primul rând, în concepția populară de care depinde ceremonialul de înmormântare axat atât pe ideea integrării (agregării) definitive a sufletului în lumea „de dincolo”, cât și pe aceea a dezlegării sale de terestru „aici” unde prezența celor ce nu mai sunt este malefică.

În bocetele „ocasionale”, ce contravin practicilor apotropaice, întoarcerea defunctului este posibilă doar în plan *fictiv*, liric.

Poezia „Duhovnicească” are statutul unei „fișe psihice” a unui *duh* care nu are curajul integrării în lumea sufletelor și care, rămas în lumea celor vii, este conștient de *interdicția* încălcată.

Speranța în posibilitatea re-integrării în lumea de aici, în care nu mai are ce căuta, dată fiind condiția sa de „ființă” lipsită de trup, este dublată de un firesc sentiment de *culpabilitate*.

Tudor Arghezi a surprins cu un acut simț psihologic - dar și al misterului - starea de tensiune, ce evoluează, oscilant, de la neliniște, incertitudine și întunecate presimțiri, la revoltă, și de la revoltă la spaimă, a unui duh care nu a putut schimba, din pricini metafizice, această lume cu necunoscuta „lume de dincolo”.

Sintagmele „Mi-e limba aspră ca de cenușă”, „mi-e sete”, „rănilile mele” sunt folosite în consens cu străvechea concepție populară potrivit căreia sufletele își păstrează și în lumea cealaltă - opusă acesteia, însă nu într-un tot diferit de ea - atributele ontologice.

Pe de altă parte, aceste sintagme se constituie în „embleme” ale stărilor tensionale extreme prin care trece „nesupusul” duh. Mai mult, versul „Am fugit de pe cruce” deschide, în portativul *mitului literar*, paralelismul cu un ipotetic Iisus, care, înspăimântat de moarte, fuge de pe cruce, sustrăgându-se, în felul acesta, Legii divine.

Duhul din această poezie își asumă *fuga de lege* ca pe o *dez-răstignire*: „Mi-e limba aspră ca de cenușă./ Nu mă mai pot duce./ Mi-e sete. Deschide, vecine./ Uite sânge, uite slavă./ Uite mană, uite otravă./ Am fugit de pe Cruce./ Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine” (s.n.).

Frica de necunoscutul *celeilalte lumi* se intensifică până la starea de dramatică răzvrătire față de Legea implacabilă și, totodată, inacceptabilă,

iar proiecția ei, printr-o paradoxală analogie, ca fugă a lui Iisus de pe cruce, exprimă teribila încordare psihică a subiectului liric.

Oscilanta stare de derută a duhului - de neliniște și ezitări obiectivate în întrebări fără răspuns („Ce vrei? Cine ești,/ De vii mut și nevăzut ca-n povești”) - și solilocviile șovăitoare („S-ar putea să fie Cine-știe-Cine.../ Care n-a mai fost și care vine/ Și se uită prin întuneric la mine/ Și-mi vede cugetele toate”) sunt tipice în desfășurarea așa-numitelor *coșmaruri ale labirintului*. Ideea de labirint (un „labirint ascuțit” ce rănește) susținută, în „Duhovnicească”, de schimbările de direcție ale firului discursiv, cum își schimbă și culoarele labirintului direcția, se împletește cu zbuciumata *dedublare* a duhului pribeag, care, ca *subiect*, are sentimentul că întârzie în mod „clandestin” în lumea de aici, iar ca *obiect*, simte că este căutat de o *instanță* cu atribute *cenзорiale*. Cel de care se teme duhul pare a fi o fantastică proiecție a *mustării sale de cuget* și a conștiinței că prezența lui, prelungită prea mult, în această lume, este în afara Firii.

Neliniștea și zbuciumul duhului sunt evidențiate liric, în linia interogațiilor generate de aspectele ipotetice privind *identitatea instanței justițiare*: „E cineva sau poate mi se pare”; „Tu ești, mamă? Mi-e frică./ Mamă bună, mamă mică!” / (...) / „S-ar putea să fie Cine-știe-Cine.../ Care n-a mai fost și care vine/ Și se uită prin întuneric la mine/ Și-mi vede cugetele toate” / (...) / „Ei! Cine-i acolo în haine întunecate?/ Cine scobește zidul cu carnea lui,/ Cu degetul lui ca un cui,/ De răspunde-n rănilile mele?/ Cine-i pribeag și ostenit la ușă?”.

Nevoia de securitate îl determină pe duhul pribeag să-și închipuiască lumea ca fiind închisă *ermetic*, cum se deduce din interogația „De unde vii și ai intrat pe unde?” adresată celui de care se simte urmărit și a cărui prezență, fără a putea să fie confirmată sau infirmată, instituie o atmosferă insuportabilă, ambiguă, fantastică, de frică și teroare.

Gospodăria (casa duhului), aflată în paragină, nu mai poate îndeplini protectoarea funcție psiho-socială.

Echivalent al stării sufletești - „etat d’ame” -, dar și dublet al corpului uman, casa se opune, simbolic, golului și absenței. Imaginea casei părăsite (de douăzeci de ani) se manifestă, dimpotrivă, ca „metaforă” a unei stări de spirit negative, ca semn al dezagregării, inclusiv dezagregarea trupului („Eu sunt risipit prin spini și bolovani”), și al relației „stricate” a duhului cu această lume.

Nostalgia mamei, care, răposată, nu-l mai poate ocroti nici ea, de unde și asocierea cuvântului „mamă” cu epitetul „mică” („Mamă bună, mamă mică”), este provocată tocmai de incapacitatea *casei părăsite* de a mai avea virtuți protectoare și care, golită de viață, a devenit chiar o „imagine” a pustiei „institute” de acțiunea corosivă a timpului.

În dezolantul context, din care lipsește, *fizic*, de douăzeci de ani, duhul este nevoit să procedeze la schimbarea casei pustiite (moarte) cu alta „vie” - cea a vecinului: casă ce nu și-a pierdut calitatea de „imago mundi” și nici pe aceea de spațiu protector al energiilor fizice și morale ale corpului uman.

În acest temei este formulată rugămintea „cea din urmă”: „Mi-e sete. Deschide, vecine./... / Ia-mă-n brațe și ascunde-mă bine.”

Stările duhului exprimă, în alternanța lor, o tragică derută. *Nesiguranța* alternează cu vaga *speranță* („Tu ești, mamă?”), iar *frica* se adâncește până la crispă (sugerată de versurile scurte și sacadate „Uite sânge, uite slavă./ Uite mană, uite otravă”), în timp ce *revolta duhului* ia, domolindu-se, aspectul unei umile *rugăminți*: „Cine-i acolo? Răspunde”...

Izomorfismul *răstignire* - *moarte* (adormire) este prezent, printr-o negare cu valențe protestatere a morții, și în poezia „Priveghere”: „Și sfintele femei/ Care se vor înălța din călcăie căteștrei/ Cu făclii de ceară/ Până la geamuri ca să ceară/ Trupul tău adormit./ Strigă: - Nu-i adevărat./ Nu sânt răstignit./ Dovadă pălmiile și tălpile mele/ Și sloboade câinii pe ele” (s.n.).

Arghezi: publicistul labirintic și mereu revoltat

1. O nesfârșită descendență

În volumul 32 din seria de „Scrieri”, (alcătuit din două secțiuni: „Aproape știute. Din cronică Bucureștilor” și „Nemaștiute”, ambele „cărți” întinzându-se pe mai bine de 600 de pagini), pe care l-am primit în dar de la dna. Mitzura într-o împrejurare la care țin și despre care voi relata cândva, Tudor Arghezi ni se relevă ca publicist remarcabil, gazetar profesionist, dotat cu verb mușcător și cu sarcasm pe alocuri vitriolant, stăpânind ca un indiscutabil maestru arta pamfletului. După cum consideră chiar și Nicolae Manolescu, vreme de 70 de ani (între 1896 și 1967) Tudor Arghezi a publicat, aproape zilnic, câte un articol: cronică politică, plastică, literare ori teatrale, reportaje, miscelane, amintiri, evocări, mărturisiri (sau profesii de credință), tablete, subiecte, semne cu creionul, proze etc. Toate se salvează în extremis prin expresivitatea literară a unui jurnalism de atitudine dar și de plătiri de polițe celor care îi făceau rău cu dinadinsul. Profesorul meu de la Filologia craioveană, dl. Pavel Țugui, m-a lămurit cum au stat lucrurile cu interzicerea lui Tudor Arghezi după 1948, până în 1955, declanșată de articolul lui Sorin Toma din „Scânțea” în care face un cap de acuzare din poezie și nu din activitatea de ziarist. „Alături de Sadoveanu, Arghezi este cel mai mare scriitor român al secolului al douăzecilea. Incomparabil, a dat naștere, în poezie, ca și în proză și publicistică, unei nesfârșite descendențe”.

2. Practicarea instantaneismului

Mihai Zamfir, investigând și publicistica argheziană, a atribuit-o, hermeneutic, jurnalistului pasionat care, abilitat explorator de diferite formule, devine o figură importantă a prozei interbelice, consacrată evenimentialului cotidian. La cursurile de definire în învățământ din anii 1980-1982 de la Filologia bucureșteană remarcă într-o „Scurtă istorie - panoramă” „păstrarea scrisului metaforic”. Îi sunt caracteristice numai lui Tudor Arghezi: fragmentarismul, prepostmodernist-narativ, pigmentat memorialistic cu artisticitatea superioară esteticității ideală (repartizată de Genette literaturii și muzicii, ambele în regim alografic); apoi „evocarea lirică impresionistă”, portretele caricaturale, groteschi, hilare; același istoric și exeget reliefează „prețiosul fond de proză poetică”, dar și umorul mustos, construirea unei lumi inedite la limita fantasticului. În asemenea producții literare, Tudor Arghezi experimentalizează (vezi noțiunea teoretizată de Marin Mincu) copios și seducător scriitura de plăcere, barthesiană a cărei trăsătură identitară e luxul limbajului, bogăția liotică de detalii salvate din derizoriul infamant; totodată, meditațiile concentrate alternează cu idilicul, povestea paradisului pierdut cu evocarea reverianță a unui colț de natură.

Ca suprametodă, genialul publicist, descendent din spiță gorjencească, practică instantaneismul fie și în transversaliile cu iz filosofic ori expresionist atunci când îl domină obsesia descompunerii timpului, a unui prezent echivalat cu dispariția (vezi „Râpa cu stele”, „Timpul putred”, „Rugul înalt”). „Imensitatea prozei argheziene - narațiuni, portrete, apologuri, articole de ziar - e în cele din urmă reducibilă estetic la câteva bucăți poetice excepționale”.

3. Poliformismul barochizant

Monica Lovinescu, care se jucase cu Mitzura și Barbu în nisipul din Cîșmigiu, l-a considerat în „Istoria-i pe unde scurte”, „o săgeată împotriva regimului comunist”, elogiindu-i „revolta ascunsă sub rânduri” și „zvârcolirile reale” după înscăunarea teribilului regim stalinistodejst.

Dumitru Micu nu uită să reamintească amănuntul - semnificativ pentru noi gorjenii - că e fiu de negustor din Târgu Cărbunești, pe numele lui real Ion N. Theodorescu (n. 21 mai 1880-m. 14 iulie 1967). Despre proza

satirică sau poemătică a lui Arghezi se pronunță ferm că - citez - „încadrează critica socială virulentă într-o amplă viziune a mișcării cosmice” în cadrul căreia „între formele de existență cele mai diferite există intime corespondențe”.

Dar așa precum a celebrat liricoptic eterna germinare, (re)creația permanentă a lumii, tot așa Tudor Arghezi „e în același timp un pictor al degradării, al destrămării existenței corupte; imaginile de o luminozitate celestă se întrepătrund antitetice, și în articolele sale, cu priveriști terifiante; sublimul coexistă, în aceste scurte și succinte „proze”, antagonic, cu grotescul, oribilul, teratologicul”. Ion Simuț - în niște secvențe de istorie literară - îl caracterizează pe scriitorul Tudor Arghezi din perspectiva unei triade labirintice: personalitate - operă - creator. Adevăratul ins ar fi jubilat ascuns după o mască, fiind personaj de roman ori un discurs parodic. Opera sa e-o oglindă a labirintului lumii. Eul s-a multiplicat provocator, de altfel, nevătămat, glorios, cu haruri multiple, prolific în textualizări legitimizează precum Narcis și Proteu la un loc. Pamfletul apocaliptic/escatopic arghegian este un instrument de declanșare a unei demiurgii ineluctabil-pedepsitoare, cu o rară facultate de a disprețui nimicnicia, demagogia, prostia; și de a condamna vituperant clericalismul, societatea, politicul, intelectualismul bombastic etc.

Negativismul lui Arghezi nu ajunge la nihilism și nici la extremism. El se menține în „pravilă de morală practică”, însă cu doză necesară unei inocente violențe, gratuită estetic, validă ludic, negația-i fiindu-i, cumva, de amorul artei, și ea contradictorie.

4. Psihologia unității, prin tăietură

Și Al. George a scos în evidență inteligența spontană și sprintenă a scriiturii argheziene; și deopotrivă arta trivialității, poezia dezgustului, bazate pe-o mizantropie obsedantă. Dar, cum îmi vine și mie rândul, trebuie să schimb neapărat unghiul de abordare a bucăților de proză „aproape știute” și a celor „nemaștiute”.

În cele „aproape știute” Tudor Arghezi se referă la „respectul pentru morți”, atacă „Academia vandalilor”, alcătuită din babalâci și dascăli bolnavi de trânti și zăpăciți la creier, ce sânt academicienii, în majoritate; repaosul duminical, care-i simultan și libertate și robie, e țintă a unei ironii sarcastice, întrucât „e dulcea noastră ipocrizie, forma idioată de lene, curată meschinărie a legiuitorilor de-a simula lepădarea de fariseism”.

Alografia argheziană conferă textului literar acea conotație reflexivă, performantă stilistic, transversală și individuant, executată ca dicțiune și ca scripțiune olinameutică. Coabitarea limbajelor asigură publicisticii argheziene psihologia unității prin tăietură înțeleaptă și prin fadingul aferent/eferent care-l cuprinde pe cititor în inima unei desfătări criticokraticice, culturală finalmente, subversivă, în stare de supralicitare funcțională prin figura războiului declarat mediocrității/mediocrației în care se scaldă de pildă „spiritul de fudulie” ori „estetica Domnului Vasilescu”: lugubră, plată-extraplată, tehnicistă, frustrată de orice arhitectură urbanistică. De aceeași manieră percutantă, Tudor Arghezi demască lipsa de stil profesional, sfichiuește imbecilitatea realităților care știrbesc reveriile, uzul demagogiei/eficacitatea educației critice prin lovirea la punga s.c.l.

5. „Nemaștiutele”

În partea a doua intitulată „Nemaștiute”, Tudor Arghezi privilegiază organizarea concentrică a câmpului literar și a tematicii respectiv rematicii compoziționale. Prozatorul de criză mută în text și context accentul de interes al cititorului de pe zeitgeist (timp, vreme/spirit, duh, suflet, minte), de pe circumscrierea filosofică a unei sensibilități culturale centrifuge, plurale pe înțelegerea postmodernismului ca tehnică stilistică - și ca reprezentare a scriiturii lapidare în propria-i matcă

filosofică, relativistă, postistorică, imantinantă, însă cu o încărcătură existențială pronunțată. Numai că autenticitatea argheziană bate intenția inițială și o comută pe cea furie demolatoare, plurivalentă și, în pofida stării de greață, constructivă moralmente, pedagogică, transferându-și avangarda într-o nouă tradiție, post-isteiniană, experimentalistă și categoric deviantă, revoluționară în miezul interogării profunde a actului artistic, anticipând acea autoreflectare de conștiință și de fervoare dramatică și programatică asumată la modul participativ ca o conduită și o psihologie pragmatică. Descrierea și dislocarea sunt metodele reafirmării resorturilor artei de a dialoga cu publicul, cu masele cărora li se adresează cu scopul de a răsturna niște convenții malade, de a desființa pur și simplu niște stupide prejudecăți.

6. Strategia scenariilor argheziene

Caustic, corosiv, Tudor Arghezi deconvenționalizează limbajul, forțându-l să comunice esența umană îmbăscită într-o aparență nu buimacă ci prezidată de-o alienație mintală sau de-o manie. Conștient că omnia e-n vârsta istorică a preciziei, inclusiv frații săi din Mehedinți și Gorj, are încredere, citez - „că vor ști să compenseze pasiunea de precizie și de simetrie cu viața, petrecută alături în profeții, în așteptări, în rugăciune sau cântec, în dragoste și visare”, mai ales „astăzi când se minte mai vast și se trăiește mai îngust”.

Geniul lingvisticostilistic al lui Tudor Arghezi e ineputabil în aceste mici bijuterii „nemaștiute”. El vitriolează, neîmpăcat într-o eventuală înfrângere într-un duel poate inegal, „mediul infect ce este clerul român, atât cel mirean cât și cel monastic” în fruntea căruia „mitropolitul Atanasie reprezintă pe toți ceilalți, majoritatea întinată, hădă, vicioasă, a clerului de la țară. „El are cu dânsul vocea nocturnă a mlaștinilor și forța mută a viermilor de cadavre”.

Citesc, recitesc, și conchid: strategia scenariilor regizate de Tudor Arghezi e de-a dreptul fenomenală. Ba dezvoltă o poveste veche din Scripturi, ba se inspiră dintr-o „parodie de proces”, o comedie de forme; ba relatează o întâlnire cu un ministru cu o atitudine imperioasă la adresa sa; ba își autocomentează articolele din „Facla” într-un drept la replică împotriva unor „confrăți libidinoși, pângăritori, bestiali și în cea mai mare parte imbecili”. Atacurile la adresa Bisericii sunt dure și desigur întemeiate întrucât - citez - „epoca e a samsarilor, suntem în ceasurile productive de samarilă național, în biserică, în prietenie, în literatură, în politică și peste tot” [vezi „Îngerii de pază”, pp. 216-220].

Portretele care defilează prin orizontul nostru de receptare sunt groteschi și inubliabile rabelaisiene, demascând proasta și deficiența moralitate a clerului monahicesc. Verbul e acid, adjectivul e neiertător, substantivul e urât, baudelairean (a se vedea monstruosul „Konon Episcopul”, pp. 224-226, din 1911). Oftez, mă opresc aici, cu ardoarea-mi naturală de a-mi îndemna comilitonii să (re)citească, asemenea mie, în postură de tardiv cronicar, întreaga publicistică argheziană. Pedagogia argheziană a fost și rămâne antecanonică, ascuțită în „răutatea-i diabolică”, extrem de valoroasă. Vă jur!

Ion POPESCU BRĂDICENI

La 21 mai 1880, acum 145 de ani se naștea Tudor Arghezi, genialul poet, așezat lângă Luceafărul versului românesc, Mihai Eminescu. Avea să fie recunoscut ca întâiul dintre marii creatori de gânduri și sentimente ritmate din veacul ultim al celui de-al doilea mileniu.

Un asemenea moment va prileji neîndoios, prin inițiative ale multor instituții de primă însemnătate ale țării - Academia Română, Muzeul Național al Literaturii Române, Uniunea Scriitorilor din România, precum și prestigioase instanțe culturale de pe întreg cuprinsul țării - manifestări omagiale pentru cel care a dăruit prin poezia, ca și prin întreaga și complexă operă scriitoricească, un monument nepieritor, zidit printr-un har fără egal, înnoitor al limbajului liric.

În preajma și cu prilejul acestei luminoase sărbători de omagiu național, este de așezat la loc de frunte un semnificativ *eveniment editorial*: apariția sub egida Editurii Muzeului Literaturii Române, a volumului „Anii împotrivirii” în care sunt cuprinse peste 100 de poezii „aproape inedite”, păstrate până în anul 2010 în fondul Barutu Arghezi, fiul poetului.

Cum cu dreptate se explică în cuprinsul cărții sintagma „aproape inedite”, poemele au fost aduse la lumina tiparului mai întâi în anul 2010, „restituite parțial” în volumul Tudor Arghezi „Anii tăcerii”, într-o ediție coordonată de Doina și Barutu T. Arghezi, iar, la 15 ani de la acea primă „adunare pe o carte”, îi datorăm cunoscutului critic și istoric literar Ion Simuț această nouă ediție, purtând pecetea acribiei și devoțiunii sale față de opera argheziană, a preocupărilor ilustrate în mai multe cărți care l-au impus ca veritabil și pasionat cercetător și comentator al opere și personalității celui care, prin cuvinte potrivite, a înăvuit fundamental tezaurul liricii naționale.

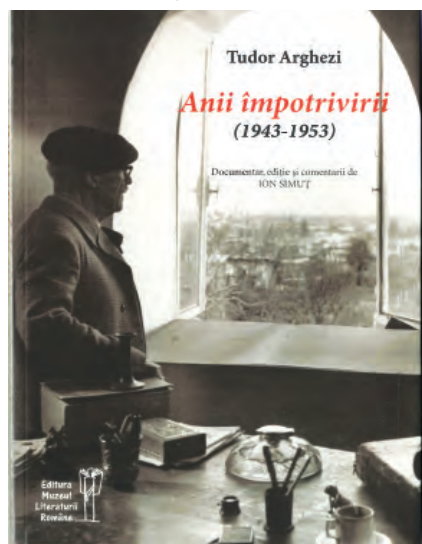
Încă de la volumul de debut „Diferența specifică” (1982), în cuprinsul căruia îi sunt consacrate opere argheziene importante „explorări”, cum le numește autorul, continuând cu antologia poeziei magului de la Mărtisor „Între două nopți” (1994), cu o alta „Versuri” (2004) precum și prin volumul „Vămile posterității” (2012) în care Tudor Arghezi este alăturat, prin pertinente comentarii, unor creatori de primă valoare, criticul confirmându-și calitățile unui exigent exeget.

Apelez la această succintă punere în temă, privitoare la preferințele majore din opțiunile sale, considerându-le și ca o legitimare și îndreptățită prezență a lor,

Poeme „aproape inedite” de Tudor Arghezi

la rubrica de față, File din „Dicționarul Memoriei” amintindu-mi că, împreună cu regretatul scriitor Ion Cepoi și alți membri al juriului Festivalului Tudor Arghezi, am optat, în anul 2014, ca prestigiosul premiu pentru arghezologie să-i fie acordat criticului și istoricului literar Ion Simuț. Participarea sa la acea ediție, în calitate de laureat, mi-a prilejuit să îl cunosc nu numai din presă și din volumele ce îi poartă semnătura.

Îmi amintesc că, în convorbirile avute, criticul se referea la volumul din 2010, publicat sub egida Universității „Vasile Goldiș” din Arad, cu manuscrise inedite, până la acea ediție. Între altele, criticul susținea însă o necesară relectură a lor în vederea unei mai controlate „fidelități față de textele transcrise după manuscrise”; preocupare pe larg evocată și în argumentul scurtei puneri în temă din începutul recentei valoroase

ediții. Prin ampla cronologie a vieții și opere lui Tudor Arghezi, cu focalizare pe anii 1943-1953, sunt aduse prețioase și argumentate sugestii vizând „meandrele longevității” care i-au impus oscilații și opțiuni existențiale, nu dintr-un oportunism reproșabil, ci dintr-o lucidă cumpănire a represivelor măsuri rezultate din dictatoriale ideologii.

M-am bucurat să aflu în convorbirile (nu îndelungi firește, date fiind evenimentele riguroso cronometrate în agenda Festivalului) cu laureatul pentru remarcabile contribuții arghezologice că fusese interesat de volumul „L-am cunoscut pe Tudor Arghezi”, rezultat al unei inițiative ce-mi aparținea, când vederea centenarului din 1980, marcând nașterea poetului cu un veac în urmă. I-am spus că în 2007 apăruse un al doilea volum cu același titlu în care erau cuprinse peste 50 de persoane care evocau întâlnirile de mai lungă sau mai scurtă durată cu marele poet.

Arătându-se interesat de unele nume din cel de-al doilea volum cu amintiri despre Arghezi i l-am expedit pe adresa sa, la Oradea. Am fost îndemnat să o fac și de faptul că, prin 2013-2014, citisem cu justificat interes considerațiile sale privitoare la poemele rămase inedite până în 2010, în arhiva lui Barutu și a Doinei Arghezi. Aceste poeme sunt în

recenta carte aduse cititorilor prin „manuscrisele reproduse în faximil”, însoțite de transcrieri și comentarii adecvate și atent supravegheate.

Amplului capitol consacrat „meandrele longevității”, (datorat autorului acestei recitiri, cu abilitățile unui autentic profesionist, în calitatea de documentarist cu cultul acurateții descifrării textelor, de editor riguros preocupat de o expresivă structurare a arhitecturii cărții, deopotrivă și comentator despre care se poate afirma că nu e adeptul părerii că nu-i de ajuns ca într-un asemenea comentariu „să bați câmpii cu grație”, ci este necesară o permanență preocupare pentru a valorifica prin deducții logice ofertantele informații privind evoluția vieților și scrierilor unor personalități de anvergură) i se adaugă, pe lângă explicațiile filologice, în ce-a de-a doua restituire a manuscriselor un incitant și subtil capitol intitulat „Secretul arhivelor. Perspectiva înnoirilor”.

Toate acestea dau măsura unei îndelungi și profunde cunoașteri a opere dar și a strădaniilor pentru o cât mai exactă cunoaștere a vieții creatorului ei. Și nu sunt nici ușor de investigat și nici simplu de evitat momentele de confruntare a „biografiei unei vieți” cu ceea ce s-ar putea numi „biografia unor epoci”. Cum reiese și din cuprinsul „Anilor împotrivirii”, protagonistului ce a trecut prin ei, marele Arghezi, multe i-au fost date a fi întâmpinate, și se cere a fi judecate circumstanțele, neputând niciând a fi etichetat cu grabită suficiență rechizitorială.

La o asemenea concluzie îndeamnă, în întregul ei, această valoroasă restituire a poemelor până nu de mult inedite, unele dintre ele fiind pe deplin antologice, reprezentative pentru altitudinile la care marea și originala operă l-a situat pentru eternitate pe Tudor Arghezi. Reiese cu limpezime, din paginile devenite un dar pentru cititorul român, noblețea estetică și demnitatea atitudinilor argheziene. Cu atât mai mult cu cât aceste poeme apar la multă vreme de la începutul călătoriei celeste a autorului lor. Iar această restituire este datorată fiului poetului, care a avut curajul de a fi luat cu sine (recuperându-le dintr-un geamantan îngropat în grădina Mărtisorului) și duse clandestin în Elveția unde au așteptat decenii pentru a înflori izbânditor în grădina de aur a cuvintelor românești. Nu întâmplător drept motto al cărții, criticul Ion Simuț a ales articolul „Principii”, apărut în 17 decembrie 1944 în revista Bilete de Papagal, în care între altele poetul afirmă: „în toate manifestările mele în literatură, în presă și în mica existență a bietului om am fost întodeauna *contra*, chiar când eram obligat la *pentru*”, scriind mai departe cu o vădită îndurerare „m-am și înțeles întodeauna cu câinii decât cu oamenii”, mărturisindu-și admirația pentru Grivei care se lua pe căldură „după praful stărnit pe drum de un cal”, plăcându-i „spiritul lui de împotrivire chiar când iese înaintea unui frumos armăsar arab, care n-are poftă să se certe cu căteii”.

Nu odată pot fi ușor descifrate, în

multe din poeziile restituite, versuri și gânduri ce trebuie, cum spunea poetul, citite pe dedesubt.

Istoricul literar respectă, cum se vede din comentariile din acest volum, istoria, fiind atent la citirea și înțelegerea lecțiilor ei, deslușind totodată fățilele sau subtilele mesaje din poemele redate timpurilor noastre, după vremurile unor împotriviri tacite. Criticul afirmă în comentariile sale pertinente necesitatea de a se privi cazul lui Tudor Arghezi, atitudinea sa în perioada comunistă nu cum s-a făcut, nu odată, acuzându-l de oportunism și condamnându-l fără drept de apel, trebuind să fie rejudecat.

E o asemenea concluzie și una din cheile prin care pot fi (și e firesc să fie!) citite poemele inedite, până nu demult. Desigur, este numai una dintre chei, nefiind ignorate nuanțele dar și fermitatea care au dus la geniale izbândi creatoare. Din numeroasele exemple ce sprijină concluzia unei necesare nuanțate priviri asupra evoluției vieții și creației argheziene, iată, în încheierea prezentării acestei monumentale cărți, de edificatoare semnificații estetice și umane, doar o exemplificare. E vorba de poemul „Răspuns” care, asemeni multora din tulburătoarele confesiuni lirice, este încărcat de spiritul revoltei argheziene:

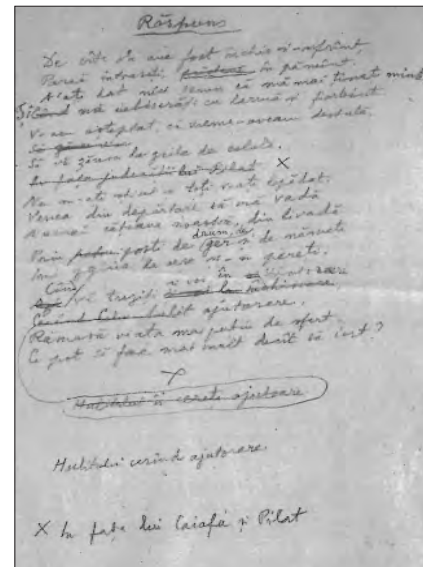
De câte ori am fost închis și-nfrânt,
Parcă intraseți în pământ.

N-ați dat nici semn că mă mai
țineți minte,
Și mă iubiserăți cu larmă
și fierbinte.

V-am așteptat, că vreme-aveam
destulă,
Să vă zăresc la grila de celulă.
În fața lui Caiafa și Pilat
Nu m-ați știut și toți v-ați lepădat.
Venea din depărtare să mă vadă
Numai căteaua noastră, din livadă.
Prin poști de drum, de ger și
de nămeți

Îmi zgăria la ușe și-n păreți.
Când vă treziți și voi în strămtorare,
Hulitului cerând ajutorare,
Rămasă viața mă puțin de sfert,
Ce pot să fac mai mult decât să iert?

Nicolae DRAGOȘ

Jurnalul unui fals polemist

*Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura
ché la diritta via era smarrita.
Dante, Divina Comedia (Canto I)*

8 dec. 2003 /

Se apropie sărbătorile. *Remember*. Citesc Jurnalul Monicăi Lovinescu (1990-1993). Mi se pare diferit de tot ceea ce a scris până în '90. Și lumea s-a schimbat. Nu mai are vreme să așeze lucrurile. Cu toate acestea, *Jurnalul* rămâne expresia unei confruntări. Transpare realismul cenușiu postcomunist: sărăcia, haosul, ipocrizia, demența politică și... un fel de libertate ratată. Intelectuali sau nu, tineri sau mai puțin tineri, se reped la Paris să-i ceară binecuvântarea sau certificatul de disident... „postrevoluționar”!

10 dec. / Mesaj de la Jean-Jacques Wunenburger. Un colocviu despre imaginar va fi la Universitatea Lyon 3 pe 6-7 februarie. Mi-am ales o temă despre Brâncuși. Îmi cere să programez conferințele lui de la CSIR în aprilie, dacă pot. Sorin Alexandrescu insistă pentru această perioadă la CESI. În iunie nu mai e nimeni. Cred că putem aranja, deși aștept articolul lui despre Eliade de mai bine de șase luni.

W. îmi sugerează o bursă AUF. Vreau să studiez colecția revistelor de la Eranos, să refac teza despre Eliade, accentuând pe antropologia imaginarului. Crede că în războiul actual împotriva istoricului religiilor este aproape imposibil un contract cu o editură pariziană. Ar fi o speranță în Sud... Deocamdată încerc să pregătesc numărul din *Figures* de la Centrul Bachelard, consacrat lui Eliade.

Co-organizator al colocviului de anul viitor, din Brazilia (Recife), director Danielle Rocha Pitta, „Espaces e transculturalidade”.

Citesc intervențiile lui G. Liiceanu și N. Manolescu la lansarea cărții Monicăi Lovinescu, *Jurnal 1990-1993*. G. Liiceanu a surprins foarte bine „tema” volumului. L-a citit în manuscris.

La Antena 1, Gușă și Cristoiu. Două gușe. Primul cere deconspirarea securității (după ce a fost secretar general al PSD!), iar celălalt crede că este inutilă. Poate că are dreptate, dar nu în ceea ce-l privește. S-a ratat șansa în '90, dacă am avut una. Cațavencu publică numele unor securiști morți sau trecuți demult de 70 de ani!... Ce ironie!...

14 dec. / Americanii l-au prins pe Saddam. Cât de greu dispăre un mit. În conștiința multor irakieni și a unei mari părți a lumii musulmane, Saddam era simbolul rezistenței anti-americane. Le vor găsi americanii alte repere mitologice pentru a se face iubii? Puțin probabil!...

15 dec. / Primesc câteva telefoane. C. Tabără și Dan C. Mihăilescu prezintă în emisiunile lor *Parte de carte* și respectiv *Omul care aduce cartea*, traducerea volumului *Mythes et symboles politiques dans l'Europe Centrale*, apărută la PUF în 2002, ca urmare a unui colocviu (mai 2000) de la Institutul Maghiar de la Paris. N-am reușit să le urmăresc, dar am fost citat de câteva ori cu studiul despre miturile originilor și imaginarul politic al românilor.

16 dec. / Să scriu un eseu pe tema *Izgonirii din rai*: între cunoaștere și nostalgie.

17 dec. / Am reușit să-l propun pe J-J W. pentru titlul de *Doctor Honoris Causa*. Va spăla măcar o parte din rușinea lăsată de titlurile acordate atâtor lichele... La București totul a decurs firesc în octombrie.

28 dec. / Despre îngeri a lui Pleșu comentată slab în 21 decembrie de invitatele lui Tabără. Vorba lui Noica, „n-au organ metafizic”. Să reiau un proiect mai vechi *Despre demoni*. Neliniștea mea e că și îngerii și demonii locuiesc în același interval și nu e ușor de găsit o grilă de lectură potrivită. Există, dacă nu o contaminare reciprocă, cel puțin o origine comună, dincolo de cea creștină. După Auschwitz, îngerul nu mai poate fi imaginat altfel.

Crăciunul la țară, ca de obicei, în Gorj, cu păduri, dealuri și multă zăpadă. Îmi evocă atmosfera copilăriei.

3 ian. 2004 / Haosul unui sfârșit și început de an, fără lecturi și întrebări. O stare zoo-vegetală. Citesc primele pagini din Pleșu. Cred că e cea mai bună lucrare pe care a scris-o până acum. Întâlnire cu Horia D. O discuție despre ierarhiile cerești și despre... îmbătrânire, printre altele. Reluăm ideea unor conferințe periodice. Răsfoiesc câteva exegeze brâncușiene. Prea analitice, chiar contabile.

Citesc un articol al lui Grigurcu în polemică decentă cu Bădiliță. Câteva idei și multe infantilisme critice. Doamne, o cultură fără figuri tutelare! Mă întreb cum vom mai supraviețui! Cărtărescu - un pariu pierdut al rezistenței prin cultură, chiar dacă i se vor ivi conjuncturi favorabile pentru un Nobel!...

4 ian. / O discuție cu I. M. despre poliția politică. Trebuie să merg la București la CNAS să-mi văd dosarul. B. Ficeac cu o carte despre tehnicile manipulării. Există și o manipulare pozitivă! Fără îndoială... Pe tâmpiți, spre a le face bine, trebuie să-i manipulezi ca pe copii. Există manipulare pozitivă într-un regim de dictatură sau în democrația „șpagarului democrat”? Dan C. Mihăilescu face un comentariu jurnalului celebrei Nina Cassian. O cacealma, spune el. La ce se aștepta de la o răsfățată a regimului stalinist, cu toată sinceritatea ei (câtă o fi fost!), spre deosebire de Jeni Acterian, „răsfățată” prin pușcării a l'epoque.

5 ian. / Cred că există o categorie de „intelectuali” care sunt nu numai lași și orgolioși, ci de-a dreptul demenți. Prefer un țăran sfătos și cu frica lui Dumnezeu. Un intelectual poate face, într-un regim totalitar sau chiar în „democrația originală”, mai mult rău decât un om oarecare.

6 ian. / Citesc *Declarația de iubire* a lui Liiceanu. Sebastian, Noica, Wald, M. Lovinescu, Ierunca, Pleșu sunt câteva personaje iubite cu destinul lor cu tot. Astăzi Pleșu cu *Dilema* se desprinde de Buzura. Era și timpul.

Mă gândesc la o fenomenologie a sărutului și la o călătorie imaginară în lumea Celuilalt.

10 ian. / Aseară invitat la TVR 2 la o emisiune despre călătorii. Încerc să-i dau o coloratură mai puțin comercială: călătoria ca aventură spirituală asumată, probă inițiată sau libertate. Deseară trebuie să mă pun de acord cu Sorin Alexandrescu pentru sejurul din aprilie al lui Jean-Jacques în România.

Rinocerii l-au debarcat pe C. de la conducerea Cate-drei. Cel ales, un fost activist și ciolănar înainte de '90, contestat de studenți la *lovituțe*, a tăcut o vreme pentru a-și pune la punct afacerile, iar acum își aranjează și postul. Un conferențiar cu... două jalnice cărțuții „marxistoide”.

Am cerut *Cațavencu* de dimineață. „S-a dat de mult!” îmi spune vânzătorul. Mă mir. Cine-l cumpără întreb, altădată sta cu săptămânile pe tarabe. Și-au ascuțit mintea cititorii? Nu, îmi răspunde el în șoaptă, sunt vechii securiști și informatori, care ori speră să nu se regăsească pe listele poliției politice, ori să vadă cât de grav ar fi dacă sunt descoperiți. *Trop tard!*... Ei sunt ori pensionari cu pensii grase, ori baroni sau afaceriști de carton...

Mitul „țapului ispășitor” la români sau despre mai „vechea netrebnicie românească”.

I. D. Sârbu i-a zis romanului său, „Adio Europa”. Cred că ar fi fost mai potrivit „Noapte bună România” sau „România somnambulă”.

13 ian. / Zi aproape plină cu lucru la comunicarea despre Brâncuși de la Lyon III: „Brancusi et la sagesse des formes”. Într-adevăr, cred că nu suntem pe deplin conștienți de existența acestui uriaș. În orice caz, opera de la Tg-Jiu, cel puțin (ce șansă!), nu este „exploatăată” așa cum merită.

16 ian. / Reacții la cartea lui Țurcanu: „Mircea Eliade prizonier al istoriei”. Titlul este interesant, din cel puțin două puncte de vedere. În primul rând, pentru că induce faptul că Eliade ar fi fost un prizonier al istoriei. În consecință, ar avea circumstanțe atenuante. Sorin Alexandrescu așa crede: Țurcanu a vrut să așeze oarecum apelele. Nu știu însă dacă i-a reușit. Eliade nu poate fi redus la... istorie. E de bon ton. Vorbesc la telefon cu Sorin Alexandrescu în legătură cu vizita lui W. E dat peste cap. Înainte de Paști și nici după Paști nu crede că vom avea public nici la București, nici la Craiova. I-am reamintit să-mi trimită textul despre Eliade. Speră să-l termine până în primăvară.

19 ian. / Mediocritatea este întotdeauna solidară. E vorba de un fel de comunicare primară. Intelectualii nu se înțeleg din vanități.

Europa se teme de acești orientali care suntem. Are și de ce. De la Porțile Orientului la Porțile Occidentului - călătorii în lumea de dincolo...

21 ian. / Este incredibil de ce pot fi în stare rinocerii! Nu le scapă nimic. Cei aleși se grăbesc să-i recompeze pe

sprijinitori. Nu se respectă nici legea „care este”, vorba lui Vanghelie. Jalnică și tristă Craiova. Să-l invocăm pe C.R.-Motru: Ce caută Universitate la Craiova?

26 ian. / În sfârșit, cred că venirea lui J.-J. Wunenburger la Craiova pe 2 aprilie este dată ca certă. Sper că rinocerii nu se vor răzgândi peste noapte. Peste o săptămână plec la Lyon. J.-J. insistă să-mi depun dosarul pentru un postdoctoral de șase luni. Am demarat și proiectul nostru Entretiens...

Controversa cu privire la legionarismul lui Eliade continuă. Are mai multe cauze: una ar fi contextul istoric prielnic pentru asemenea poziții; a doua are în vedere faptul că autorii care s-au ocupat de opera lui nu s-au ridicat decât prin excepție la nivelul exigențelor. Este Eliade depășit? Cred că, mai curând, n-a fost înțeles suficient.

28 ian. / Poate că Eliade este, într-adevăr, un fel de filosof care vine dinspre mitologie și religie. Filosofia sa este o antropologie a sacralului care pornește, ca toate filosofii istoriei inspirate de romantism de la ideea de criză. Gândirea a intrat în criză din cauza pozitivismului și raționalității identitare. Soluția este de a regăsi ceea ce pierduse sau uitase (adică pe *homo symbolicus*), sursă de regenerare pentru a scăpa de „teroarea istoriei”. În acest sens, este vorba de o redefinire și transformare a omului contemporan prin contactul cu universul arhaic, cu lumea Celuilalt. Noul model de raționalitate este chemat să ia în considerare gândirea analogică și să reconsidere paradigma arhaică fără întoarcerea la primitivism. Citind prefața lui J. Julliard la cartea lui F. Țurcanu găsesc niște afirmații ieșite din comun. Oricât de tributari am fi noi istoriei recente și oricât de rămași în urmă, să spui că „nici o țară din Europa nu a participat atât de activ și atât de spontan la persecutarea evreilor, declanșată de Germania nazistă, ca România în timpul celui de-al doilea război mondial”, nu poate fi decât cel puțin un act de indecență. Ar trebui consultate documentele și asumată istoria.

F. Țurcanu se crede obiectiv prin faptul că a tratat problema „istoric”. O istorie de tip pozitivist. De altfel, tocmai prin faptul că nu oferă o interpretare în sensul valorizării operei lui Eliade, nu poate fi obiectiv. Dimpotrivă, ideea unui Eliade fascist, versatil, care și-a uitat fascismul și nu l-a regretat transpare din plin. Motiv suficient pentru a-i fi fascizată opera. Țurcanu este, fără îndoială, inteligent. Recurge la un viclesug: faptele istorice și Eliade prizonier al lor. E o carte care se cere pe piața demitizării (important este să dai lovitură de imagine) și convine anumitor interese. De unde și ecourile într-o anumită presă, în special (de stânga).

S-ar putea scrie o întreagă carte despre jungla intelectuală, despre naziști, comuniști, oportuniști, falși revoluționari și democrați. Revanșe, meschinării intelectuale. Intelectualul se comportă, într-adevăr, ca un carnasier. Se aseamănă omului politic despre care toată lumea știe că este viclean, iar el nu ascunde acest lucru, lăsând impresia că spune adevărul. Intelectualii, în schimb, sunt crezuți pentru că ar fi, chipurile, mai obiectivi (ca specialiști), deși se pot înșela, fără îndoială.

Ionel BUȘE

De ce mor scriitorii?

Pare simplu: absolut toți scriitorii sunt oameni și, de aceea, mor. Însă, în acest caz, ar fi vorba de două feluri de moarte, una este cea fizică și alta axiologică.

Mai dramatică, desigur, este cea de-a doua, constând în moartea valorii, a unor idei, a unei succesiuni expresive. Moartea biologică, inexorabilă, reprezintă o lege a firii, ne-am împăcat cu ea, pe când moartea estetică, a exprimării, a exportului de sine, este o excepție, reflectând vulnerabilitatea unui principiu.

Operele literare sunt sortite, încă din momentul publicării lor, unei permanente agonii, unei devalorizări progresive / revalorizări stocastice, în lupta cu timpul.

Nemuritoare este numai cartea nescrisă, aflată în proiect, încremenită în matricea gândirii, amprentată pe fantasma virtualității, oprită din devenire. Procesul de concepție conține, în singularitatea, în alchimia sa ontologică, absolutul, fiind o entitate necontaminată de realitatea factuală, de viitor.

Numai Cuvântul moare și, apoi, învie, pe când cuvântul este supus stricăciunii, este alterabil, îmbătrânește. Diferența este dată de asumarea sacrificiului, de crucificare.

Sunt puțini scriitorii care cunosc experiența suferinței, a mântuirii, reușind să anihileze timpul. În cele mai multe cazuri, opera trădează. Cuvintele nu se termină niciodată, se înmulțesc la nesfârșit, acoperindu-se unele pe altele, precum valurile mărilor, scriitorii se succed la infinit. Au și ei, în secole, în milenii, destinul nescrisorilor, aneantizarea.

Este peremptoriu faptul că scriitorii își doresc glorie, faimă, recunoaștere, onoruri. Unii le și obțin, alții le mimează. Dar timpul este o piatră de încercare intransigentă.

Câți lauri s-au vestejit în grabă, câte socluri iluzorii s-au spulberat! A cui să fie vina: a autorilor, a cititorilor, a istoriei, a sancționării combinațiilor imorale, a saturației cu vorbire, a memoriei obosite? Faima este o mărime nestatornică de cele mai multe ori, expresie a vanității: „M-am uitat cu luare aminte la toate lucrările care se fac sub soare și iată: totul este deșertăciune și vânăre de vânt.” (*Ecclesiastul*, 1-14).

Imoralitatea, denaturarea funcției artistice, aservirea politică au compromis mulți scriitori. Ingerințe precum proletcultismul, protocronismul, naționalismul au viciat literatura.

Din interese meschine, autori importanți din perioada interbelică și-au arătat obediența față de regimul comunist, încercând să-și salveze, să-și conserve imaginea artistică și să-și atragă privilegiile materiale.

Printre puținii care și-au păstrat verticalitatea a fost Lucian Blaga. Au fost și dintre cei care au făcut închisoare politică sau au ales calea amară a exilului.

Petru Dumitriu a avut un destin aparte în literatura română. A primit o educație bună, fiind un elev sânguinos. A făcut studii de filosofie la București și la München, întrerupte din cauza războiului.

A debutat în anul 1943, dar și-a exercitat activitatea literară în mod constant după 1945, când va fi remarcat și susținut de scriitori importanți, Sadoveanu, Călinescu, Camil Petrescu, Tudor Arghezi. Textele sale, însă, sunt contaminate de spiritul partinic al vremii.

Este atras de publicistică, lucrând în redacția mai multor reviste, făcând, implicit, și propagandă ideologică (la „Flacăra” a fost redactor cu probleme ideologice).

Angajat în direcția politică, modalitate a vremii de a parveni, susține în ziarul „Scânteia”, prin reportaje, colectivizarea agriculturii (au făcut-o și alții, Mihail Sadoveanu, în romanul *Mitrea Cocor*, Marin Preda, în nuvela *Desfășurarea*).

Publică volume, are talent, este devotat puterii, este tradus, are succes. Primește premii, distincții. Anii '50 au reprezentat, în literatura română, o perioadă urâtă, confuză, a amestecării valorilor, a concesiilor. Înseși cărțile lui sunt diametral opuse, din punctul de vedere al conținutului și al valorii: *Drum fără pulbere* și *Cronică de familie*.

Face un gest riscant (sublim și discutabil, totodată), publicând la o editură traducerea lui *Hamlet*, făcută de Ion Vinea (care era interzis și care avea o situație materială precară), pe care o semnează el, restituindu-i acestuia drepturile de autor.

De aceeași natură este și căsătoria (formală) cu Henriette Yvonne Stahl, pe care o admira și care avea nevoie de *însănătoșirea* originii. Începe să cadă în dizgrație, fiind înlăturat din funcția de director al ESPLA, acuzat de deviaționism, devine o voce tot mai critică. I-au fost ecranizate câteva romane, au apărut traduceri ale cărților sale în franceză, germană, spaniolă, olandeză, engleză, italiană.

În 22 ianuarie 1960, alege să evadeze în „lumea liberă”, trecând granița în Germania de Vest. Descoperă însă ostilitatea celor din diaspora, pentru care gestul lui nu se justifică. În țară, toți apropiații sunt arestați, părinții, sora, cumnata, scriitoarea Henriette Yvonne Stahl, alte rude, prieteni. Fiica minoră a fost dusă la orfelinat, iar în 1963 va fi expatriată, redată familiei.

Continuă să scrie cărți în limba română și în limba franceză. Treptat, începe să resimtă o deziluzie a Occidentului, trecând printr-o criză a înstrăinării și chiar printr-o abstenență a scrisului, timp de un deceniu. Se adâncește în meditații spirituale, metafizice.

Om al extremelor, al unor greșeli fatale, se simte schimbat, renunță la confesiunea creștin ortodoxă și trece la catolicism, ordinul iezuiților. Face diligențe de întoarcere în țară, dar Ceaușescu îl refuză. În 1987, rămâne singur, fiind părăsit de soție și de fiica cea mică.

Din categoria deciziilor neinspirate, disperate, face parte și întoarcerea sa în țară, în anul 1996, la invitația lui Ion Iliescu, susținându-l pe acesta în campania electorală.

E bine să lămurim un alt aspect care ține de domeniul mitologiei personale. S-a conturat ideea că romanul *Cronică de familie* ar fi fost un furt literar, că ar fi aparținut, de fapt, lui Ion Vinea sau Henriettei Yvonne Stahl, soție a celor doi, a poetului mai întâi, apoi a prozatorului, pentru foarte scurt timp. Adevărul a fost elucidat chiar de către cea din urmă, care a mărturisit că, în perioada detenției de după fuga scriitorului, a fost șantajată de Securitate să-l compromită pe transfug, lansând această calomnie.

Petru Dumitriu a încetat din viața pământească în ziua de 6 aprilie 2002. Au supraviețuit cărțile sale, adică existența sa livrescă. Dar pentru cât timp? Societatea românească, scriitorimea sunt sensibile la aspectul moral al autorilor. Deși se face o distincție hotărâtă între biografie și estetică, scriitorul este prea apropiat de actualitate, pentru ca aceasta să funcționeze. Sigur, nu ne interesează ce politică au făcut Dosoftei, ori Dimitrie Cantemir, nici chiar Eminescu, ori Macedonski.

Dar, fiind noi trăitori ai nedreptăților din comunism, nu putem trece ușor, cu sufletul împăcat, peste imaginea celor care au susținut regimul, care au făcut rău unui întreg popor, peste un Adrian Păunescu, peste un Eugen Barbu...

În Antichitate, figurile renegaților erau răzuite de pe pietrele funerare. Apoi, greșeala susținerii detestabilului Ion Iliescu, din motive egoiste, l-a scos din respectul confrăților și nu numai.

Cărțile sale sunt, în mare măsură, în travesti, transportate din autobiografie, adăpostind imagini de memorie sublimite, o experiență intensă, adâncită de la imanent la tanscendent, dezvăluind drama clivajului dintre aparență și adevăr.

Capodopera sa, *Cronică de familie*, este o narațiune amplă, labirintică, studiind tipologii încărcate cu sarcini ereditare, o panoramă a societății românești în desfășurare, procese psihologice, un epic inteligent regizat. Este o carte minunată, esențială.

Dar, azi, Petru Dumitriu a intrat într-un con de umbră, pare a fi fost uitat, nu mai este citit, nu mai este citat. Se întâmplă acest fenomen, din păcate, cu aproape toți autorii care dispar. Incultura câștigă tot mai mult teren.

De ce mor scriitorii?: de moarte naturală, de bătrânețe, de indiferență sau de boli literare.

Paul ARETZU

cARTul de noapte

Joi, 4 ianuarie 2024 /Anul Centenar Petru Dumitriu... pe Victoriei

« Dar, cum am spus, inima, aorta și chiar fața orașelului N... era strada Victoriei, unde aproape jumătate din case aveau chiar și etaj, unde se afla *Marele Hotel Unirea*, cu cele trei prostituate la dispoziția tineretului ofițeresc, intelectual și comercial; restaurantul *Modern* unde se cânta muzică de jazz, dar mai mult *Radu mamii*, *Radule*, stația de taxiuri, cu un Ford 1936 (model din anul acela sau cel precedent) și un Renault 1912, cu lămpi cu carbid, claxon cu pară de gumă și cauciucuri pline. Peste drum era stația de trăsuri - trei; mai erau două la gară. Tot pe Victoriei se aflau magazinele *La Potcăpieru*, *la Miaua blândă* (abagerie), *La Steaua Colorată*, *La Împăratul Napoleon I* și *La Cupidon*; și prăvălia de cafea *La Moca*. Ceasornicăria domnului Mohnblum era fondată în 1879; Potcapieru vânduse potcape pandurilor căpitanului Haralamb și-ai lui lordache Olimbiotul, căci asta purtau ei pe chică; apoi călugărilor zbârliți și pădureți de la mănăstirile de sus din munte. La capătul Victoriei, era, și este, catedrala închinată, pare-mi-se, Sfinților Împărați Constantin și mama sa Elena; îngustă, cu turnuri zvelte, albă, pictată cu sfinți; la fiecare e scris și numele lui: sunt și sfântul Platon, și sfântul Aristotel, iar catedrala seamănă cu o fată de la Novaci, gătită de duminică, subțire și albă. Peste drum, Palatul Administrativ; mai încolo, poliția; dincoace, cazarma pompierilor. Cazarma pompierilor arsesese. Poliției i se furase ușa. Uzina electrică arsesese și ea, și orașul se lumina cu lămpi de petrol, și asculta radio cu baterii, în nopți molcome, când vuia contrabasul și plângea vioara lui Cascarache, vestitul din neam în neam lăutar, - *La Iosif*, aproape de abator, cu grătar *special* și *organe* - și doineau privighetorile, și lătrau de plictiseală câinii, iar noaptea târziu scârțâiau tainic porțile, scârțâiau tainic care cu boi, cu butoalele într-însele, se deschidea o fereastră, cineva întreba speriat „cine e?” iar un glas modest și duios, chiar cu o umbră de umilință, răspundea blând:

- Căcănarii.

Iar pe Victoriei, când era vreme frumoasă (și-acum, când îmi amintesc, mi se pare că era totdeauna vreme frumoasă), de la douăsprezece la două și mai ales de la șase la opt seara, se plimba lumea. Negustorii în haine noi, cu mânecile de la veston lungi de le ieșeau dintr-însele doar vârfurile degetelor. Ofițerii de la regimentul de artilerie, în dolmane cu astrahan la gât, și pantaloni de gabardină, și cizme de lac. Avocații și magistrații tineri cu baston de bambus pe braț, pudrați, rași proaspăt, și cu pantalonii foarte largi și cu pălării „Eden”, sau, vara, canotiere de pai cu panglică neagră. Domnișoarele de la liceul de fete, cu codițe și cosițe și număr pe braț, și la braț câte trei, cu capetele grămadă, ca să-și șoptească ceva, și apoi să chicotească și să scoată mici țipete. Profesoarele nemăritate, de la același liceu, care aruncau priviri adânci căpitanilor și locotenenților ce tocmai rupseseră legătura, sau nu veniseră la întâlnire - căci la N..., afară de rare excepții, domnii le făceau pe cucoane să sufere, nu invers. Popii în anterior de alpaca cenușie, cu bărbii frumoase și pălării elegante. Toată lumea asta se plimba încet, de la colț cu Unirea Principatelor și până la catedrală. Nu se vorbea mult, nu era aproape nimic de spus. Nu se făceau nici mișcări: erau în provincie, unde lumea nu știa să se miște. Mi se pare chiar că domnii cu mâneci până la vârful degetelor, umblau cu brațele țepene. Sunt sigur că domnul Nae, de la *Marele Hotel Unirea*, *Bodegă*, *Restaurant*, n-avea gât sau își înfunda ceafa uneori. Se plimbau cu ochi rotunzi, mustața tunsă, scurt, împietrit, alături avându-și soața groasă și cu ochi rotunzi și cu rochie nouă, fără nici-o formă. Nu se plictisea nimeni. Nu știa nimeni că se plictisește. Nici nu se distra nimeni. Nu știa nimeni cum să se distreze. La două fix nu mai era nimeni pe Victoriei: toată lumea la masă, la ciorbă, la sosuri, la chiftele marinate, la baclavale și clătite. Strada era goală, vitrinele închise, numai un profesor de la liceul de băieți, cu popa Barbici, marele om politic al orașului, și cu un judecător burlac, ședea la țuică și la mășline, la bodegă. La opt seara, tot așa: pustiu. Toată lumea acasă, la masă, și după aceea la tabinet - magistrații și lumea bine juca chiar bridge -, ofițerașii *La Iosif*, s-o asculte pe nora lui Cascarache cântând - care pe urmă îi împărțasea din sfinția ei virulentă -; apoi nu se mai auzea nimic, decât câinii lătrând la lună; le răspundeau cei din Preajba, dar se auzea și un ham-ham stins, ca de pe lumea cealaltă, hăt de la Salcia și poate chiar de la Novaci. Pe Victoriei trecea cu coada covrig un dulău care părea că se gândește la ceva, și că are treabă într-un loc unde e poate chiar așteptat. Se ducea și el. Sub felinarele electrice care nu ardeau, Victoriei rămânea pustie, singură. »

(*Colecție de Biografii, Autobiografii și Memorii contemporane, Pe Victoriei - Memoriile lui Prospero Dobre, Optimist*)

În primul an al noului mileniu în care tocmai intraserăm hotărâți și mai ales curajoși, umblam pe „pe brânțuri de sticlă” prin actualitatea Gorjului, notând zilnic la ziar despre oameni, fapte și întâmplări ce mi se păreau interesante și se înghesuiau atunci în paginile agendei noastre „de lucru” pe care o aveam mai mereu „la purtător.”

Unul dintre texte a avut un titlu care încă-mi place și-mi trezește... nostalgii: „Aniversări disjuncte?” Era vorba despre o sărbătoare la pachet a zi-

lelor de naștere ale unor personaje publice al căror debut profesional putea și încă trebuie asociat cu orașul nostru. Scriam în pagina de ziar despre scriitorul Petru Dumitriu și despre... fostul fotbalist Victor Pițurcă. Și făceam această asociere „ușor forțată” pentru că personajele noastre sunt născute în aceeași zi, 8 mai, dar mai ales pentru că ideea mi se părea interesantă din punct de vedere... jurnalistic. Încercam să atragem cumva atenția și să trezim interesul cititorilor noștri și al celor aflați vremelnic „la butoane”.

Cât am reușit? Greu de evaluat... Nici scriitorul și nici omul de fotbal despre care făcuserăm vorbire n-au dat nici un semn și nici n-au trecut între timp pe la Târgu Jiu. Ba, în 2002, scriitorul Petru Dumitriu „a plecat la stele”, dintr-un loc departe de țară, de la Metz, trist și neîmpăcat. Nu reușise să se apropie de Noua Românie, la care eram toți deja angajați cu ziua, care-i refuzase oferta și-l editase puțin și pe sărite și vorbea despre el și despre opera lui la fel de puțin și „pe la colțuri”, și nu fără ușoară... invidie. Dinspre Târgu Jiu, bineînțeles, „nu s-au luat nici un fel de măsuri”. Pe noi, cei de pe Victoriei, pare să nu ne fi interesat personajul.

Și-a trecut timpul și iată-ne ajunși „cu arme și bagaje” în anul de grație 2024, când se împlinesc... 100 de ani de la nașterea Scriitorului. Rămas uitat și trecut încă la... „index”, avem ocazia și... șansa să ni-l revendicăm și să lansăm, iată, *Anul Centenar Petru Dumitriu* de la... Târgu Jiu. E un eveniment inedit și reparatoriu care ne-ar așeza în primele rânduri ale unei liste naționale cu serbări culturale de ținut minte.

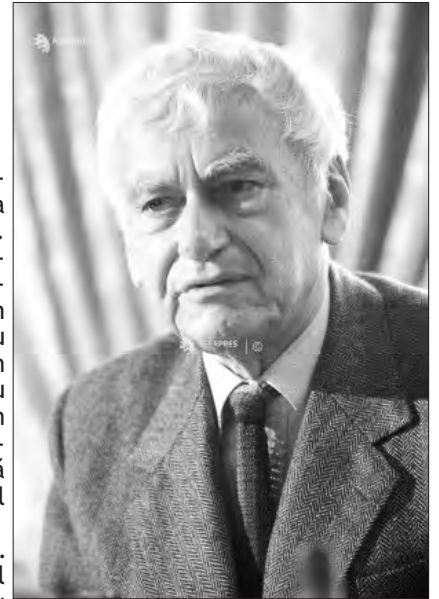
Transcriem bună parte din textul nostru pe care-l produceam în primăvara anului 2000:

« ...Petru Dumitriu s-a născut la 8 mai 1924 la Baziaș și, lucru important pentru noi, prin natura serviciului tatăl său, ofițer de carieră, a ajuns să locuiască la Târgu Jiu. A urmat cursurile Liceului Tudor Vladimirescu începând cu anii când Brâncuși ridica la cer Coloana sa fără sfârșit. Beneficiar din familie a unei educații alese, bucurându-se de învățătura unor dascăli de școală foarte bună și, de asemenea, de cărțile franțuzești și italienești ale lui Cristian Tell, Petru Dumitriu începe să scrie de foarte tânăr. În 1941 termină liceul la Târgu Jiu și se înscrie ca bursier Humboldt la Munchen să studieze filozofia. La 21 de ani, un juriu girat de Tudor Vianu remarcă talentul viitorului prozator. Scrie și piese de teatru. *Preludiu la Electra* apare în revista *Fundațiilor regale* nr. 2-3 / 1945. În 1945 debutează cu volumul *Euridice* cuprinzând 8 proze: *Miobe*, *Argonautica sau fabuloasa aventură*, *Euridice*, *Arlechin*, *Dionisiaca*, *Metamorfoza lui Sebastian Românul*, *Pe drumul înspre Damasc*, *Omul cu ochii verzi*. Care dintre acestea să fi fost începutul a fi scrisă pe vremea când încă era elev al liceului din Târgu Jiu? De prea tânăr s-a căsătorit cu Henriette Yvonne Stahl.

A urmat „pactul cu diavolul”: *Drum fără pulbere* (1951) și *Pasărea furtunii* (1954) În 1957 apar cele aproape 2000 de pagini din *Cronică de familie* care-l confirmă ca mare scriitor. Toată lumea știa de-acum de Petru Dumitriu. La Târgu Jiu, orașul și-l amintește din vremea adolescenței și-i poartă pică pentru felul cum a expediat în volumul al treilea, în doar câteva rânduri, lucrarea lui Brâncuși, dovedind că nu l-a înțeles pe sculptor. În 1960, când era în culmea gloriei literare și foarte bine situat social, rămâne în străinătate. A fost greu și pentru Petru Dumitriu și pentru familie. Sora prozatorului a suportat timpurile ca medic la Sanatoriul de la Dobrița.

Părea că lumea l-a uitat pe marele scriitor. După 1989, cititorii îl redescoperă pe Petru Dumitriu. Era să fie de-acum foarte bine. Însă vizita în țară din 1996 nu-l confirmă. Momentul e prost ales. La Târgu Jiu nu-l invită nimeni. În convorbirile publicate de George Pruteanu și Eugen Simion vorbește ce aceeași neînțelegere despre Brâncuși. Și vorbește foarte puțin și despre orașul adolescenței sale. Poate că și din cauza noastră. Ce-am putea face să ni-l apropiem? Să-l invităm la Târgu Jiu la deschiderea anului universitar, să-i republicăm cartea de debut într-o ediție gorjeană, să-i dedicăm un număr festiv de revistă, să-i jucăm una din piese pe scena Teatrului Elvira Godeanu, să-i scriem cât mai mulți dintre noi și cât mai des... Și câte nu s-ar mai putea face! Și-n felul acesta am avea dreptul să ne asumăm riscul de a ni-l revendica la Târgu Jiu pe marele scriitor. Să încercăm și să-l punem la încercare și pe Petru Dumitriu... » (*Actualitatea Gorjului*, 6 mai 2000)

Au trecut anii. *Lumea gorjenească*, care și ea împlinește un sfert de veac de existență, își propune, la o sută de ani de la nașterea scriitorului, să-i organizeze *Centenarul* la Târgu Jiu printr-un prim parteneriat instituțional cu Biblioteca Județeană Cristian Tell, care a și prins această acțiune în programul cultural pe anul în curs. A fost de acord ordonatorul de credite, nimeni altul decât Consiliul Județean Gorj. E un bun început... Avem lângă noi, la vedere, paginile ziarului Gorjeanul, instituție ajunsă și ea, nesperat,

la a împlini tot în primăvara aceasta o sută de ani. Bravo!

Rămâne să facem în continuare diligențe... Neapărat, prin Inspectoratul Școlar Județean pe lângă Colegiul Tudor Vladimirescu, dar suntem la fel de interesați și pentru o colaborare cu Universitatea Constanta Brâncuși, și și cu alții... reprezentanți oficiali din cultura locală. Mai ales, ne interesează societatea civilă, persoanele fizice și firmele private cu potențial care să ni se alăture logistic spre a duce la bun sfârșit, cu rezultate vizibile și de durată, un astfel de demers cultural de mare suprefață. Vom vedea...

Împodobim astăzi pagina de cultură a ziarului *Gorjeanul* cu un fragment scris de Petru Dumitriu - *Pe Victoriei* - în care strada mare a orașului nostru

ne apare peste timp tot atât de vie și de interesantă. Ne năpădesc nostalgii și constatăm că într-un fel i-am fost și noi martori și aproape contemporani. Au trecut anii...

În 2002, la moartea scriitorului, veneam din nou cu alte câteva idei care să prindă contur la Târu Jiu, de data asta în Amintire: unii dintre locuitorii orașului N..., reședință de județ să aibă adresa de domiciliu pe... str. Petru Dumitriu, amfiteatrul Colegiului Tudor Vladimirescu, al cărui absolvent magna cum laude a fost, ne gândisem să poarte tot numele lui, un bust al scriitorului să-și fi găsit locul de drept într-un spațiu public căruia să-i transfere o anume aură culturală, deasemenea ne gândisem la un Colocviu Național Petru Dumitriu despre proza românească unde, la o masă rotundă, avea să se reconcilieze măcar din doi în doi ani opiniile cât mai multor scriitori și critici literari...

Ceea ce desenăm noi astăzi pe pagina albă cu litere grele de plumb, nu e decât un prim draft pe hârtie al „complexului de manifestări” prilejuit de Anul Centenar. Ocazie cu care se va organiza un simpozion Petru Dumitriu la 100 de ani, ținut în câteva locații cu amfiteatrele pline de liceeni, de studenți și alte persoane interesate, simpozion precedat de un volum colectiv în care oameni de condei, având funcții în domeniu sau doar interese și afinități, să producă texte în cunoștință de cauză, care să-i reprezinte și în care să ia atitudine față de scriitorul Petru Dumitriu și de opera lui. Ar fi de dorit să-i repartizăm o stea pe Alea personalităților dinspre catedrală și măcar să-i punem o placă de marmură pe clădirea liceului, pentru că între timp, numele amfiteatrului a fost adjudecat pe drept și cu mult umor de... Horațiu Mălăele. O astfel de placă e așezată deja pe imobilul din București, de lângă Cișmigiu, unde scriitorul a locuit și a scris până în 1960. La Biblioteca s-ar putea organiza o Expoziție permanentă de carte, Cinematograful Sergiu Nicolaescu ar putea avea pe afiș o Gală a filmelor al căror scenariu s-au făcut după opera lui, iar la Muzeu una de fotografii, obiecte personale, scrisori și manuscrise, Reprezentanta Scriitorilor din Gorj în parteneriat cu Filiala Ziariștilor ar putea lansa un Concurs de proză pentru tinerii încă nepublicați în volum, Premiul anual Petru Dumitriu atribuit să conteze în plan profesional și să fie râvnit și pentru partea-i financiară...

Lista de propuneri rămâne deschisă. Cine ni se alătură?

Prezentul text ține loc de cuvânt introductiv la *Conferința de presă* prilejuită de deschiderea *Anului Centenar Petru Dumitriu la Târgu Jiu*.

S-a întâmplat ca până mai ieri „să fi fost” *Anul Centenar Monica Lovinescu*, de-acum „intrăm” în *Anul Centenar Petru Dumitriu*.

Să fie, oare, *Centenare disjuncte*? Cu o formulă deja omologată, s-ar părea că avem *Deslegare la Petru Dumitriu*...

Joi, 11 ianuarie 2024 / De ce Petru Dumitriu?

« - Și nu am vreme să învăț; sunt mereu zăpăcit de cap.

- Da ce, tu mai și înveți?, mă întrebă mama.

- Da ce vrei să fac? Să mor aici în birt? Asta nu e meserie pentru mine, mărâii eu.

- Văd că mâncat ești, și bani mi-ai trimis, zise mama. Eu dădui din umeri.

- Nu e meserie pentru mine.

Apoi mă ridicai, măturai curtea, birtul, făcu 8-uri cu apă turnată dintr-o sticlă pe jos, scosei mesele și scaunele în grădină sub bolta de viță de vie, mă dusei să sparg gheață în pivniță. Apoi începuseră să sosească mușterii: țărani, geambași de cai, negustori de vite, jandarmi, țigani. Mama se mută mai lângă gard, unde ajunsesse soarele, lângă gardul de lănteți ce despărțea curtea de grădina de vară cu mese. Știam că se uită și mă privește necontenit. Eu, cu un șorț murdar atârnat de gât, alergam din grădină în bucătărie și-n pivniță și iar în grădină.

- Vinee! Vinee! Strigam eu, asudat și înnebunit, pe la ceasul prânzuului.

Iar mușterii:

- Băiete! Alo, băiete! Două țuici! Doisprezece mici! Băiete, mai adu-o friptură aici!

Unul spătos, mustăcios, roșu în obraji, lăsat pe spate, mă apucă de

cămașă, din spate, și răcni:

- Stai!

Ca la armată. Eu mă opream, cu un turn de farfurii murdare în mâini. Mustăciosul mă dăscălea:

- Mă, puță! Ascultă cum te-nvăț eu! Să iei o ceapă din alea marile, s-o cureți bineșor...

Uităte-n ochii mei. BĂ! Răcnea el deodată, căci eu ametit de cât alergasem, și fiindu-mi lehamite de el, mă uitam la chimirul lui cu ținte de aramă din care ieșea o imagine de pachet de Plugare. Ceilalți, tot negustori de bălciuri ca el, mureau de răs, iar el, știind că le place, se strâmba și mai crunt la mine:

- Lei niște slănină și o frigi... urma el tot ca un învățător care preda o lecție, sfătos.

Ascultai până la urmă. Când plecai auzii:

- Ce e el nărod din naștere, îl mai tâmpiși și tu pe deasupra! Și toți izbucniră în râgete de răs, ca niște măgari. Numai mustăciosul zicea:

- Fogi bă de acilea, nu l-ai văzut ce ochi de pui de lele are?

Ceea ce dovedea că, oricât de plin de țuică era, geambașul își păstrase agerimea vederii. Îmi comandaseră țuică „specială”; mă dusei în pivniță și le făcu în loc de specială, adică fără apă, „categoria a 2-a”, adică jumătate țuică, jumătate apă. Mă răcorii, în pivniță, îmbăta și mirosul de vin; butoaiele mari stăteau înșirate la umbră. De sus din grădină, venea numai ca un țărâit îndepărtat, cântec de viori și de țambal, și sunete de contrabas: vu-Vu-VU-VU! VU-VU-Vu-vu! Făcea contrabasul: do-mi-sol-do! Do-mi-sol-do! Taraful era al vestitului Cascarache cu neamul lui, mereu beți, plini de sifilis și de parale, cu țință de aur în lobul unei urechi, cei mai strașnici lăutari din județ.

După-amiază târziu se potoli goana, plecară cei din urmă mușterii, iar Cascarache cu frate-su și cu feciorii lui și cu noră-sa, gurista, se așezară și ei să mănânce, rămaseră cu bateriile lângă ei, să bea până seara. Eu o căutai pe mama. Ajuta la bucătărie, la spălat vasele. O așteptai să isprăvească, apoi o luai să-i arăt, peste drum La Iosif, în parcul stufos al orașului, straturile de flori binemirosoare și lumea care se plimba, negustorii cu haine noi, largi, cu mâneci din care le ieșeau numai vârfulurile degetelor, și cucoanele lor cu rochii de mătase și șosete albe, și ofițerii cu cizme de lac, și tinerii cu bastoane de bambus, bărbieriți și pudrați proaspăt. Muzica militară cânta în chioșcul din mijlocul grădinii: era faramfara regimentului 4 roșiori, pe care-l comanda boierul de la noi din sat, colonelul Vorvoreanu. Și în parc era un restaurant de vară, de unde venea un miros de mititei; dar noi nu intrarăm: ne uitam de departe la lumea bogată care se scurgea încet, în pas mărunț, printre straturile cu pansele și trandafiri și crini. Mirosul de flori și cel de mititei se amesteca în aerul cald cu laptele, și porumbelii gângureau și umblau printre picioarele plimbăreților. O dusei pe mama și-i arătai pe strada Victoriei magazinele de stoffe și stambă, și abageriile, și băcăniile, și prăvălia de cafea, și cofetăriile și restaurantul „Modern”, cu geamuri mari cât casa noastră din sat, și înăuntru multe lumini, dar care făcea mai puține parale decât „La Iosif”, și în loc să-l aibă pe Cascarache, avea o orcheștră de jazz. Pe urmă îi arătai catedrala albă, cu sfinții zugrăviți pe pereții din afară (bașca pe dinăuntru, unde n-avea o palmă de zid nepictat): Sfântul Platon, Sfântul Aristotel, Sfântul Vasile cel Mare. O dusei să-i arăt și casele prințului Ipsilanti, cu un turn cu acoperiș ascuțit și ale doamnei Istrati, care avea moșia de la Dobrunu, și ale doamnei Vorvoreanu, mama boierului de la noi din sat, cea care-și strânse sora de gât când cu rășcoalele din 1907 (dar la noi în sat muriseră atâtea, încât nimeni nu mai pomenea de rășcoale, și nici de ce se întâmplase la conacul pe jumătate ars, într-o noapte de la începutul primăverii). Mama dădea din cap, cu mâna la gură. Apoi, când ne-ntorserăm, îmi zise:

- Ce bogăție! Bogăția pământului. Rămâi aici, Panaite. Aici o să fie bine de tine, dai și tu de un rost. Când mi-ai spus azi-dimineață că nu vrei să stai, m-am bucurat. Că după ce-ai plecat, mi-a fost tare rău, iar, ca atunci când erați voi mici. Dar acum, chiar eu te-aș goni. Să stai aici, băiete, repeta ea turburată, aproape speriată de ce văzuse.

- Nu stau, răspunsei eu. Nu mai pot. Nu pot învăța; și nu vreau să rămân chelner (...)

Mama strânse din buze (începuseră să se încrețească, ca la bătrâne, deși ea n-avea mai mult de treizeci și cinci de ani), clătină din cap, apoi zise:

- Fă cum știi, numai să-ți fie bine. »

(*Vârsta de aur sau Dulceața vieții - Memoriile lui Toto Istrat, Partea I*)

Centenar Petru Dumitriu la Târgu Jiu? De ce? Scriitorul rămâne, iată, la 100 de ani de la naștere, încă în afara vederilor așa-zis instituționale ale celor care fac și desfac ierarhiile și stabilesc tot felul de clasamente literare în corpul culturii române. Opera lui, în ansamblul ei, e percepută azi cu o anume ostilitate, chiar și de publicul cititor, datorită unei contestări continue din partea unor confrăți devotați cauzei, dar mai ales păstrării unei tăceri inexplicabile în jurul operei unui scriitor român, așa cum a reușit Petru Dumitriu să rămână până la sfârșitul vieții.

Există, pe nedrept, în conștiința publică doar prin romanul „Drum fără pulbere”, operă de tinerețe care, din cauza subiectului „la vedere”, considerat doar o comandă politică de rutină - gest impardonabil și neagreat literar de nimeni -, a fost supusă superficial analizelor „de specialitate”, cu

toate că arborescenta-i structură comportă și pagini literare de o frumusețe incontestabilă care-i confirmă debutul spectaculos în epocă.

Și „Pasărea furtunii” rămâne o carte izbutită „pe porțiuni” prin tot ce e atins „de dragul frumuseții, sau dramatismului, sau tragediei” pe care le-a descris „în paginile de început și de sfârșit”, sufocate însă de valurile involburate ale mării și ale... vieții personajelor tragice și nevinovate pervertite iremediabil politic.

Cu „Cronică de familie”, roman în trei volume de aproape două mii de pagini, părea să dea o binemeritată „lovitură de imagine” care avea să-l confirme ca pe un mare scriitor. Dar fuga-i neașteptată și de neînțeles peste graniță, l-a scos aproape definitiv în afara canoanelor locale ale istoriei literare și a făcut să nu fie acceptat nici afară, rămânând indezirabil pentru „nabila” diasporă românească și neîncadrabil pretențiilor culturale ale occidentului civilizată.

Și după... 1960, scriitorul a fost uitat cu acte-n regulă, rămânând la index până astăzi. Tabla de materii a culturii române, oficial omologată cu periodicitate comandată, nu-l cuprinde...

Nici „Colecția de Biografii, Autobiografii și Memorii contemporane” cu care a fugit din țară, nici „Întâlnire la judecata de Apoi”, nici „Incognito”, nici toate celelalte scrieri și nici chiar volumul ultim - „Non credo, oro” -, recuperat greu și publicat târziu și nu fără peripeții, în 2014, nu au mai fost în stare să-l așeze pe locul pe care părea că-l meritase de drept în calitatea-i de scriitor român.

Și-atunci?...

La Târgu Jiu, Biblioteca Județeană Cristian Tell în parteneriat cu Lumea gorjanească, ziarul Gorjeanul și cu alți „factori de răspundere interesați” își asumă Anul Centenar Petru Dumitriu. Pentru că Petru Dumitriu s-a născut scriitor la... Târgu Jiu: „Fiindcă eu știam franțuzește din copilărie, și am început să scriu la vârsta de treisprezece ani.

Și am scris Les trois combats avec l'Hydre (Cele trei lupte cu Hydra), Viața și moartea lui Corso Donati, după Istoria Florenței de Machiavelli, pe care am citit-o în franțuzește sau nu, cred că în italienește, în biblioteca municipală din Târgu Jiu, din fondul Cristian Tell, lăsat moștenire. Și eu mă jucam tot timpul, eram licean și învățasem latinește, și învățasem acasă franțuzește. Mă jucam cu limba engleză. În plus că învățasem și nemțește. Și pe urmă am scris o piesă de teatru, și aia se numea Meșterul Manole. În versuri albe, de 11 silabe, românește. Pentasilabul iambic îl învățasem din Shakespeare. Și Meșterul Manole a existat și s-a pierdut și ea”...

Recapitulăm „spre știință” tuturor celor interesați:

« 1924, 8 mai - Se naște la Baziaș, județul Caraș Severin, primul copil al familiei, Petru, după numele tatălui.

1926 - Vine pe lume la Turtucaia, în Cadrilater, unde ofițerul Petre Dumitriu era detașat cu serviciul, sora sa Lila. Certificatul de naștere este eliberat Lilei abia în 1955, de Primăria Techirghiol.

1931, 8 mai - Este botezat, chiar în anul începerii școlii, ortodox, după religia tatălui. Ambii copii sunt crescuți de mamă foarte sportiv, cu un dezvoltat simț al competiției și cu mare atenție pentru cultura lor.

1933 - Lila e botezată tot în religia ortodoxă.

1934-1936 - Începe cursurile medii la Gimnaziul Mixt din Orșova

1935-1936 - Tatăl, locotenent colonel este mutat disciplinar în Regimentul 94 infanterie din Târgu Jiu, după ce refuzase să împruste câțiva sârbi care munceau în grădina de zarzavat a familiei Dumitriu, pentru bănuite acțiuni ilegale. Petru Dumitriu este înscris în anul al II-lea la gimnaziul care funcționa împreună cu Liceul Tudor Vladimirescu, luând premiul al III-lea. Este prieten foarte bun cu Țoncu Găță, mai târziu ajuns profesor de chimie chiar în acel liceu.

1936-1937 - Termină clasa a III-a a gimnaziului cu premiul al II-lea. Participă, în luna aprilie, la concursul de limbă română al Societății Tinerimea Română, București, obținând premiul al II-lea pe țară pentru clasa a III-a. Scrie în franceză, un text despre izvorul de lângă casă, de la Baziaș, dedicat Sfântului Sava, patronul Serbiei.

1937-1938 - termină clasa a IV-a a gimnaziului cu premiul I. Scrie Les trois combats avec l'Hydre, premoniție a vieții sale fragmentate între mai multe bătălii și o piesă după Meșterul Manole, în versuri endecasilabice fără rimă, al cărei subiect era legat de simbolica apropiere a războiului și de sentimentul că trebuie să zidești ceea ce e mai scump, precum Manole o zidise pe Ana.

1938-1939 - Se înscrie în primul an la Liceul Tudor Vladimirescu din Târgu Jiu, terminându-l cu media 9,14 și premiul I, alături de Dănuș C. Constantin, care-i fusese coleg și concurent la premiu începând din clasa a II-a a gimnaziului. Astfel în clasa a IV-a și a V-a de gimnaziu, Petru Dumitriu n-a mai fost trimis la concursurile Tinerimii Române, dar Dănuș Constantin a fost trimis, luând, ce-i drept, premiul I în fiecare an). Scrie Istoria lui Corso Donati după Istoriile florentine ale lui Machiavelli.

1938-1939 - termină clasa a II-a a liceului cu premiul I.

1939-1940 - termină clasa a II-a a liceului cu media 9,09 și premiul I

1940-1941 - În calitate de premiant de onoare al liceului, i se permite să dea ultimii doi ani de liceu într-unul singur, absolvind liceul cu media generală 9,23. A dat în același an și bacalaureatul, obținând media 9,60.

La Târgu Jiu, tatăl, Petre Dumitriu, va supraveghea lagărul piloților de pe Dunăre care refuzaseră să lupte pentru Germania hitleristă.

Familia locuiește mai întâi la o prietenă de familie, originară din Târgu Jiu, și care fusese căsătorită la Dresda cu un neamț, fiind în aceleași cercuri cu părinții Theresei, mama scriitorului, apoi, după moartea soțului său

german, aceasta revenise în oraș și se recăsătorise purtând numele de familie Pop.

În ultima vacanță de după absolvirea liceului va traversa experiența primei iubiri, pentru o fată refugiată din Basarabia cu familia, experiență căreia mama sa îi va pune capăt în chip brutal. Imaginea acestei prime iubiri, fata de la Baziaș, va traversa mai multe cărți ale autorului, inclusiv după plecarea în Occident.

Îl cunoaște la Târgu Jiu, imediat după susținerea bacalaureatului, pe Ernst Teves, pilot neamț, de care avea să-l lege o îndelungată prietenie în perioada germană a vieții sale.

Își începe studiile la Facultatea de Filosofie a Universității din București, câștigând din primul an o bursă Humboldt, grație căreia a plecat să studieze filosofia la Munchen. Pleacă și Lila, spre a termina liceul.

1944 - Își întrerupe studiile din cauza războiului (după vacanță nu mai poate pleca la Munchen) tocmai când se gândea la o teză de doctorat despre Jacob Boehme, profesorul Kurt Huber fiind arestat de Gestapo. Încearcă, fără succes, să se înscrie la Drept, la București. Continuă să publice în Revista Fundațiilor Regale..

Încearcă să-și facă o carieră de reporter militant, influențat fiind de ascensiunea comunismului și condiționat de faptul că tatăl său fusese arestat. Este trimis, ca reporter al Scânteii, la procesul partizanilor anticomuniști de la Timișoara, iar în urma opțiunii sale procomuniste, tatăl, aflat în arest tot la Timișoara, ca fost ofițer al armatei române și proprietar al unei vii pe dealurile de la Baziaș, este eliberat. Mama locuia cu chirie într-o cameră tot la Timișoara.

După eliberarea tatălui familia revine la Târgu Jiu, la doamna Pop, apoi se mută la București...

Datorăm acest fragment de cronologie prescurtată a adolescenței petrecută la Târgu Jiu, doamnei Ecaterina Țărlungă, cea care s-a dedicat studierii operei scriitorului și a îngrijit cu excelență ediția Petru Dumitriu - OPERE, cuprinzând în trei volume I. Publicistică, Dosare de Securitate, Eseuri, Proză, Alte texte, Cronică de la Câmpie; II. Cronică de familie; III. Colecție de Biografii, Autobiografii și Memorii contemporane -, apărută în condiții deosebite sub egida Academiei Române, la editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă și prefată de Eugen Simion.

La Târgu Jiu, Petru Dumitriu s-a format, a învățat câteva limbi străine, a citit cărțile esențiale ale culturii universale, a fost premiantul Liceului Tudor Vladimirescu, a legat prietenii...

Păcat că n-a mai revenit niciodată. Și nici noi n-am făcut nimic...

Câtă vreme și astăzi societatea civilă și lumea literară românească vrea să-l uite, și o face cu obstinație, merită încercat să ni-l revindicăm, în Amintire.

La Târgu Jiu, Petru Dumitriu „s-a născut a doua oară”... Vom încerca să-i reconfigurăm prezența în actualitatea literară, să-l așezăm pe locul meritat de drept în spațiul cultural românesc.

Cu bune și cu... rele, pro și... contra. Și pentru că „Dumnezeu e totul”, o vom face rugându-ne împreună cu scriitorul: ... „Pe urmă la pubertate, pe la paisprezece, cincisprezece ani, mi-aduc aminte că am avut cel puțin o revelație. Un cer, un apus de soare înspre Petroșani, înspre Retezat. Că de la Târgu Jiu vezi munții. Târgu Jiu este aproape de Carpați. Și mergeam, deci, către nord-vest, văd și locul aproape de parcul municipal din Târgu Jiu, care este decorat cu operele lui Brâncuși. Și m-am uitat, și am simțit, și am vorbit către acel apus de soare, dar nu vorbeam cu apusul de soare, și nici cu soarele, ci dincolo... Soarele, pe care nu prea mi-l amintesc, cred că era numai roșeața apusului. Aveam o bucurie pe care i-o dădeam îndărăt celui ce mi-o dădea sau acelui lucru de la care-mi venea.

Pe urmă am încercat să mă rog și am reușit să mă rog. N-am avut niciodată probleme de credință sau de necredință. Am avut o problemă teoretică, și anume tentația, ispita panteismului.

Eu sunt realist, necrezând decât în ceea ce văd. Nici acum nu cred în Dumnezeu, numai că mă rog cel puțin o dată pe zi. Nu-mi trebuie să cred cu capul.

Trebuie să mă rog, și asta și fac. Tentația a fost aceea - eu necrezând decât ceea ce văd -, tentația a fost de a crede că Dumnezeu este totul, panteismul, sau că totul este Dumnezeu. Am înțeles că Dumnezeu e dincolo de tot... Și dincoace de tot...

Chiar și în mine. E mai aproape de mine decât sunt eu însumi de mine. Și asta e valabil și pentru cititorii care ne-ar citi...”

De aici i s-au tras toate. De la Târgu Jiu...

Centenarul Petru Dumitriu ar putea să fie o... revelație.

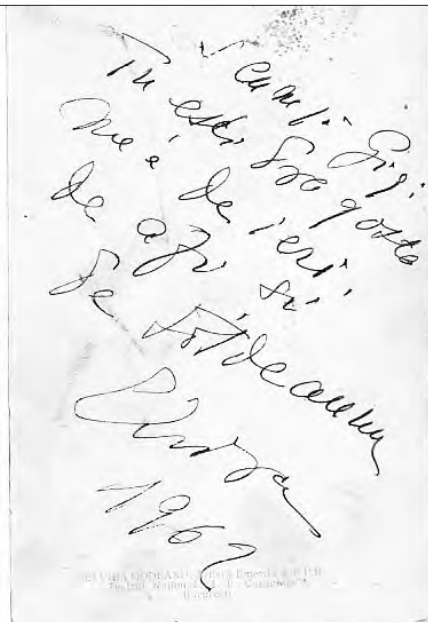

Vasile VASIESCU

(pagini de Jurnal din Caietele de la Voitești)

Elvira Godeanu

o Doamnă a teatrului românesc

Pe 13 mai 2025 se împlinesc 121 de ani de la nașterea actriței Elvira Godeanu, o personalitate uriașă a Teatrului Românesc. Într-un fel, destinul m-a legat de această mare artistă.

În anul 1993, profesorul Titu Rădoi și Viorel Gârbaciu, la acea vreme consilieri județeni, m-au sunat și m-au invitat la Târgu Jiu (acasă) pentru a avea o discuție pe teme... culturale. În acea vreme, eram actor al Teatrului Național Craiova, unde, timp de 9 ani (între 1991-2000) am colindat cele 5 continente ale acestei lumi cu celebre spectacole ale lui Silviu Purcărete. Așa că, în plină epocă de glorie a Naționalului craiovean, am venit la Târgu Jiu să vorbesc cu profesorul meu, dl. Titu Rădoi și cu Viorel Gârbaciu. Cei doi oameni minunați mi-au spus că există oportunitatea de a se înființa la Târgu Jiu un teatru profesionist, asta, în condițiile în care exista deja o tradiție în istoria teatrală a orașului, cum exista și un teatru popular foarte ambițios. De teatru popular mă legau amintiri minunate, eu debutând pe această scenă, ca amator, prin 1976... Magistrul Titu Rădoi mi-a spus, franc, în față, că ei merg mai departe cu proiectul de hotărâre privind înființarea unui teatru profesionist, doar dacă accept să vin eu la Târgu Jiu pentru a-l conduce. Propunerea, extrem de onorantă, m-a cam năcut, recunosc. Mi s-a părut o responsabilitate uriașă. Aici era vorba de-a dreptul despre ceva extraordinar pentru că, în istoria României, ar fi fost primul teatru înființat și construit după mai bine de 34 de ani. Am promis că mă voi gândi și voi da un răspuns.

Întors la Craiova, am povestit așa, cu jumătate de gură, colegilor craioveni, ce propunere am primit. S-au uitat mirați și amuzați și mi-au zis că nu sunt chiar sănătos dacă voi zice da, asta având în vedere că, în acea perioadă, noi eram plecați în turnee internaționale cam 6-7 luni pe an... Ce să fac? Aveam 34 de ani. Deci, cum să fie? Să-mi văd liniștit de carieră la nivel

internațional împreună cu colegii craioveni sau să zic da, pentru a veni acasă, la Târgu Jiu, unde mă aștepta doar... istoria? Celor care citesc rândurile astea le-aș cere ca, pentru o clipă, să se pună în locul meu. Ei bine, am zis... da! Am venit la Târgu Jiu și m-am întâlnit cu președintele Consiliului Județean Gorj, dl. ing. Ștefan Popescu Bejat, altminteri, un om absolut remarcabil. Țin minte că, în ziua în care s-a întrunit Consiliul Județean pentru a consfinți printr-o hotărâre înființarea Teatrului, în Sala Maură a Prefecturii era mare agitație; consilieri, oameni de cultură, directori, foarte multă presă, televiziuni. Toată lumea era cu zâmbetul pe buze, toți așteptau să fie supuși la vot hotărârea. Eu, puțin speriat de bucuria generală, m-am trezit vorbind exact înainte de vot. Toată lumea s-a uitat mirată la mine, s-a lăsat liniștea iar eu m-am pomenit zicând: „vă rog să mă iertați, dar pe mine bucuria aceasta unanimă mă cam sperie și ca să mă asigur că știți ce votați așa vrea să vă asigur că Teatrul este un „obiect de lux”, așa că, dacă vi-l permiteți, puteți vota. Dacă însă nu vi-l permiteți, atunci mai bine n-o faceți. Și ca să fiu sigur că ați înțeles exact ce vreau să spun, uite, eu semnez această coală de hârtie în alb. Este, înainte de a mă numi director, demisia mea în alb pentru ziua în care îmi veți spune că nu mai sunt bani”.

S-a lăsat o liniște pe care puteai să o atingi... Vreau să spun că acei consilieri chiar s-au gândit. Liniștea aceea vibrantă te făcea să înțelegi că oamenii aceia erau responsabili. Consilierii de atunci erau persoane respectate în oraș, oameni care au făcut ceva pentru comunitate. Eram profesioniști. Asta, în comparație cu ceea ce avem noi acum.

11 iunie 1993. Așa a început povestea Teatrului Dramatic „Elvira Godeanu” Târgu Jiu. Primul lucru pe care l-am făcut a fost acela de a pune pe frontispiciul Teatrului numele Doamnei Elvira Godeanu. A fost primul lucru pe care ne-am sprijinit. Aveam acel nume celebru acolo... Era singura certitudine

a mea în momentul acela. De-a lungul celor 25 de ani în care am construit această poveste frumoasă am avut în vedere trei lucruri: respectul pentru numele Elvirei Godeanu, destinele artistice ale actorilor care au făcut din acest teatru, un teatru profesionist respectat, și nu în ultimul rând, responsabilitatea mea față de cultivarea gustului estetic al unui întreg oraș. Aceste trei repere le-am avut mereu în vedere. Așa se face că, de la „nimic” am ajuns la performanță.

Am inițiat Festivalul Național de Teatru „Zilele Elvira Godeanu”. Personal, am organizat XVI ediții. Ce pot să spun este că nu cred că există niciun mare actor român care să nu fi jucat aici, la Târgu Jiu, în teatrul Doamnei Elvira Godeanu. Vă reamintesc doar câteva nume: Radu Beligan, Ștefan Iordache, Marcel Iureș, Olga Tudorache, Ilie Gheorghe, Valer Dellacheza, Tudor Gheorghe, Florin Piersic, Dan Condurache, Pavel Bartoș, Mircea Albulescu, George Mihăiță, Rodica Mandache, Mihai Mălaimare, Mircea Diaconu, Oana Pellea, Mihai Gruia Sandu, Horațiu Mălăele și lista este doar la început... Referitor la festival, rămân memorabile cuvintele lui Marcel Iureș: „la Zilele Elvira Godeanu vin chiar dacă nu mă cheamă directorul...”

Regizori de marcă au venit la Târgu Jiu: Alexandru Dabija, Cristian Juncu, Achille Roselletti (Italia), Cristian Ioan, Andrei Mihalache, Horațiu Apan etc. Despre teatrul acesta au vorbit la superlativ: Valentin Silvestru, Sanda Manu, Cătălina Buzoianu, George Banu. Teatrul a fost aplaudat în străinătate la Milano, Genova, Umbertide, Firenze, Copenhaga, Stockholm, Istanbul, Casablanca, Chișinău etc.

După 25 de ani de muncă, de la acel „nimic” am ajuns, la terminarea mandatului meu, la următoarele cifre „seci”: peste 100 de premiere, 40.000 de spectatori/stagiune, 156 de spectacole/an, 3000 de abonați permanenți, 6 spectacole/săptămână....

Față de aceste cifre, azi, în 2025, datorită felului cum este dirigit, Teatrul aproape a dispărut... Sunt convins că teatrul acesta va deveni istorie. El se va transforma într-un teatru de proiecte, fără actori angajați, adică exact opusul a ceea ce, în 1993, acei consilieri responsabili și-au dorit. Față de ceea ce orașul nostru, oamenii lui, și-au dorit! Țineți minte un lucru: în niciun teatru din România nu s-a mai întâmplat așa ceva. Niciodată...

De ce am scris toate astea într-un articol despre Elvira Godeanu? Păi, pentru a-i cere iertare Doamnei. Da, eu mă simt responsabil față de memoria patroanei spirituale a acestui teatru.

Da, Doamnă, îmi cer iertare pentru ceea ce se întâmplă acum. Elvira Godeanu reprezintă excelența, noi am construit acest teatru având, viu, în minte faptul că aveam datoria să ne ridicăm la înălțimea acestei personalități. Și ar mai fi ceva... Atunci când, împreună

cu arhitectul acestui teatru, regretatul Mihai Maicovschi, ne-am trezit că locul unde urma să construim teatrul este tocmai „Axa Brâncuși”, toate gândurile noastre s-au învolburat.

Să construiești o Biserică a Sufletelor pe axa Brâncuși, practic, dubla, chiar tripla, responsabilitatea noastră în raport cu dimensiunea locului. Ne-am dat seama că trebuie să ne ridicăm la înălțimea unui destin cultural ancorat în universalitate. Pe lângă aceasta, „Zidirea” acestui teatru se mai baza și pe un alt pilon reprezentativ la nivelul arhitectonic al acestui oraș: Castelul de Apă! Această construcție emblematică a orașului aparține marelui Emil Prager. Cine este Emil Prager? Pe lângă faptul că a fost un profesionist fără egal, era soțul Elvirei Godeanu. Și atunci, am înțeles dimensiunea acestui „triptic”: Brâncuși, Elvira Godeanu, Emil Prager... Trei vizionari. Pe aceste baze am construit noi. Ne-am bazat pe temelia acestei oaze de spiritualitate ancorată într-un univers încărcat de simboluri.

Elvira Godeanu... 121 de ani de la naștere. Aș vrea să o amintesc aici pe doamna inginer Maria Simion, nepoata Elvirei Godeanu. Și fac asta, povestind o întâmplare din timpul vieții doamnei Godeanu. Una dintre cele mai bune prietene ale doamnei Godeanu era celebra artistă Milița Petrașcu. Doamna Godeanu i-a comandat un bust pentru a-l pune ca monument funerar, după dispariția sa. Când Milița Petrașcu i-a adus lucrarea, doamna Godeanu a zis: „dragă, ce frumos este! Ascultă, eu nu-l pun în cimitir ca să stea porumbeii pe el. Uite, îl mai reduci puțin în înălțime și îl păstrez aici în sufragerie. Iar după ce o să mor, s-o găsi vreun director de teatru să îl așeze într-un foyer iar seara, când va veni lumea la teatru, să mă admire bărbății și după ce n-oi mai fi”.

După moartea Doamnei, Teatrul Național București a cerut familiei acest bust pentru a-l pune în Muzeul instituției lor. Doamna inginer Maria Simion însă, în calitate de moștenitor, le-a spus așa: „uite ce este, n-ați făcut nimic pentru memoria lui Tanti după ce Teatrul Național București a dat-o afară alături de George Calboreanu și alți câțiva actori uriași ai acestei țări. Așa că bustul va merge la Târgu Jiu, pentru că cei de acolo au construit un teatru care-i poartă numele, așa că Tanti a intrat în nemurire” Așa că „tripticul” despre care vorbeam s-a completat cu o lucrare a Miliței Petrașcu, nimeni alta decât o elevă a lui... Brâncuși. Nimic nu este întâmplător, nu? Deci, Doamna Elvira, în acest 13 mai 2025, vă cer iertare pentru faptul că, în acest moment, doar numele Dumneavoastră mai ține Teatrul în picioare. Adică, ne-am întors la început... Să nu vă temeți, Doamnă, zic eu, vom ieși din întunericul acesta vremelnic. Oamenii minunați din Târgu Jiu ne vor ajuta să răzbim spre Lumină.

Marian NEGRESCU

Lumea pe care ne-a lăsat-o

A fost odată ca niciodată, că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti. Este aproape imposibil să înglobezi într-un număr limitat de caractere personalitatea complexă a lui Nicolae Manolescu. Scriam acum ceva timp despre amprenta inconfundabilă pe care a dat-o revistei *România Literară*, o revistă care a devenit, în timp, parte din ceea ce înseamnă Nicolae Manolescu. Sunt ferm convins că personalitatea sa a definit mai multe traiectorii. Cred că una dintre acestea este cea legată de învățământ, o latură cu adevărat spectaculoasă, tocmai pentru faptul că ea a marcat atât de multe generații, care au fost fascinate de personalitatea absolut captivantă a lui Nicolae Manolescu. Îmi aduc aminte de faptul că Nicolae Manolescu îi recunoștea pe aproape fiecare dintre studenții săi. Putea și își făcea un istoric precis al studentului/studentei care în momentul respectiv era o persoană în toată firea sau chiar o persoană în vârstă.

Fascinația profesorului pentru catedră și pentru rolul pe care școala și învățământul trebuie să le aibă în societate era cu adevărat esențială. Îmi aduc aminte preocuparea constantă pentru tot ceea ce înseamnă formalitățile reformelor în sistemul de învățământ; dezbaterile de idei și șansa de a avea parte de o informare corectă erau, până la urmă, elementele principale ale unei definiții pe care am putea să o dăm acestui reper important, școala.

Din afară, Nicolae Manolescu fascina efectiv. Foarte mulți tineri au venit să studieze la Facultatea de Litere a Universității din București doar pentru a-l avea profesor pe Nicolae Manolescu. Această atracție îl făcea, într-un fel sau altul, de neatins. Mi-l aduc aminte, copil fiind, ca moderator al emisiunilor de televiziune. Generația mea încă era fermecată de siajul marilor scriitori. Întâlnirea cu mulți dintre aceștia, în adolescență, m-a făcut să-mi dau seama că marile personalități există cu adevărat. Îmi aduc aminte când l-am întâlnit pentru prima dată pe Nicolae Manolescu în amfiteatrul Facultății de Agronomie din Craiova. Atunci când, în urmă cu 15 ani, își lansa *Istoria critică a literaturii române*. Văzându-l, mi s-a părut o personalitate de care îți era aproape imposibil să te apropii. M-am gândit inevitabil la norocul generației '80, la celebrul Cenaclu de Luni și la șansa pe care generația respectivă a avut-o. Mai târziu, după ce l-am cunoscut, am înțeles cu adevărat că nașterea acelei generații i se datorează extraordinar de mult.

Așa cum am spus mai sus, apropierea de Nicolae Manolescu părea aproape imposibilă, și, mai mult decât atât, ea se încadra în segmentul ocaziilor extraordinare pe care ar trebui să le primești ca un astfel de lucru să se întâmple, și într-o zi, într-un mod miraculos, într-un fel sau altul, am ajuns în situația de a primi această șansă. Eu, care nu îi fusesem student, care nici măcar nu terminasem facultatea la București, am avut privilegiul de a asista aproape săptămânal la nașterea fiecărui număr din *România Literară*. Emoția de a vedea rigoarea cu care Nicolae Manolescu urmărea fiecare detaliu al revistei înainte ca aceasta să plece la tipar, răbdarea cu care se implica, de la corectură și până la punerea în pagină a textelor și a fotografiilor, era cu adevărat un exercițiu de virtuozitate, de echilibru și de perfecțiune. Apoi, erau orele nesfârșite de discuții, o bucurie a unor

dialoguri pentru care am să fiu recunoscător întotdeauna. Fără să-mi fi fost profesor, am avut șansa de a mă bucura de tot ceea ce înseamnă rigorile unui profesor în ceea ce privește elevii sau studenții lui. Cu adevărat, Nicolae Manolescu era un povestitor desăvârșit. Era un adevărat spectacol la care trebuia să fii recunoscător că asisti. Umorul și acuratețea concluziilor te făceau să-ți dorești ca după-amiezile acelea să nu se termine niciodată. Într-un fel sau altul, ele chiar nu trebuie să se termine. Cred că am construit împreună foarte multe lucruri și că șansa descoperirii unei astfel de personalități este una mică. Îmi aduc aminte tandrețea cu care știa să echilibreze lucrurile pe care și dorea să le îndrepte, dar, mai ales, țin minte determinarea cu care a susținut proiectele mele, convingerea absolută în demersurile pe care le-am întreprins de-a lungul anilor, perseverența cu care m-a încurajat și atunci când nu meritam acest lucru. Tocmai de aceea plecarea lui bruscă e greu de înțeles pentru mine.

Nicolae Manolescu era, în felul lui de a fi, un om foarte direct, aspru, dar în același timp, înțelegător. Hotărât ca de fiecare dată să fie cel mai bun, fără ca acest lucru să poată să fie pus la îndoială de cineva.

Nicolae Manolescu a rămas un om viu până la sfârșit, un om ancorat perfect în rolul de președinte al Uniunii Scriitorilor.

Chiar și la ultima întâlnire am discutat despre punerea în scenă a unui proiect dedicat scriitorilor, prin care ei să fie puși în valoare.

Nicolae Manolescu a avut vocația valorii sale autentice, o personalitate care, chiar și după atâția ani din momentul în care am cunoscut-o, mi se pare ireală.

Nicolae Manolescu era, într-un mod absolut, echilibrul acestui mediu. Un mediu care a trăit zeci de ani sub autoritatea unei personalități fără precedent.

Manolescu a validat cu un singur gest pe o par-

te din marii scriitori ai literaturii române.

Autoritatea sa este una care a ținut sub tensiune autorii de literatură, i-a făcut să-și dorească să fie din ce în ce mai competitivi. Nicolae Manolescu a fost, înainte de toate, un autor a cărui operă a fascinat generații întregi.

Îmi aduc aminte emoția cu care scriitorii contemporani au așteptat apariția *Istoriei critice a literaturii române*.

Cutremurul care a urmat după și modul vertical în care a tranșat lucrurile întotdeauna în toate aceste segmente rămân esențiale pentru cineva care ar încerca să definească personalitatea lui Nicolae Manolescu.

Pentru mine, rămâne onoarea de a-l fi cunoscut, șansele extraordinare pe care mi le-a dat de fiecare dată când am avut plăcerea să-l reîntâlnesc și sprijinul necondiționat pe care mi l-a oferit, efortul fizic pe care l-a depus pentru a merge să vorbească despre capacitățile mele instituționale de a face bine mediului cultural. Într-un fel sau altul, Nicolae Manolescu ne-a lăsat, așa cum îmi spunea cineva astăzi, „orfani pe foarte mulți dintre noi”.

Bucuria cea mai mare pe care o resimt este tocmai aceasta, că ne-a permis să facem parte din lumea lui impresionantă. Ne-a așezat cu el la masă și s-a luptat pentru fiecare dintre noi, fără să ne ceară niciodată nimic.

A făcut-o întotdeauna cu o convingere extraordinară, iar acest lucru ne-a făcut să înțelegem că interacțiunea dintre oameni este cea mai importantă.

Cred, cu tărie, că absența lui o să uniformizeze o societate lipsită de criterii. Lipsa personalității lui a dat naștere unui vid. Un vid care o să crească constant, care ne doare tocmai pentru că este foarte obositor.

Lipsa de repere a societății contemporane este dată tocmai pentru că nu are cine să lupte pentru ele.

Operele lui Nicolae Manolescu sunt multiple tocmai pentru că el a lucrat prin oameni, care la rândul lor lucrează prin alți oameni, gata să îndrepte lucrurile, să le vorbească tuturor despre criterii și visuri, despre cum e să fii fericit înconjurat de cărți.

Încă se vorbește despre faptul că odată cu dispariția lui Nicolae Manolescu, dispăre o întreagă lume.

Din perspectiva mea, dispariția fizică a uneia dintre cele mai importante personalități ale literaturii române ne lasă o lume; o lume pe care este de datoria noastră să o descoperim, să o înțelegem și să o prețuim.

Nicolae Manolescu ne-a învățat să credem în noi și tocmai de aceea bucuria de a-l fi cunoscut este uriașă. Într-un fel sau altul, după plecarea sa, lumea o să se oprească, măcar puțin, în loc.

ANDREI NOVAC

O țară nu poate fi condusă ca o companie

Ideile bune pot construi lumi, după cum ideile rele pot distruge lumi. Totul se află mai întâi în capetele noastre, ale oamenilor. După care, prin rostirea lor, ideile prind viață. Sunt vii și circulă între oameni. Ideile sunt cele care contaminatează mințile, le schimbă și le modelează. Trăim sub asediul ideilor. Keynes a observat asta și a avut dreptate atunci când a afirmat că tot ce se întâmplă în economie, din punctul de vedere al realității și deciziei economice, s-a aflat mai întâi în capul unui economist obscur sau nu, despre care se mai știe ceva, sau nu se mai știe nimic. Oamenii au o mare bucurie în a asimila și a transmite mai departe idei și concepte.

Cărțile au fost până de curând suportul ideilor. Și bătălia pentru afirmarea și apariția cărții ca suport al popularizării ideilor nu a fost ușoară. În Evul Mediu cărțile erau încuiate în camere speciale unde nu intra oricine. Pentru că știința de carte, accesul la idei, era considerată ca ceva periculos pentru omul simplu. Și da, această grijă era legitimă. O idee rea, în contact cu o minte nepregătită, poate face ravagii. Cărțile erau încuiate în camere speciale și cunoașterea din interiorul lor era încuiată între coperti. Copertile erau prinse la propriu cu lăcăte. Cel mai adesea, cărțile erau puse în rafturi fără a avea cotorul spre exterior. Iarăși, oamenii nu trebuiau să aibă acces la titlul lor. Etapa transformării cărții în vehiculul popular al ideilor, adică în ceea ce sunt ele azi, a durat destul de mult. Începând cu secolul XX, în urma revoluțiilor economice liberale, oamenii se emancipează și au acces nelimitat la știința de carte. Azi, trăim o revoluție asemănătoare. Internetul este noul suport al ideilor. Cartea pare să treacă în planul doi. Nu credem că pentru mult timp, dar azi așa par a se desfășura lucrurile. Internetul este suportul dezbaterilor și ideilor. Numai că, așa cum s-a întâmplat și cu cartea în alte timpuri, internetul se află într-o fază de început care cere mari atenții și rigori.

Pentru că așa cum altădată se considera că o carte poate să otrăvească mintea unui prost, azi internetul poate întuneca mintea și poate otrăvi viața proștilor. Și sunt mulți oameni în această situație. Desigur, nu este vina lor că se află într-o asemenea situație. Cert este că ar trebui să luăm act și să restricționăm drastic folosința internetului.

Până atunci, să revenim la ideea călăuzitoare a acestor rânduri. Este vorba despre una dintre acele idei toxice care pot distruge totul în calea lor. Este vorba despre credința unor capete înfierbântate ale momentului cum că o țară poate fi condusă asemenea unei corporații. Și aceste capete înfierbântate vin din America, nici că se putea altfel. Acolo, oamenii au imaginație. Și asta i-a ajutat mult în istoria lor. Prin natura lor sunt o națiune

de vizionari. Numai că de data asta, imaginația le joacă feste. Mai ales că ideile vin pe o filieră de gândire socială ciudată.

Vorbim despre fenomenul MAGA și despre ce se desfășoară în jurul său. Asupra acestei direcții noi de gândire m-a atenționat un coleg pe Facebook. Prof. Vasile Lupulescu îmi scrie pe Facebook: „Administrația Trump este formată dintr-un grup de persoane care au aderat la o nouă ideologie, clocită de către Curtis Yarvin și Peter Thiel. Conform acestei ideologii democrația liberală este un concept ineficient și perimat. Ideea este că această nouă ideologie concepe statul ca o companie și trebuie condus ca o companie. Democrațiile liberale incomodează și trebuie lichidate. Ne-am ferit de neomarxiști, wokiști sau soroșiști, dar ne așteptăm o dictatură comunist-oligarhică”¹. Curtis Yarvin este un exemplu clasic de ratat al internetului a cărui nebunie este luată în serios de către alți nebuni. Iată cum este descrisă de către presa de la noi contribuția sa: „Acest concept și cel de neo-reacționarism sunt, în mare parte, sinonime. Ambele definesc o doctrină antidemocratică și antiprogresistă, care propune eliminarea democrației și gestionarea statului ca pe o companie, cu un CEO la conducere, care să aibă aceeași autoritate ca un monarh absolut”² (...) prevede, de asemenea, ca inovația tehnologică să fie lăsată să se dezvolte pe cont propriu, fără supraveghere sau reglementare democratică (...) este o ideologie foarte tehnolibertariană, influentă în Silicon Valley”³.

Despre asta este vorba. Acești oameni au mers cu gândul că există similitudini între o companie, o firmă, și o țară. Și atunci, dacă ei, plutocrații, tot conduc asemenea companii, atunci de ce nu ar conduce și statele la fel?

Ar fi următorul pas în afirmarea definitivă a omului de afaceri ca zeu deplin al zilelor noastre. Chiar dacă nu suntem de acord cu ea, trebuie să spunem că multe dintre ideile care conduc lumea au părut mai întâi a fi utopii. Și totuși, există un timp istoric, există un moment în care utopiile prind viață sau sunt invalidate de către viață. Sperăm că și această idee cu transformarea țărilor în corporații pe care să le conducă zeii banului va fi invalidată de către istorie. Puterea absolută îi corupe pe oameni la modul absolut. Reducând totul la absurd, putem imagina Planeta Pământ ca fiind condusă de către Elon Musk?

Există un film frumos al lui Charlie Chaplin despre Hitler. Filmul se cheamă Dictatorul și a fost lansat la 15 octombrie 1940. Adică exact într-o perioadă în care Hitler își făcea de cap prin Europa, sub privirile îngăduitoare ale unei Americi paralizate de izolaționism și de indiferență. Așa cum era și normal, acest film a produs ceva emoție la vremea respectivă.

Hitler este descris în conformitate cu realitatea. Adică un dictator mărunț, dar dominat de o sete nemăsurată de a pune mâna pe toată planeta. Și da, este un fel de situație grotescă dacă ne vom gândi că acest om a provocat un război mondial în care au murit 80 de milioane de oameni. Pentru că Al Doilea Război Mondial nu a fost nimic altceva decât un măcel planetar. Acestea sunt visurile de mărire ale nebulilor care vorbesc și despre conducerea țărilor pe principii corporatiste. Ei la asta se pricepe și ceea ce nu înțeleg îi indispuie.

O țară nu poate fi condusă asemenea unei companii pentru că ea este mai mult decât un mecanism de produs profituri.

Fără să folosim cuvinte prea mari, putem explica acestor oameni ai zilei că nu banii sunt principala preocupare a unei țări. Că o țară nu apare

aiurea, întâmplător și nu dispăre în orice condiții. Este multă cultură pe cuprinderea unui țări pentru că statele s-au creat pe unitatea de cultură. Oamenii au simțit nevoia de a construi ceva care să-i apere de exterior, de alții. Națiunile au apărut ca urmare a unor procese care s-au desfășurat în cronologii largi.

Este vorba despre mii de ani de sedimentare și de existență împreună. Acest corporatism de tip fascist, despre care vorbim, nu mai are limite. Într-o lume în care nu au avut limite în a concentra averi, ei cred că pot concentra la infinit și putere politică. Iată un fel de globalism fascist al celor care spun că se luptă cu globalizarea. Mulți dintre cei care aud asemenea povești și care știu puțină istorie, zâmbesc. Numai că zâmbetul nu este de ajuns. Acești derbedei ai finanțelor și puterii politice trebuie combătuți în orice context și cu orice ocazie.

Mergând mai departe cu exercițiul de logică, putem imagina că țările pot urma regimul firmelor? Adică pot fi cumpărate și vândute? Pot fi golite de oameni așa cum fac ei cu firmele? Adică, nu ne mai convine de evrei și atunci îi gonim din „țara mea”, pentru că eu sunt om de afaceri și fac ce vreau cu teritoriul pe care l-am cumpărat? Dacă mergem mai departe ne putem imagina cum acest bufon al politicii și banului care plimbă după el peste tot un copil cu numele X, și care este Musk, vine și cumpără datoria publică a României. Ni-l putem imagina la Cotroceni, ca patron al României, dictând ce și cum să facem, pentru că el știe mai bine? Desigur, totul pare absurd acum, numai că viitorul poate să ne ofere și astfel de surprize. Urmându-le logica, ne putem gândi că pe viitor va exista o bursă la care se vor vinde și cumpăra state? Sau se vor vinde și cumpăra părți de state? Deja asta se vede în modul absolut șantajist în care Trump folosește funcția de președinte al SUA în raport cu situația din Ucraina. Acest stat a fost pur și simplu șantajat pentru a-și preda resursele. Trăim vremuri interesante, în care plutocrații planetei își dau mâna și se unesc.

Se simt bine unii pe alții. Duc în război total împotriva liberalismului și valorilor clasice liberale. Pericolul concentrării de avere și putere politică este foarte mare. Acești oameni, asemenea lui Hitler, înnebunesc. Dezvoltă un fel de delir al puterii. Este prea mult pentru umerii slabi ai unui simplu om, să ducă atâta putere și presiune. Într-un anumit fel sunt de înțeles. Dar asta nu înseamnă că putem fi vreodată, chiar și pentru un moment, solidari cu ei.

Națiunile nu sunt companii. Și este bine că este așa. Trebuie să fie ceva și deasupra banului. Trebuie ca oamenii să aibă și deasupra banului, până la urmă, de către cei pe care îi sfidează cu bogăția lor. Pentru că ce este din partea unui om foarte bogat care dorește să intre în politică, pentru că „eu am demonstrat”, decât o sfidare? Concentrarea de bani și putere politică, iată un pericol pe lângă care lumea a mai trecut. Numai că de data asta, dimensiunile acestei concentrări sunt enorme.

Dorel Dumitru CHIRIȚESCU

¹ Sursa: Facebook personal, 20 februarie 2025

² <https://www.rfi.fr/ro/interna%C5%A3ional/20250123-curtis-yarvin-ideologul-%E2%80%9Eiluminismului-%C3%AEntunecat-%C8%99i-impac-tul-s%C4%83u-%C3%AEn-era-trump>

³ <https://www.rfi.fr/ro/interna%C5%A3ional/20250123-curtis-yarvin-ideologul-%E2%80%9Eiluminismului-%C3%AEntunecat-%C8%99i-impac-tul-s%C4%83u-%C3%AEn-era-trump>

Câteva lămuriri și superficială îndreptățire de sine (I)

Uneori, eu însumi cred că până la 50 de ani ar fi trebuit să fiu ceva mai „matur”, să împrumut din maturitatea asta a oamenilor de acum, să fiu cel puțin prudent, să caut, „responsabil”, liniștea, binele personal. Alteori, cred că acest lucru s-ar putea întâmpla măcar de acum încolo...

Dincolo de un fel de a fi, cel care, în principiu, permite modificări voluntare sau generate de istoria unei dezvoltări personale, eu am avut anumite întâmplări de viață și anumite întâlniri cu oameni, adevărate minuni ale dezvoltării spirituale a omului.

Pe de altă parte, mărturisind și apărând mereu cauze drepte și oameni asemenea, nici să vreau să mă schimb nu ar mai fi posibil. Scriu aceste rânduri pentru a le fi de folos cunoștințelor, puținilor amici și prieteni, care tot încearcă să mă avertizeze de riscuri, de răzbunări concrete, inclusiv de faptul că statul român mă consideră în acest moment un pericol al păcii sociale, cu tot ce decurge de aici din punct de vedere instituțional, pace socială pe care el și Biserica Ortodoxă Română au început să o practice într-un parteneriat. Liniște în schimbul banilor și privilegiilor.

Evident, nu mai contează dezumanizarea actanților, contează numai interesul pentru putere și bani, chiar dacă această putere este de cele mai multe ori împotriva omului.

Domnii ofițeri de servicii secrete, domnii procurori, domnii demnitari și funcționari publici de conducere, sunteți puși într-o situație de a vă nega jurămintele la consacrarea în funcțiile publice pe care le dețineți, de a nega legea și omul din voi, care există indiferent de cât ați dori să îl țineți legat.

De la 17 ani, nu a mai fost niciodată nici măcar posibil să trec pe lângă adevăr fără să îl văd, să trec pe lângă om uitând că îmi este semen, să nu mărturisesc ceea ce este. Și pentru aceste lucruri nu a mai contat nimic.

Atunci, în mijlocul morții, am înțeles viața, rosturile ei și drumul pe care trebuie să îl aibă omul. Și am mai înțeles orizontul la care duc acumulările parcursului nostru prin limitările vieții. Dragostea și moartea m-au dus încă de atunci în spre cei care trăiesc viața în iubirea pentru Dumnezeu.

Apoi, la Putna și la Vicovu de Sus a urmat o altă regăsire a umanității noastre create. Eu nu am cules cerul din marginea vieții comune, ci l-am luat direct din luminoșii ochi și din surâsul călugărilor și pustnicilor români.

Trei dintre ei vor fi sfinți ai vremii care va urma, iar alți doi au fost deja proclamați ca atare, ca semn real că Biserica Ortodoxă Română, chiar dacă foarte pricepută în a trăi în mijlocul lumii, familiarizată cu toate metehnele și apucăturile acesteia, este încă vie și mărturisitoare.

Biserica mea mai poate furniza modele ontologice măcar prin cei care au fost.

De altfel, la patru dintre cei cinci acești sfinți și altora câțiva, părinți îmbunătățiți ai Bisericii și ai acestui popor răscăitor în propria sa istorie, le-

am promis în anii mei de studenție și mult după aceștia că voi vorbi despre respectivele lucruri, la un moment dat, luptând fără părtinire împotriva acestora. În concluzie, mă adresez acum și homosexualilor din Biserică, cei care doriți în continuare să vă ascundeți în tăceri și în discrețiile voastre jechoase: adevărul este public acum și va lucra neîncetat cu sau fără mine în viață, cu cât vă veți ascunde mai mult cu atât vădirea va fi mai aprigă.

Vă rog să înțelegeți rațional acest lucru, în umanitatea voastră nu mai cred, motivele sunt simple și obiective, așa cum nu cred nici că aveți vreun dram de credință.

Mai degrabă consider că jucați la sărbători într-o piesă de teatru, băgați inițial în acest spectacol de partidul și de procuratura securistă de dinainte de 1989, atunci când vă prindeau umblând la părțile de dinapoi ale semenilor voștri.

Niște diabolici au considerat atunci să bage homosexualii în Sfânta Biserică Ortodoxă Română, ca alternativă la închisoarea corectă, pentru a turna informațiile de la Sfânta Spovedanie și pentru a distruge instituția, făcându-o, mai întâi, vasală puterii comuniste.

Acest lucru a devenit Experimentul Pitești nivelul al II-lea, după ce la primul au fost nevoiți să renunțe, în urma presiunilor internaționale. În acest mod, articolul 200 din Codul Penal a devenit una dintre condițiile „vocației” monahale.

Apoi, aceste caricaturi umane au parcurs treptele inițiatice, de la cea mai de jos și până la ultima.

Pentru Biserică, acest lucru a fost pe tot parcursul postrevoluționar o catastrofă, Biserica a rămas un loc discret al păcatului împotriva firii umane, o anexă șantajabilă, în care se desfășura, la schimb cu „pacea socială” oferită statului și influența electorală, o asistență socială de lux pentru acești homosexuali ascunși, imprudenți și în mare măsură cu probleme mintale grave, cel mai adesea schizofrenie.

Oamenii au aflat deja aceste orori și vor afla în continuare. Nu va mai putea să își sărbătorească cei 100 de ani de autocefalie fără a avea reacție față de acealia care a dus la cei 100 de copii violați, 100 fiind numai cei expuși în dosarul doar al unuia dintre episcopii pederastați, Onilă Corneliu.

Nu este nici măcar timp ca ierarhia Bisericii să aștepte legalizarea homosexualității inclusiv în Biserică, nu doar în societatea laică, acest lucru nu poate fi posibil vreodată, decât dacă se renunță la Evanghelie, la Biblie, cu totul, la Însuși Hristos. Încercări în acest sens există de mult timp, dar aceea nu va mai fi Biserică, poate fi doar o fundație.

Drumul către Adevăr este ireversibil în sine, din acest motiv sunt necesare și judecata oamenilor, și Judecata lui Dumnezeu.

Pot fi dus și la pușcărie, întocmai ca părintele Ciprian Mega, pot să și mor în urma acestui demers, adevărul tot va fi scos la împărțire generală.

Pentru că oamenii aceștia, dreptmăritori ai lui Hristos, sunt victimele voastre și ai minciunii în care vă găsiți.

Biserica nu este proprietatea voastră, voi doar o administrați vremelnic.

Biserica aceasta este parte a istoriei unui popor, nu o feudă, medievală, de manifestare a homosexualității.

Asta mi-au spus acei oameni vii să fac, pe care i-ați făcut între timp sfinți și asta le-am promis, chiar dacă sunt nevrednic pentru această luptă, dar am câteva calități pe care voi nu le cunoașteți decât din teologia pe care ați fost nevoiți să o învățați pentru a vă camufla gura spurcată și șezutul ispravnic în veșminte arhieresti. Nu este nici pe de parte o chestiune de mândrie.

Din contră, îmi este neînchipuit de greu din multe puncte de vedere, nu doar sufletește, să duc această luptă care poate părea pentru necunosători a fi chiar împotriva Bisericii mele.

Niciodată. Zece vieți dacă aș avea pe toate aș putea să le jertfesc pentru Hristos, în general, și pentru Biserica Ortodoxă Română, în special. Am promis acelor bătrâni îmbrăcați în lumină și am deplină încredere că tot ei vor fi cei care vor lucra pentru adevăr...

Și o să vă fie greu când îi veți auzi cerându-vă să renunțați și să salvați Biserica Ortodoxă, care v-a salvat de pușcărie, de oprobiul public și de o viață trăită la periferia societății. Măcar pentru aceste lucruri ar trebui să o iubiți, dacă nu o iubiți în Hristos, cel pe care l-ați mărturisit oamenilor, înveșmântați în arhieriei și în preoți ai Lui...

Marius Marian ȘOLEA

Oameni, fapte, locuri

Despre întemeierea oraşului Rovinari (IV)

A m afirmat la începutul studiului nostru că apariția pe harta țării a orașului Rovinari se datorează revoltei minerilor din Motru (19 decembrie 1981). De fapt, toate cele trei decrete date în 8 și 9 decembrie 1981 sunt determinate de acea revoltă, ca de altfel și altele - pe care le vom aminti pe scurt, dar care se referă la întreaga țară, spre deosebire de cele trei: înființarea combinatelor miniere, organizarea orașului Rovinari, înființarea Centrelor industrial-agrar care privesc doar Gorjul. După înăbușirea brutală a revoltei, înăbușire la care au contribuit securitatea, miliția și armata, puterea politică totalitară s-a comportat ca și când nu s-a întâmplat nimic. Suntem nedumeriți că cei doi autori ai monografiilor pe care le-am citat în multe rânduri nu scriu niciun rând despre curajul și eroismul celor din Motru. Spunem aceasta, întrucât amândoi au cunoscut foarte bine acel eveniment în virtutea ocupațiilor lor de atunci, iar M. Pasere se afla în prim-planul problemelor din mineritul gorjean și foarte aproape de deciziile din acest domeniu. Asupra celor petrecute la Motru s-a impus un embargo informațional total. Conducerea totalitară a aplicat principiul atât de drag comuniștilor „dacă nu se vorbește despre ceva, înseamnă că acel ceva nu există”! La adăpostul acestui embargo, orașul Motru a rămas în stare de asediu, miliția și securitatea au început arestările și cercetările, la școlile din Motru și la toate întreprinderile miniere au început acțiunile de condamnare a faptelor minerilor. Au fost trimiși la Motru: Homoșteanu (ministru al Afacerilor Interne), Postelnicu (șeful Securității statului), Iscrulescu (adjunct al Procurorului general, șef al parchetelor militare) Macri (general de securitate, cel care a supervizat toate anchetele), securiști și milițieni din toată țara⁽¹⁾.

Și-a intrat apoi în rol justiția populară militară care a dictat pedepse incomparabil mai mari (ca durată) decât cele dictate împotriva minerilor din Valea Jiului (1977) și împotriva muncitorilor din Brașov (1987), fapt care denotă spaima uriașă pe care evenimentul de la

Motru a generat-o la vârfurile puterii comuniste.⁽²⁾ În tăcere absolută, puterea politică (Partidul Comunist) și de stat a îmbinat represiunea (împotriva minerilor condamnați) cu o puzderie de măsuri birocratice și propagandiste de două tipuri. Unele - cele mai multe - pentru asigurarea controlului absolut asupra societății și altele, precum cele la care ne-am referit, inclusiv organizarea orașului Rovinari, dar nu numai, pentru a reafirma așa-zisa grijă a partidului și a statului pentru oamenii muncii. Plenara C.C. al P.C.R. de la sfârșitul lunii noiembrie 1981, printre altele, a

aprobat planul economic pentru anul 1982, stabilind că în centrul acestuia trebuie să stea „creșterea producției de petrol și de cărbune”, iar politic, plenara a cerut imperativ „creșterea rolului partidului comunist în toate domeniile vieții”⁽³⁾.

În continuarea lucrărilor plenarei se desfășoară sesiunea de iarnă a Marii Adunări Naționale, care aprobă pe bandă rulantă o mulțime de planuri de dezvoltare, inclusiv Bugetul de stat pe anul 1982 și Legea privind „obligatia activiștilor de partid de stat și a organizațiilor de masă și obștești, a cadrelor din conducerea unităților socialiste, a specialiștilor din agricultură și din alte domenii de activitate [adică din oricare, din toate - n.n.] de a locui în localitatea în care își desfășoară activitatea”.⁽⁴⁾ Până la sfârșitul anului au fost transformate în legi o mulțime de decrete ale Consiliului de Stat, între care: Legea nr. 27 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 205/1981 privind vânzarea de mărfuri și prestarea de servicii cu plata în rate; Legea nr. 29 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 216/1981 privind modificarea unor reglementări referitoare la stabilirea prețurilor limită ale locuințelor construite din fondurile statului, a prețurilor de contractare a locuințelor proprietate personală și a prețurilor de vânzare a locuințelor din fondul de stat; Legea 33 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 306/1981 privind măsuri pentru prevenirea și combaterea unor fapte care afectează buna aprovizionare a populației (celebrul decret care pedepsea cu ani grei de închisoare cumpărarea și stocarea unor cantități mari de ulei, zahăr, făină, mălai, orez, cafea și alte mărfuri alimentare); Legea nr. 34 de aprobare a Decretului Consiliului de Stat nr. 313/1981 privind unele măsuri referitoare la întărirea autoconducerii și a autoaprovizionării în bune condiții cu pâine, făină și mălai (este vorba de celebrul decret care raționaliza pâinea inclusiv în magazinele de la gura minelor și care a generat revolta din 19 octombrie 1981 de la Motru).⁽⁵⁾

Decretele 306 din 9 octombrie 1981 și 313 din 17 octombrie 1981, care au oficializat foamea în România, nu numai că nu sunt abrogate după revoltă, ci, dimpotrivă, sunt transformate în legi. Situația are două explicații: criza alimentară devenise cronică, penuria de alimente era așa de mare, încât nici raționalizarea nu se putea aplica (la carne, produse din carne, lapte etc.), pe de o parte, și atitudinea de ignorare publică totală a revoltei de către conducerea comunistă a țării pentru a transmite subliminal mesajul că este stăpână pe situație, pe de altă parte. Trebuie să spunem că decretul (și ulterior legea) prin care se raționaliza/cartela pâinea nu s-a aplicat în niciun

centru minier, fapt care ilustrează teama conducătorilor de noi revolte!

Până la sfârșitul anului 1981 și în anul următor au fost date alte zeci de decrete și de legi, unele cu caracter punitiv (sanționarea pagubelor produse în avutul obștesc; înăsprirea controlului asupra radio-emitătorilor amatori de către securitate; limitarea drastică a cantităților de alimente pe care o persoană le putea scoate din țară; obligarea fiecărui județ să asigure hrana pentru locuitorii din acel teritoriu; înăsprirea condițiilor în care se poate schimba locul de muncă; creșterea planurilor de contractări și de achiziții, de animale, păsări, de produse animale și de produse vegetale (se achiziționează de toate, de la animale - din toate categoriile - și păsări la plante medicinale și faguri cu miere în rame); instituirea unor sancțiuni uriașe (până la 20 ani de închisoare) pentru încălcarea disciplinei în muncă (plecarea de la locul de muncă, lăsarea fără supraveghere a instalațiilor, încetarea activității înainte de predarea instalațiilor, prezența la lucru sub influența băuturilor alcoolice ș.a.) etc.⁽⁶⁾, altele cu caracter recompensatoriu (pe lângă cele trei decrete de care ne-am ocupat special, mai amintim aici Decretul Consiliului de Stat nr. 274 din 17 iulie 1982⁽⁷⁾ prin care se extind prevederile Decretului nr. 330 din 19 septembrie 1977 (care îi privea până atunci doar pe minerii din Valea Jiului și pe cei din Motru care lucrau în subteran), cu privire la acordarea unei mese calde gratuite la intrarea în schimb și personalului din unitățile miniere care lucrează în carierele din bazinele miniere din Rovinari, Motru, Jilț și Horezu.

Încercăm să răspundem la întrebarea care au fost motivele care l-au determinat pe Nicolae Ceaușescu să înființeze Combinatele miniere, Centrele industrial-agrar și să decidă (la 9 decembrie 1981) organizarea orașului Rovinari? Toate, în bazinele miniere din Județul Gorj. Răspunsul nostru este tranșant. Deși era minerul de onoare al țării, Secretarul general al P.C.R. și-a dat seama că a pierdut încrederea minerilor după revolta de la Motru și a conștientizat că bazinele miniere pot deveni puternice focare de revoltă. A lăsat să treacă două luni de la revoltă, timp în care centrele miniere au fost împânzite de securiști și de informatori ai securității, spre a crea impresia că nu se sinchisește de nemulțumirile minerilor de rând. Este necesar să precizăm că între condamnații participanților la revoltă nu se găsea niciun om cu o anumită funcție în minerit și că cei condamnați (cu o excepție) erau veniți din alte zone ale țării. Aceasta nu înseamnă că ingineri, maiștri, șefi de echipă etc. n-ar fi participat la revoltă

sau nu i-ar fi consiliat pe declanșatorii revoltei. Aceștia au fost însă cruțați de securitate și de condamnați.

Așadar, după ce nemulțumirile s-au estompat (în principal, fiindcă nu s-a aplicat decretul de raționalizare a pâinii în zonele miniere) și după ce a obținut informații de la firul ierbii de la securitate, miliție, activul de partid, Ceaușescu a hotărât să facă șase cado-uri consistente nomenclaturii politice și celei a gulerelor albe din mineritul gorjean (după două luni de la revoltă) și să ofere o masă caldă la intrarea în schimbul de lucru minerilor de rând (la nouă luni de la revoltă).

Prin înființarea Combinatelor miniere, Ceaușescu a urmărit să își fidelizeze mii de șefi din domeniu care ocupau funcții, unele foarte importante, inclusiv din punct de vedere politic - foarte bine salarizate. Toată lumea știa atunci (în anii 1980 ai secolului trecut) că directorii combinatelor miniere aveau putere și influență extraordinară, fiind socotiți și tratați ca atare, drept cei mai importanți și puternici după prim-secretarul Comitetului Județean de partid. Înființarea combinatelor nu a însemnat - în niciun caz - creșterea producțiilor de cărbune. Lăsăm la o parte faptul că și aceste structuri birocratice au fost create cu încălcarea constituției comuniste, conform căreia Consiliul de Miniștri „înființează organizații economice, întreprinderi și instituții de stat de interes republican” (Constituția R.S.R., art. 77, pct. 6). În această speță, nu are aplicare principiul de drept „Cine poate mai mult, poate și mai puțin”. Consiliul de Stat, artizanul decretului 365 din 8 decembrie 1981, era „organ suprem al puterii de stat” (art. 62, alin. 1, Constituția amintită), iar atributul de înființare a organizațiilor economice de interes republican revenea Consiliului de miniștri care era „organul suprem al administrației de stat” (art. 77, alin. 1). Evident, ceea ce susținem noi este valabil în situația în care fiecare putere își respectă atribuțiile. În regimul totalitar comunist, partidul își subordona în totalitate statul (se vorbește despre partidul-stat), iar respectarea Constituției era doar o vorbă fără sens.

Combinatele miniere au asigurat sinuceri uriașe pentru sute de specialiști miniери: directori generali la fiecare din cele două structuri și directori generali la zecile de întreprinderi subordonate combinatelor, alte zeci de directori pe domenii, ingineri-șefi, contabili-șefi, șefi de birouri, șefi de sectoare și de servicii etc. Pentru fiecare, mașini de serviciu cu șoferi personali și cantități nelimitate de combustibil. Salarii pe măsura funcțiilor, de peste zece ori mai mari decât ale unui medic speci-

alist. Prin aceste măsuri, conducerea de partid și de stat a urmărit să creeze o castă bine plătită care să adere fără rezervă la politica partidului comunist. Alte sute de salarii consistente au fost plătite securiștilor care răspundeau (așa se prezentau!) de fiecare secție, atelier, mină, carieră, autobază, grup școlar etc.

Din aceeași rațiune au fost înființate și Centrele industrial-agrar și Direcțiile economico-organizatorice. La fiecare centru sunt înființate toate funcțiile existente în organizările Comitetelor Județene de partid: prim-secretar, secretari cu probleme: organizatorice, propagandă, sociale, industrie, agricultură, șefi de secții și de sectoare, o liotă de activiști de partid. La direcțiile administrative sunt angajați alte sute de șefi: la subdirecții, la învățământ, la cultură, la sănătate, la comerț, la aprovizionare ș.a.m.d.

Prin înființarea acestor structuri, a crescut numărul de milițieni și de securiști. Până la organizarea orașului și a Centrului industrial-agrar în colonia Roșia-Jiu, în această colonie nu exista nicio secție de miliție. De *ordinea și liniștea publică*, se ocupau milițienii de la postul de miliție Fărcășești (3-4 milițieni), care își avea sediul în casele Gârdescu din Roșia-Jiu. Înainte de revolta minerilor, la Motru *lucra* un singur securist (cel puțin la vedere!), iar după revoltă, pe lângă biroul securității din oraș, s-a înființat câte un birou de securitate la fiecare mină. Imediat după revoltă, activitatea minerilor era supravegheată de „câteva zeci de securiști pe schimb, transferați din toată țara” și nicio angajare nu se mai făcea fără acordul Securității și al Miliției⁽⁸⁾. Nu avem niciun motiv să credem că în celelalte bazine miniere situația ar fi fost altfel. În aceste zone, aparatul de partid și numărul celor din instituțiile de represie a crescut de câteva zeci de ori!!

Centrele industrial-agrar, structuri neconstituționale și nelegale, nu au avut nicio eficiență economică. În comunele arondate, producția agricolă era insignifiantă din două motive: terenurile fertile fuseseră degradate de lucrările miniere, iar cele rămase aveau o productivitate foarte scăzută. Ar fi o glumă să spunem că acele comune puteau asigura aprovizionarea pentru cei aproape 80.000 de lucrători din minierit.

Având în vedere cele de mai sus, concluzionăm că centrele industrial-agrar au avut menirea să mărească numărul fidelilor regimului, pe de o parte, și să instituie o supraveghere strictă și permanentă a celor nemulțumiți de situația economică și socială foarte gravă, pe de altă parte.

Dovada elocventă a faptului că Decretul nr. 367, din 9 decembrie 1981, a fost total neconstituțional este faptul că acest decret a fost abrogat expres prin Legea nr. 23, din 15 octombrie 1990⁽⁹⁾.

Analizând toate actele, faptele și vorbele, ajungem la concluzia că și orașul pentru organizarea căruia a fost emis Decretul Consiliului de Stat, în decembrie 1981, a fost tot un cadou făcut de Nicolae Ceaușescu minerilor și șefilor lor din bazinul carbonifer din valea gorjeană a Jiului. Cei din acest perimetru minier nu l-au supărat pe minerul de onoare cum l-au supărat cei din dealurile de lângă Motru. Ro-

vinărenii (ne referim la mineri) îl su-părau doar că nu se străduiau să dea țării cât mai mult cărbune. Altfel, ei nu s-au ridicat împotriva șefului suprem al partidului și al țării și nu au strigat din toate puterile „Ceaușescu-P.C.R., pâinea noastră unde e? Ai dat-o peste hotare, ca noi să murim de foame!”, cum au strigat cei din Motru, în 19 octombrie 1981. Nu au strigat nici „Jos Ceaușescu! Jos comunismul!”, cum au făcut-o ortacii „nerecunoscători” din minele motrene.

Credem că am insistat îndeajuns asupra premiselor organizării orașului plantat în colonia Roșia-Jiu. Ar mai fi, poate, de spus că și Decretul nr. 366, din 9 decembrie 1981, suferă de neconstituționalitate. Legea-legilor, atât de dragă lui Ceaușescu, edictată la 21 august 1965 (momentul său de apoteoză politică!), la puțin peste o lună de când devenise secretar general (în loc de prim-secretar) al Partidului Comunist (noul nume al Partidului Muncitoresc!), iar țara se transformase în Republica Socialistă România (din Republica Populară Română), Constituția aceea nu dădea Consiliului de Stat abi-

litatea să organizeze orașe, fiindcă Marea Adunare Națională „stabilește organizarea administrativă a țării” (art. 43, pct. 1), iar M.A.N. emite legi, prin urmare, orașele erau înființate prin lege. Chiar și în speța noastră, în care orașul Rovinari se organizează.

Trecem însă peste problemele de constituționalitate, întrucât Constituția nu avea nicio forță și nicio valoare în regimul politic totalitar comunist, și apreciem, repetându-ne, că Ceaușescu a făcut cadou minerilor o așezare care nu avea nimic comun cu urbanul, dar care putea deveni un centru muncitoresc de viitor. Mai important pentru regimul politic era faptul că prin organizarea orașului se deschidea posibilitatea înființării unor noi posturi, multe și bine remunerate. Crește și aici numărul de milițieni, de securiști, de activiști. Se organizează alegeri de deputați pentru Consiliul Popular, iar alți sprijinitori ai regimului devin mici demnitari orașenești. Cu toții, sprijinitori ai regimului comunist.

Trecem și peste viciul flagrant al decretului - de altfel, acest viciu caracterizează toate decretale (365, 366, 367) - lipsa totală a unei expuneri de motive (obligatorie pentru orice act normativ, chiar și pentru banalele hotărâri al unui insignifiant Consiliu de administrație), care să justifice oportunitatea, nevoia emiterii unui asemenea

act juridic. Toate decretale amintite au caracterul/aspectul unor dictate/ultimatumuri: „pe data prezentului decret se organizează...”, „pe data prezentului decret se înființează...”, fără să spună trăitorilor de atunci și celor din viitorime de ce „se organizează”, de ce „se înființează”, care este rațiunea „organizării”, respectiv a „înființării”. Pur și simplu, pentru că așa a vrut emitentul (în speță, Consiliul de Stat, cu încălcarea prevederilor Constituției de atunci), conștient fiind că nimeni nu va îndrăzni - nici atunci, nici mai târziu - să comenteze/conteste în vreun fel voința puterii centrale de stat.

Noul oraș al minerilor gorjeni a fost organizat mai întâi pe hârtie, prin câteva rânduri ale primelor două articole din ciudatul decret nr. 366, din 9 decembrie 1981. Așa cum am arătat mai sus, decretul nu spune unde se organizează orașul, dar realitățile viitoare ne-au lămurit că locul ales, decis a fost colonia Roșia-Jiu, unde nu exista nicio construcție care să aibă aspectul unui edificiu public. Organizarea a început cu înființarea structurii de putere: primar, viceprimar, consiliu popular etc.

străzile prăfuite, de starea tensionată provocată și de incredibila militarizare a sistemului energetic național, împânzit de activiști, de milițieni și de securiști” și concluzionează: „la sfârșitul anului 1989, miile de rovinăreni aveau senzația că se află într-un lagăr de concentrare, într-un fel de ghetou, muncii, supravegheați și umiliți, fără nicio șansă și speranță de o viață mai bună”⁽¹⁴⁾.

Starea orașului era la fel de precară și în prima jumătate a anului 1990. Construcții „cenușii din prefabricate din beton, fără posibilități de aprovizionare cu apă potabilă, cu precare condiții de încălzire și, peste toate, suprapoluat”. Cu gudroane de cărbune, cu fumul de la termocentrala din apropiere, cu praful spulberat din cariere, înconjurat de munți de cărbune, de munți de steril, cu înfățișare de peisaj selenar și sub conul de fum al termocentralei⁽¹⁵⁾.

Tânărul primar, inginerul constructor Ion Gheorghe, ne spunea - în scurtul dialog despre oraș: „practic, nu se mai poate construi în această zonă [perimetrul construcțiilor era foarte restrâns - n.n.], dacă se vor mai construi blocuri, atunci singura variantă rămâne Bălteniul” (comună care se afla în centrul industrial-agrar). Cele mai urgente probleme pentru tânărul primar erau „alimentarea cu apă, încălzirea blocurilor și curățirea [igienizarea - n.n.] orașului”⁽¹⁶⁾.

La vârsta de 9 ani, „copilul lui Ceaușescu” era ponosit, obosit, insalubru și ne oferea o dovadă incontestabilă că a fost organizat în mare grabă, din motivele pe care le-am prezentat în studiul nostru.

Sintetizând aceste motive într-o frază/ într-o idee, spunem că orașul a fost cadoul lui Ceaușescu - cum au fost și combinatele miniere și centrele industrial-agrar - pentru un nou contingent al nomenclaturii comuniste, pentru gulerele albe din minierit și pentru instituțiile de represie, în schimbul asigurării cărbunelui și pentru a se asigura că cele petrecute la Motru, în octombrie 1981, nu se vor repeta.

Gheorghe GORUN

⁽¹⁾ A se vedea Gh. Gorun, *Motru '981*, pp. 79-84

⁽²⁾ Ibidem, pp. 85-95.

⁽³⁾ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 93/27 noiembrie 1981 (Hotărârile Plenarei C.C. al P.C.R.)

⁽⁴⁾ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 100/2 decembrie 1981

⁽⁵⁾ Pentru toate aceste reglementări, a se vedea Monitorul Oficial al R.S.R., nr. 116 din 30 decembrie 1981

⁽⁶⁾ Gh. Gorun, *Motru '981*, pp. 104-106, 109-114

⁽⁷⁾ *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 68/22 iunie 1982

⁽⁸⁾ Gh. Gorun, *Motru '981*, p. 83 (Mărturie V. Baroianu, L. Bălănescu, I. Iorga).

⁽⁹⁾ *Monitorul Oficial al României*, nr. 113/16 octombrie 1990.

⁽¹⁰⁾ D. Brozba, op. cit., p. 54.

⁽¹¹⁾ Ibidem, p. 56.

⁽¹²⁾ Ibidem.

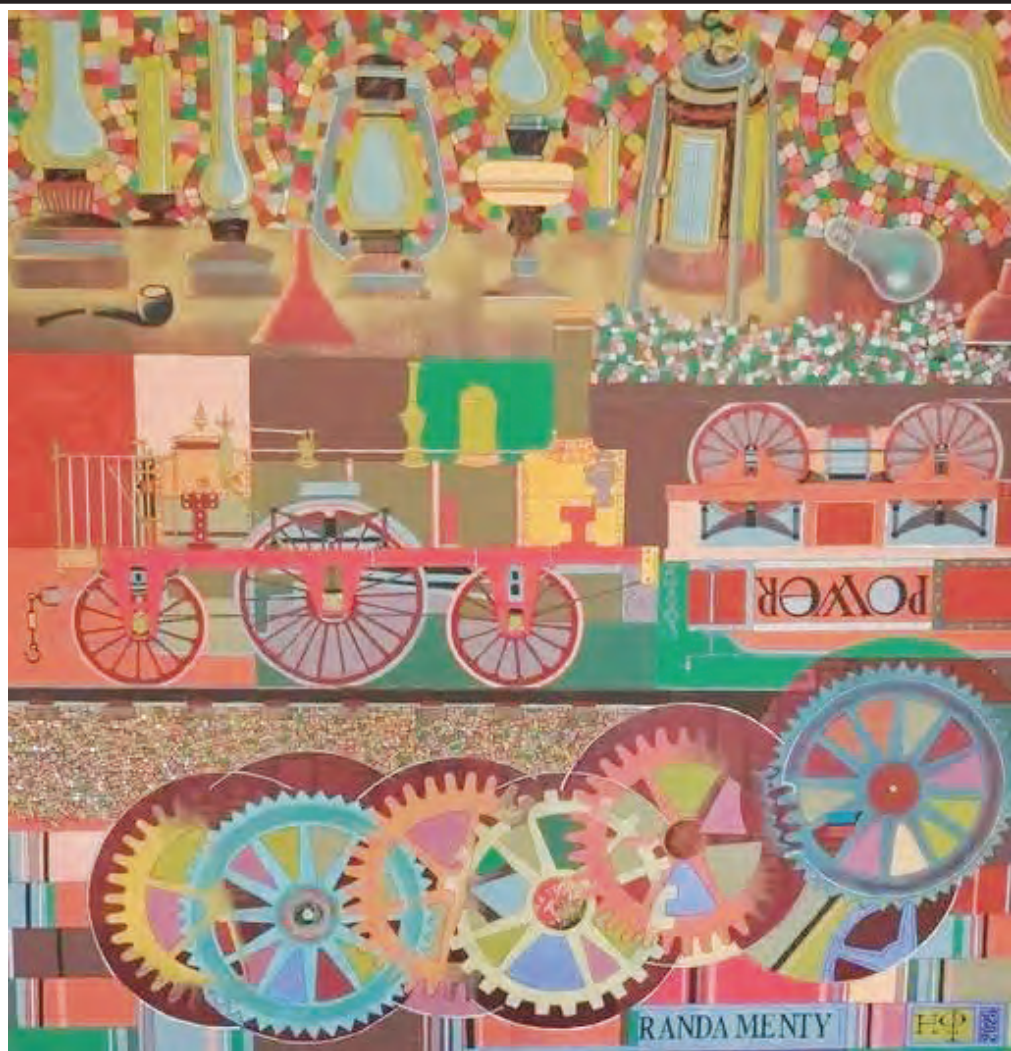
⁽¹³⁾ Ibidem, p. 82.

⁽¹⁴⁾ Ibidem, pp. 82-83

⁽¹⁵⁾ Gh. Gorun, *Un tânăr primar despre orașul său*, în „Renașterea libertății”, nr. 6, joi, 15 martie, pp. 1,3 (Autorul semnează cu pseudonimul P. Roșianu).

⁽¹⁶⁾ Ibidem.

Florin Hutium 70

Gazeta Gorjului
Redactor Șef:
Vasile VASIESCU
vasilevasiescu@yahoo.com

reprezintă un proiect editorial medi@rt.vasiescu
susținut logistic și financiar de S.C. GORJEANUL S.A.
Tehnoredactare:
Mihai Valentin DOBRE & Irinel AVRAM

ISSN 1221 - 0129

Director General: Bebe-Viorel IONICĂ
Tipografia
PRODCOM SRL

CERTDIGITAL
semnează sigur

KIT SEMNĂTURĂ DIGITALĂ

✓ Integritate Multiplatformă

✓ Securitate

✓ Cost redus

Contactează-ne!

office@certdigital.ro

